

บทที่ 2

พัฒนาการตั้งถิ่นฐาน และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว

จากการศึกษาพัฒนาการตั้งถิ่นฐาน และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ที่ตั้งบ้านลาดห้อย สภาพทั่วไปของบ้านลาดห้อย โครงสร้างการบริหารบ้านลาดห้อย เครือข่ายและองค์กรภายในชุมชนบ้านลาดห้อย ปฏิทินชุมชน และประวัติชีวิต มีรายละเอียดนำเสนอ ดังนี้

ที่ตั้งบ้านลาดห้อย

บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเทศบาลเมืองเซโปน ประมาณ 36 กิโลเมตร และห่างจากเทศบาลแขวงสะหวันนะเขตไปทางทิศเหนือ ประมาณ 228 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างเส้นทางไปบ้านผาบ้ง เส้นทางคมนาคมเป็นถนนลูกรัง (โพนไฮ - จุดสูมลาดห้อย - บ้านผาบ้ง) และมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่รอบด้าน ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ภูกะจะ
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านปูนใต้
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ภูกะลอย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ภูมะด่าง

ภาพประกอบ 2 แผนที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และพื้นที่การวิจัย

ภาพประกอบ 3 ภาพมุมสูงจากดาวเทียมของหมู่บ้านลาดห้อย
ที่มา : ข้อมูลกลไกกรรมและป่าไม้เมืองเซโปน (2562)

1. ประวัติบ้านลาดห้อย

เดิมบรรพบุรุษของชาวบ้านลาดห้อยอพยพจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (เวียดนาม) โดยอพยพมาประมาณช่วงปี พ.ศ. 2426 (ค.ศ. 1883) อันเนื่องจากการขยายอำนาจของฝรั่งเศส และในช่วงนั้นฝรั่งเศสได้ยึดเวียดนามไว้ทั่วประเทศ ทำให้ประชาชนบางส่วนของเวียดนามมีการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่ใน สปป.ลาว ส่วนหนึ่งได้ลงหลักปักฐานกลายเป็นบรรพบุรุษของชาวบ้านลาดห้อยในปัจจุบัน ทั้งนี้ในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ใกล้กับภูเขาหลายลูกอุดมไปด้วยป่าไม้ สัตว์ป่า พืชผัก และทรัพยากรที่เป็นผลผลิตจากป่า อยู่ใกล้แหล่งน้ำทั้งห้วยน้ำค้าง และห้วยอาดอน ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์

แรกเริ่มพื้นที่แห่งนี้มีการรวมกันเพื่อจัดตั้งที่อยู่อาศัย โดยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “ลาดसान” ซึ่งมี โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 ลักษณะของอาคารเรียนหลังคามุงด้วยหญ้า ขาดความสะอาดกสบายและมีขนาดเล็ก ครูคนแรกของโรงเรียนประถมลาดसानเป็นคนเผ่าม้ง หรือเมียว (Miao) เลอภพ ศิริสันติกุล (2536) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ม้ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บนภูเขาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชาวม้ง อพยพลงมาจากทางตอนใต้ตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เนื่องจากสถานการณ์ที่ไม่สงบทางการเมือง และหาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมแก่การเพาะปลูก ปัจจุบันม้งอาศัยอยู่ในประเทศไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ

สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ระหว่างช่วงสงครามอินโดจีนครั้งที่หนึ่งและสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง

ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 (ค.ศ. 1960) หมู่บ้านลาดสานได้รับผลกระทบจากสงครามเวียดนาม หรือสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง ทำให้หมู่บ้านได้รับความเสียหาย ความสูญเสียเกิดขึ้นกับทั้งบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย และพื้นที่ทำกิน ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2507 (ค.ศ. 1964) ชาวบ้านจึงได้อพยพไปหลบภัยที่ภูเขาชื่อ “กะจะ” ซึ่งเป็นภูเขาที่อยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้านมากนัก โดยชาวบ้านจะหลบอยู่ในหลุมหลบภัยที่ขุดเป็นรูอยู่ใต้พื้นดิน มีทั้งหลุมขนาดเล็กและขนาดใหญ่ที่อยู่อาศัยรวมกันได้ถึง 10 – 20 คน ประชาชนที่หลบภัยในช่วงสงครามไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติไม่สามารถเพาะปลูกได้ ดังนั้นจึงดำรงชีวิตด้วยการหาของป่าเป็นอาหาร และได้รับการช่วยเหลือจากทหารอาสาสมัครของเวียดนามในด้านอาหาร และยารักษาโรค ทั้งนี้ทหารเวียดนามใช้วิธีการขนส่งเสบียงและยุทโธปกรณ์ให้ทหารของตนเองที่แรกซึ่มอยู่ตามป่าเขาในเขตพื้นที่ สปป.ลาว โดยการทิ้งกล่องเวชภัณฑ์ อาหาร และยุทโธปกรณ์มาตามลำน้ำเซบั้งเหียง จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2517 (ค.ศ. 1974) ชาวบ้านได้ออกจากที่หลบภัยมาตั้งหมู่บ้านใหม่อีกครั้ง มีประมาณ 20 หลังคาเรือน และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่นี้ว่า “หมู่บ้านลาดห่อ” อันเนื่องมาจากการสร้างบ้านของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็น ฝาบ้าน หลังคาบ้าน และพื้นบ้าน ซึ่งทำจากไม้ไผ่ที่ชาวบ้านเรียกว่าไม้สอด กล่าวคือเป็นการนำไม้ไผ่มาเหลาแล้วนำมาสานหรือสอดกันให้เป็นแผ่น พอชาวต่างชาติเข้ามาให้การช่วยเหลือและพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการต่าง ๆ ภายหลังจากสงครามได้สงบลงแล้ว ทำให้เห็นของลักษณะบ้านเรือนดังกล่าว จึงเรียกว่า “ห่อ” จึงเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีนายสะเกยก (ไม่มีนามสกุล) เป็นนายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) และในปีเดียวกันนี้ได้มีการนำเบ็ดและไก่เข้ามาเลี้ยงในหมู่บ้าน และต่อจากนั้นก็มีการพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีหลากหลายโครงการ อาทิ ปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) ได้มีการนำวัวและควายเข้ามาเลี้ยง ต่อมาปี พ.ศ. 2521 (ค.ศ. 1978) ได้มีการซื้อแพะต่อจากทหารศูนย์สัมมนา นอกจากนั้นก็มีการนำเข้าจากเวียดนาม และแขวงคำม่วน สำหรับหมู่บ้านนั้นชาวบ้านเลี้ยงมาตั้งแต่ก่อนตั้งหมู่บ้านลาดสานแล้ว

วันที่ 26 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ได้มีการสร้างจุดชุมลาดห่อเพื่อใช้เป็นสถานที่ในการทำงานของเจ้าหน้าที่ประจำการ จุดชุมลาดห่อซึ่งมีเขตคุ้มครอง 9 หมู่บ้านขึ้น ซึ่งมี 1, บ้านลาดห่อ 2, บ้านสะเวด 3, บ้านปะง่า 4, บ้านนาโตน 5, บ้านวังไฮ 6, บ้านหัวนา 7, บ้านเชียงฮ่ม 8, บ้านต้าย และ 9, บ้านคูน สร้างได้เพียงครั้งเดียวหยุด

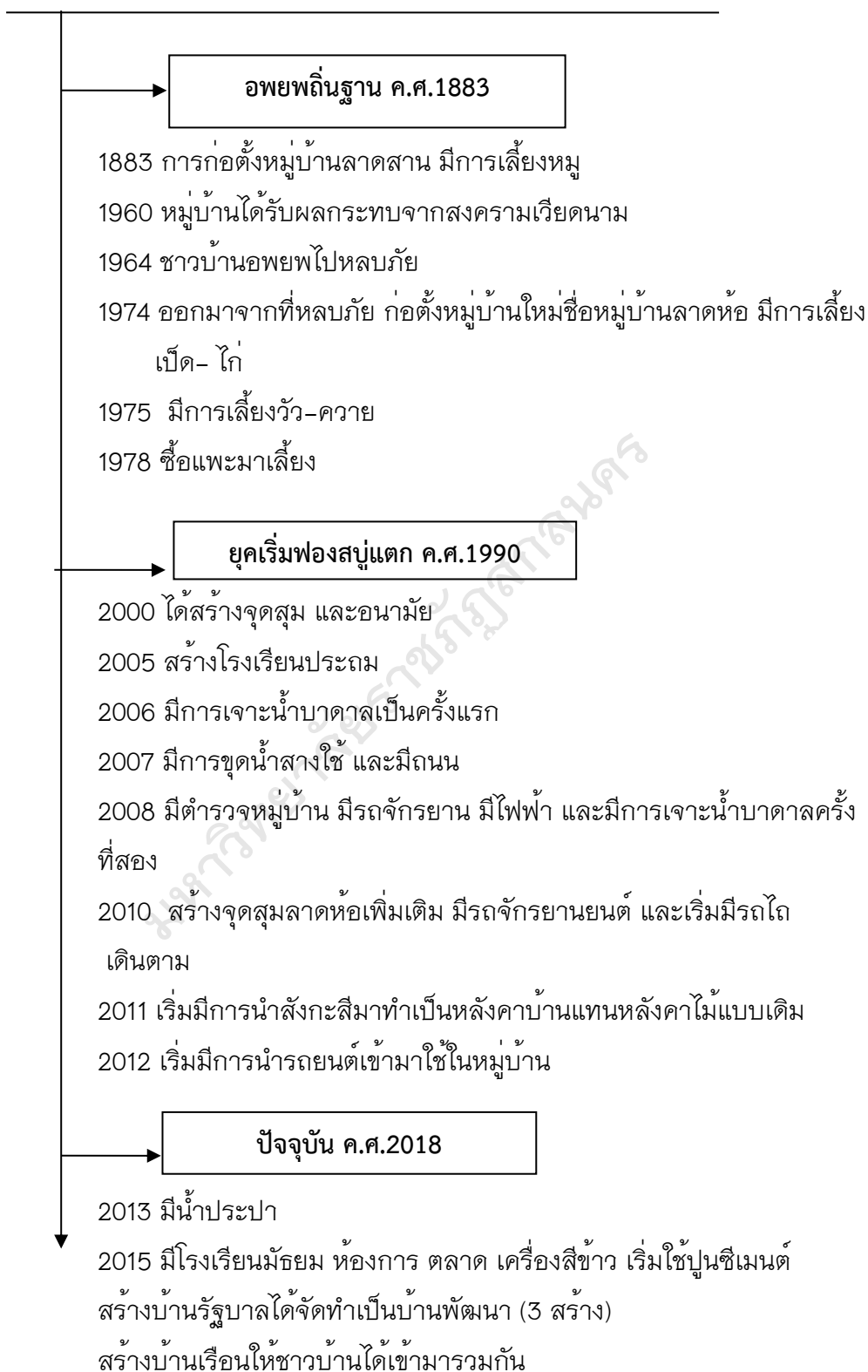
เพราะขาดงบประมาณ และในปีเดียวกันนี้ยังได้รับงบประมาณในการสร้างสุกสาลา (อนามัย) หมู่บ้านด้วย ปี พ.ศ. 2548 (ค.ศ. 2005) สร้างโรงเรียนประถมลาดห้อยขึ้น ซึ่งได้รับงบประมาณจากโครงการหลุดพ้นความทุกข์ยากแห่งชาติ งบประมาณ 1,200,000 บาท (ประมาณ 320 ล้านบาท) เป็นอาคารสองชั้น ชั้นล่างเป็นปูนส่วนชั้นบนเป็นไม้ ในขณะที่นั้นมีครูจำนวน 2 คน คือ ท้าวคำพล และท้าวไชยสะหว่น เป็นคนเมืองเซโปน ประชาชนยังใช้ไฟฟ้าจากแผงโซลาเซลล์ บางคนใช้ตะเกียงน้ำมัน บางคนใช้กระบอก (ขี้ตัก) ปี พ.ศ. 2549 (ค.ศ. 2006) ได้มีการเจาะน้ำบาดาลเป็นครั้งแรก จำนวน 3 บ่อ ซึ่งได้รับงบประมาณจากโครงการหลุดพ้นความทุกข์ยาก ปี พ.ศ. 2550 (ค.ศ. 2007) ได้มีการขุดน้ำล้าง (น้ำบ่อ) ใช้กันเองภายในหมู่บ้าน โดยคนแรกที่ขุดคือท้าวหมอบบุตร ต่อมาก็เริ่มมีคนขุดตามอีก 2 - 3 คน ความลึกของบ่อลึกประมาณ 10 - 15 เมตร และในปีเดียวกันรัฐบาลได้สร้างถนนเข้ามาในหมู่บ้านลาดห้อยเป็นครั้งแรก ปี พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) เริ่มมีตำรวจมาประจำที่หมู่บ้าน ในครั้งเริ่มแรกมี 3 ท่าน คือ ร้อยเอกวันเฮียง ทวีชัย ร้อยโทอนันท์ ไพทะกลาง และร้อยโทवास ปัจจุบันมีตำรวจหมู่บ้านด้วยกัน 4 ท่าน คือ พันตรีทรายคำ อัมระวงศ์ ท้าวทัศน์ ท้าวฉนวนศรี และท้าวดาวมีพร ซึ่งทั้ง 4 ท่านนี้มาจากแขวงสะหวันนะเขต และในปีเดียวกันนี้ได้มีการนำรถจักรยานเข้ามาในหมู่บ้าน มีไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้านเป็นครั้งแรก โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล ทำให้ประชาชนแต่ละครัวเรือนมีตู้เย็น โทรทัศน์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและยังได้มีการเจาะน้ำบาดาลครั้งที่สองอีกเป็นจำนวน 7 บ่อ ได้รับงบประมาณจากโครงการหลุดพ้นความทุกข์ยาก (จำนวนบ่อน้ำบาดาลที่ทำการเจาะจะดูจากความหนาแน่นของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน) ปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) มีการต่อเติมอาคารจุดสุกสาลาที่สร้างเอาไว้ได้เพียงครั้งเดียวเมื่อปี พ.ศ. 2543 จนแล้วเสร็จ โดยเจ้าเมืองเซโปน ดร.กงจักร หน่อแก้ว และในปีนี้ยังเริ่มมีการนำรถจักรยานยนต์และรถไถเดินตามเข้ามาในหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) เริ่มมีการใช้สังกะสีเป็นหลังคาบ้านแทนหลังคาไม้แบบเดิม ปี พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) เริ่มมีการนำรถยนต์เข้ามาใช้ในหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) มีระบบน้ำประปาในหมู่บ้าน แต่ยังไม่สามารถใช้ได้เนื่องจากไม่มีไฟฟ้าเพื่อใช้ในระบบสูบน้ำ และในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) รัฐบาลมีนโยบายให้หมู่บ้านลาดห้อยเป็นหมู่บ้านพัฒนา หมู่บ้านเข้มแข็ง จึงได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เพื่อให้เป็นจุดศูนย์กลางในการพัฒนาหมู่บ้านใกล้เคียง ได้แก่ การสร้างโรงเรียนมัธยมสมบูรณ์ลาดห้อย จำนวน 5,000,000 บาท (ประมาณ 1,300 ล้านบาท) สร้างอาคารหอการ (สำนักงานประจำบ้าน) จำนวน

2,600,000 บาท (ประมาณ 700 ล้านบาท) อาคารตลาด จำนวน 2,600,000 บาท (700 ล้านบาท) และลุงแมว ชาวคุ้มลาดสานซึ่งเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ได้นำเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก เข้ามาใช้ภายในหมู่บ้าน ชื้อมาในราคา 8,000 บาท (ประมาณ 2 ล้าน 1 แสนบาท) ซึ่งในปี เดียวกันนั้นเริ่มมีการนำปูนมาใช้สร้างบ้านแทนไม้ ทำให้เห็นว่าหมู่บ้านลาดห้อมมีการพัฒนา ทางด้านวัตถุ บ้านเรือน ถนนหนทาง และ สิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี ชาวบ้านลาดห้อมก็ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยสังเกตได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หลากหลายประเภทที่ถูกนำเข้ามาใช้ในหมู่บ้าน

ปัจจุบันประชาชนชาวบ้านลาดห้อมเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ตรี (ลาวเทิง) รัฐบาลได้ กำหนดชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่ากลุ่มชาติพันธุ์ “บรู” ซึ่งนับถือผี ดังนั้นในชีวิตประจำวัน หรือแม้กระทั่งการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จึงมีความสัมพันธ์ กลมกลืน และสอดคล้องกับ ธรรมชาติ รวมถึงสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากชาวบ้านต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ในการดำรงชีวิตอยู่ในทุก ๆ วัน จึงมีความยำเกรงและเคารพต่อธรรมชาติ รวมทั้งมีการ สร้างกฎระเบียบขึ้นภายในหมู่บ้านเพื่อป้องกันไม่ไห้ชาวบ้านล่วงละเมิดต่อธรรมชาติ อาทิ กฎที่ว่าด้วยการห้ามตัดต้นไม้ในป่ามหัศจรรย์ ป่าฝิ่งคนตายหรือป่าช้า และป่าสงวน โดยกำหนดเป็นกฎโบายและบอกเล่ากันจากรุ่นสู่รุ่นว่า “หากผู้ใดละเมิดข้อห้ามดังกล่าว จะทำให้ผีที่รักษาสถานที่ดังกล่าวไม่พอใจ และทำให้มีอาการเจ็บป่วย ไม่สบาย” ซึ่งแสดง ให้เห็นถึงภูมิปัญญาในการสั่งสอนลูกหลานให้มีความเคารพและยำเกรงต่อธรรมชาติ ที่ตนเองจะต้องพึ่งพาต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามหากมีผู้ฝ่าฝืน หรือละเมิดกฎดังกล่าว นั้นก็จะมีการปรับโทษ ส่วนจะมากหรือน้อย จะปรับโทษเป็นวัว หรือเป็นหมูก็จะต้อง พิจารณาให้มีความเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำในครั้งนั้น

จากประวัติของบ้านลาดห้อมดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาเขียนเรียงลำดับ เหตุการณ์ตามช่วงเวลาแบ่งออกเป็น 3 ช่วง อพยพถิ่นฐาน ค.ศ. 1883 ยุคเริ่มฟองสบู่แตก ค.ศ. 1990 ปัจจุบัน ค.ศ. 2018 เพื่อให้เห็นพัฒนาการของการกำเนิดบ้านเมืองและชุมชนได้ ดังนี้

เรียงลำดับเหตุการณ์บ้านลาดห้อยตามช่วงเวลาแบ่งออกเป็น 3 ช่วง

ภาพประกอบ 4 ป้ายหมู่บ้านพัฒนาทางเข้าบ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว

ภาพประกอบ 5 ถนนทางเข้าหมู่บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว

ภาพประกอบ 6 บ้านประชาชนที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดสรร

ภาพประกอบ 7 สุกสาลาประจำบ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว

2. สภาพทั่วไปของบ้านลาดห่อ

ผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของบ้านลาดห่อ ในหลากหลายประเด็น โดยในเบื้องต้นจะได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพ ประกอบไปด้วย แผนที่เดินดินบ้านลาดห่อ แผนที่ทรัพยากร และแผนที่ทางสังคมของ ประชาชนหมู่บ้านลาดห่อ หลังจากนั้นจึงได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของบ้านลาดห่อทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพประกอบ 8 แผนที่หมู่บ้านลาดห่อ

นโยบายของรัฐบาลกำหนดให้ “บ้านลาดห่อ” เป็นหมู่บ้านนำร่องในการพัฒนา และเป็นพื้นที่ในการรวมหมู่บ้านเล็กให้เป็นหมู่บ้านใหญ่ โดยการรวบรวมเอาหมู่บ้าน ที่มีพื้นที่อยู่ใกล้เคียงกัน และหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลออกไปจากพื้นที่การพัฒนา ได้แก่ หมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนภูสูง หมู่บ้านที่อยู่ไกลจากถนนหนทาง และยากลำบากต่อการเข้าถึง หรืออยู่ใน “ซอกหลีก” มารวมกันเพื่อให้มีความสะดวกต่อการกำหนดและวางแผน โครงการในงานพัฒนา ซึ่งเรียกว่าเป็นการ “ตุ้มโฮม” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี และ ศักยภาพในการพัฒนา ซึ่งบ้านลาดห่อแห่งนี้ มีการรวมเอาหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก และ หมู่บ้านที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกันถึง 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านลาดसान บ้านลาดห่อ บ้านวังพ้าว บ้านกะลุ และบ้านห้วยปูนเหนือ โดยบ้านลาดसानและบ้านลาดห่อมีพื้นที่เป็นเขตติดต่อกัน อยู่เดิม หากแต่บ้านวังพ้าวเป็นชาวลาวเทิง เผ่าตริที่อพยพมาจากหมู่บ้านวังพ้าวเดิมที่ตั้งอยู่ ห่างจากบ้านลาดห่อนี้ไปทางทิศเหนือ ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร เดิมไม่มีถนนและ ทางเข้าหมู่บ้านโดยยานพาหนะชนิดใด หากแต่ประชาชนใช้วิธีการเดินเท้าในการไปมาหาสู่ และติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ๆ

เรื่องการย้ายถิ่นฐานของชาวบ้านวังพำนี้ ตอนหนึ่งของการสัมภาษณ์ ท้าวแมว ปรากฏชาวบ้านลาดสาน ได้เล่าให้ฟังว่า “ตอนที่แบ่งดินแบ่งป่า แล้วก็ เป็นหมู่บ้าน 3 ล้าง นั้น คนที่มาอยู่ใหม่คือประชาชนบ้านวังพำ ประชาชนพวกนี้ได้อยู่บ้านไม้ สาเหตุก็ เนื่องจาก ในปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) ประชาชนเกิดเป็นโรคระบาดพยาธิออกท้องละ บาด (อหิวาต์) จากพายุแฉมที่เข้ามาในประเทศไทย มีผู้คนในหมู่บ้านนี้ตายตอนที่พายุเข้า มาในพื้นที่ 18 คน ขอยเอารถไปลำเลียง 5 - 6 คันเพื่อขนเครื่อง ขนของมาจากหมู่บ้านเขา เป็นนโยบายของรัฐที่จะให้โยกย้ายเพราะกลัวพยาธิกลับมาระบาดใหม่” หมู่บ้านดังกล่าวนี้ มีความทุรกันดาร ยากต่อการเข้าถึงและติดต่อ ต้องเดินเท้าเท่านั้น ทั้งนี้ประกอบกับ นโยบายรวมบ้านเล็กให้เป็นบ้านใหญ่ของจุดสุ่มลาดห้อย จึงมีการอพยพโยกย้าย ซึ่งรัฐบาล ได้เตรียมมาตรการรองรับการโยกย้ายรวมหมู่บ้านเอาไว้แล้ว ด้วยนโยบายการแบ่งดิน แบ่งป่า เพื่อให้ประชาชนที่ถูกรวมเข้ามาอยู่ใหม่มีที่พื้นที่อยู่อาศัย และที่ดินทำกิน ซึ่งในการ โยกย้ายครั้งนี้ ชาวบ้านวังพำมาอยู่ที่บ้านลาดห้อย จำนวน 18 ครัวเรือน และรัฐบาลได้จัด สวัสดิการในการสร้างบ้านไม้ใต้ถุนสูงให้กับราษฎรที่ทำการโยกย้ายมา จำนวน 18 หลัง ซึ่งเป็นไปตามนโยบายการ “เต้าโฮม” ของรัฐบาล ใช้งบประมาณในการก่อสร้าง และ พัฒนาส่วนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 6,976,000 บาท (1 ตั๋ว 814 ล้าน) (ท้าวแมว นุ้ยทิสาน, 2562 : ผู้ให้สัมภาษณ์)

จากแผนที่บ้านลาดห้อยจะพบว่า หมู่บ้านกะลุ และบ้านห้วยปูนเหนือไม่ได้ตั้ง หมู่บ้านรวมอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันกับบ้านลาดสาน บ้านลาดห้อย และบ้านวังพำ เหตุผลส่วนหนึ่งที่ราษฎรทั้งสองหมู่บ้านไม่โยกย้ายและมาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่เดียวกัน ชาวบ้านให้เหตุผลว่า “ถ้าย้ายแล้วมันไกลโกลโกลนาจะบ่อยากย้าย แล้วการมาอยู่รวมกัน หลาย ๆ กะียดแย่งที่อยู่กิน แต่ถ้ายังอยู่บ้านเก่าบ่ย้ายมาโฮม กะไกลล้หม่องทำมาหากิน ถึงแม้ว่ามันสับสนเรื่องสิ่งที่ไม่ความสะดวกพื้นฐานอื่น ๆ กะตามแต่” ในขณะที่บางคน ก็ให้เหตุผลว่า “พื้นที่บ้านที่ลิไปรวมกันมันบ่หลาย ลูกหลานเกิดมาหลายเดี๋ยวมันกะเต็ม พื้นที่ หมัดหม่องหากิน ยาดกัน กะต้องขยายออกมาทางบ้านเฮาพิละ อดเอาถึงแม้ว่าลิบ ด้รับการพัฒนาให้ตัดเทียมบ้านที่ย้ายไปรวมกันแล้ว พวกเฮากะยอมรับสภาพ”

จากสถานภาพของการรวมบ้านเล็กมาเป็นบ้านใหญ่ ทำให้ชื่อเรียกค่านำหน้า ชื่อเปลี่ยนไปจากเดิมเรียกว่า “หมู่บ้าน” เปลี่ยนมาใช้คำว่า “คุ้ม” แทน อาทิ คุ้มวังพำ คุ้ม ลาดสาน คุ้มลาดห้อย คุ้มกะลุ และคุ้มห้วยปูนเหนือ ซึ่งถูกรวมมาเป็นบ้านใหญ่ชื่อ “หมู่บ้าน ลาดห้อย” ซึ่งปรากฏชาวบ้านลาดห้อยได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “บ้านลาดห้อย ในปัจจุบันเป็น

หมู่บ้านที่รวมเอาหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีขนาดเล็กกว่า หรือที่มีพื้นที่เขตติดต่อกันให้กลายเป็น “หมู่บ้านใหญ่” ตามนโยบายการรวมบ้านเล็กให้เป็นบ้านใหญ่ของรัฐบาลเพื่อให้มีความง่าย และสะดวกต่อการพัฒนา ซึ่งหมู่บ้านที่มารวมกับหมู่บ้านลาดห้อย ประกอบไปด้วย บ้านกะลุ บ้านลาดसान บ้านปูนเหนือ บ้านวังพ้าว ทั้งหมดเป็นเผ่าตรี เลื้อผ้าเครื่องแต่งกายและ ชุดประจำของเผ่าตรีไม่มี คนอื่นมักจะเรียกชนเผ่าตรีว่า “ภาษาตรีของเรา เป็นภาษาบ สมบูรณ์” เพราะมันผสมปนกันไปหมด “เฮลล์มแล้วตั้งแต่สมัยฝรั่ง ปู่ย่าตาทายมาแต่เวียด เลยปนเป อะไรสะดวกก็หยิบใช้” ทั้ง ๆ ที่ทั้ง 5 หมู่บ้านเป็นเผ่าตรีแต่ก็ไม่สามารถอยู่ รวมกลุ่มกันเป็นหมู่บ้านเดียวได้ เนื่องจาก “คนสมัยก่อน อยู่กันเป็นกลุ่ม อยู่ใครอยู่มัน อยู่นำกันแล้วบ่ถึก ลังคมของคนโบราณ เหมือนลังคมของสัตว์สิ่งต่าง ๆ เป็นกลุ่มก้อน อยู่ใครอยู่มัน” ปัจจุบันภาครัฐอยากให้มีการ “เต้าโฮม” แล้วให้มีการพัฒนาทั้ง สาธารณูปโภคพื้นฐาน และโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ “แต่ก่อนใต้ตะบอง ไม่มีไฟฟ้า แต่ปัจจุบันรัฐรวมหมู่บ้านเล็กเข้ามารวมกันเพื่อสะดวกในการพัฒนา ลาดห้อยมี 50 ปลาย บ้านลาดसान 60 ครัวเฮือน กะลุ 30 ปลาย ปูนเหนือ 13 วังพ้าว 18 หลังคา คุ่มกะลุอยู่ห่าง หมู่บ้านใหญ่ที่ “เต้าโฮม” กันแล้วประมาณ 1 กิโลเมตร และห้วยปูนเหนืออยู่ห่างออกไป 2 กิโลเมตร” แต่เมื่อ 5 หมู่บ้านเล็กมารวมกันแล้ว สาเหตุที่ใช้ชื่อว่า บ้านลาดห้อย ก็เนื่องจากสมัยก่อนมีตาแสงจุดสุ่ม ซึ่งจุดสุ่มนี้ได้ชื่อว่า จุดสุ่มลาดห้อย ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 26 เดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2000 อันเป็นสาเหตุที่ใช้ชื่อหมู่บ้านที่มารวมกันว่าบ้าน ลาดห้อย)”

จากสภาพทั่วไปของหมู่บ้านลาดห้อยที่ประกอบไปด้วย 5 คุ่มบ้าน ประกอบไป ด้วย คุ่มห้วยปูนเหนือ คุ่มกะลุ คุ่มลาดसान คุ่มลาดห้อย และคุ่มวังพ้าว พบว่าในบริเวณ ดังกล่าว มีทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำธรรมชาติ รวมถึงแหล่งน้ำที่เกิดจากการขุดบ่อ น้ำ (ล้าง) ความลึกตั้งแต่ 5 - 12 เมตร โดยชาวบ้านเป็นผู้ขุดเอง และเก็บไว้เป็นบ่อน้ำใช้ ส่วนตัวของบ้าน แต่ละหลัง และยังมีบ่อน้ำบาดาลที่ดำเนินการขุดให้โดยหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นบ่อน้ำสาธารณะ ที่ทุกคนในหมู่บ้านสามารถใช้ร่วมกันได้ ปรากฏดังภาพข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 9 แผนที่แสดงทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ

จากภาพประกอบ 8 ทรัพยากรของหมู่บ้านแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างพื้นฐาน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อจะใช้เป็น พื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต วิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงแหล่งรายได้ของ ชาวบ้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ป่าไม้สงวน ป่าชุมชน ป่ามเหศักดิ์ ป่าฝิ่งคนตาย ป่ายางพารา ป่ายูคาลิปตัส นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าต่าง ๆ ที่ยังหลงเหลืออยู่ในป่า อาทิ ฟาน หมู ไก่ อีเห็น อ้น กระรอก กระแต นกชนิดต่าง ๆ และยังมีทรัพยากรจำพวกเห็ดต่าง ๆ อาทิ เห็ดผึ้ง เห็ด ขาว เห็ดปลวก เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ที่ยังคง เหลืออยู่ถึงแม้ว่าทรัพยากรบางประเภท เช่น ห้วย อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำจะไม่สามารถ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตลอดทั้งปี และไม่ทั่วถึง เนื่องจากบางช่วง บางแห่ง บางฤดูกาลน้ำจะแห้ง ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีอยู่หายไปด้วย หรือมีกัลลด จำนวนเหลือน้อยลง ซึ่งชาวบ้านแก้ไขปัญหาด้วยการขุดน้ำบ่อ หรือน้ำสร้างเพื่อเป็นแหล่ง น้ำของครัวเรือน ในขณะที่ภาครัฐส่งเสริมการขุดน้ำบาดาลเพื่อเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ ให้กับชุมชน สำหรับหมู่บ้านลาดห่อแล้วมีอ่างเก็บน้ำที่มีศักยภาพและมีน้ำที่สามารถใช้ได้ ตลอดทั้งปี แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้นำน้ำในอ่างดังกล่าวมาใช้เนื่องจากไม่มีงบประมาณในการ จ่ายค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำเข้าไปใช้ในหมู่บ้าน

นอกจากนี้แล้ว บ้านลาดห่อ ยังถูกกำหนดนโยบายจากภาครัฐให้เป็นหมู่บ้าน นำร่องในการพัฒนา และส่งเสริมให้เกิดนโยบาย “3 “สามเสาค้ำ” ประกอบด้วย เสาค้ำที่ 1 กลไกกรรม เสาค้ำที่ 2 ป่าไม้ และเสาค้ำที่ 3 พัฒนาชนบท ส่งผลให้บ้านลาดห่อได้รับ

งบประมาณสนับสนุนในเกือบทุกเรื่องและทุกมิติ โดยเฉพาะการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค จุดสุขุมและบ้านพัก สุขศาลา โรงเรียนประถม และโรงเรียนมัธยม บ้านพักครู บ้านพักนักเรียน ห้องการกลุ่ม ป้องกันชาติ ป้องกันความสงบสุข (ปกส.กลุ่มบ้าน) และตลาด ทำให้เกิดพื้นที่ปะทะสังสรรค์ของกลุ่มสมาชิกที่แตกต่างกันออกไป และเกิดเครือข่ายทางสังคมที่ก่อร่างสร้างตัวเป็นโครงสร้างและเครือข่ายทางสังคม วิธีทางการดำเนินชีวิตของประชาชนหมู่บ้านลาดห้อย

 อาคารจุดสุขุม เป็นอาคารเอนกประสงค์ที่ใช้ในการประชุม ปรึกษาหารือของ คณะจุดสุขุมที่ประกอบไปด้วยตัวแทนของแต่ละบ้าน (จำนวน 9 บ้าน) มาระดมความคิดเห็น ได้แก่ หัวหน้าจุดสุขุม รองหัวหน้าจุดสุขุม เจ้าหน้าที่ และใช้สถานที่แห่งนี้เป็นสำนักงานของ ชุมชน

 เรือนจัตุสร เป็นบ้านเรือนที่ทางการได้โยกย้ายประชาชนที่อาศัยอยู่ในป่าให้เข้ามาอยู่อาศัยเนื่องจากการพัฒนาบ้านให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาเพื่อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนให้พ้นจากความยากจนภายในปี ค.ศ. 2020 ตามนโยบายของพรรคและรัฐสภาารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ห้องการปกครองบ้าน เป็นสถานที่ทำการของราชการที่ให้บริการแก่ประชาชนสามารถเข้าไปติดต่อทางราชการ การประชุมและปรึกษาหารือเกี่ยวกับกิจกรรมบ้านและต้อนรับเจ้าหน้าที่ที่มาจากส่วนกลาง

 สุขศาลา เป็นสถานที่ตรวจ รักษา พยาบาลผู้ที่เจ็บป่วย คลอดลูก และให้บริการด้านอื่น ๆ ได้แก่ เป็นไข้หวัด คออักเสบ พยาธิ (โรค) เกี่ยวกับการมีบุตรผู้หญิง หนองใน เป็นตุ่ม ไข่เป็นตุ่ม และตุ่มคัน เป็นฝี มันอักเสบ เป็นหนอง ฟันอักเสบ ท้องบิด (ท้องร่วง) กระเพาะ เจ็บเส้น และโรคตับ เป็นต้น

 โรงเรียนประถมสมบุญลาดห้อย เป็นสถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 5 มีครู จำนวน 5 คน มีนักเรียนทั้งหมด 163 คน จำแนกเป็น ชาย จำนวน 82 คน และเป็น หญิง จำนวน 81 คน

 โรงเรียนมัธยมต้นลาดห้อย เปิดการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 4 มีจำนวน ครู จำนวน 5 คน นักเรียนทั้งหมด 104 คน จำแนกเป็นชาย จำนวน 60 คน และเป็นหญิง จำนวน 44 คน และที่พักรออยู่ใช้อาคารเรียนเนื่องจากขาดงบประมาณที่เพียงพอ

บ้านพักนักเรียน เป็นบ้านพักที่มีไว้สำหรับกินนอน เนื่องจากนักเรียนที่มาจากต่างหมู่บ้านจะใช้อาคารดังกล่าวเป็นที่อยู่อาศัย มี 1 หลัง

อาคารป้องกันความสงบบ้าน (ปกส.) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแล ทรัพย์สินชุมชนและป้องกันภัยต่าง ๆ เช่น การลักขโมย การทะเลาะวิวาท เหตุร้ายการป้องกันคดีขึ้นบ้าน และสอดส่องพฤติกรรมบุคคลฝ่ายนอกที่เข้ามาในบ้านของตนเองและอุบัติเหตุที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

ตลาด เป็นสถานที่สำหรับให้ประชาชนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยน จำหน่ายสินค้า ซึ่งกันและกันทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค

บ้านเรือน เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนในครัวเรือนบ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ถนน เป็นเส้นทางที่ใช้ในการสัญจรไปมาหาสู่กันระหว่างบ้าน เมือง และแขวง ลักษณะถนนยังเป็นเส้นทางหินลูกรังตลอดหมู่บ้าน

อ่างเก็บน้ำ เป็นสถานที่เก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคของประชาชน โดยใช้เครื่องปั้มน้ำขึ้นมา ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนระหว่างประเทศ เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม (International Fund for Agricultural Development : IFAD)

ร้านค้า เป็นสถานที่ขายของหรือจำหน่ายสินค้าเบ็ดเตล็ดทั้งใช้ในการอุปโภคและบริโภคมีทั้งหมด 3 ร้าน จำแนกเป็น ร้านค้าของชาวเวียดนาม 1 แห่ง ที่มีสินค้าเกือบทุกประเภทที่ประชาชนในครัวเรือนบ้านลาดห้อยต้องการ และอีก 2 ร้านเป็นของครัวเรือนที่พอมีฐานะตั้งขึ้นจำหน่ายสินค้าทั่วไป

น้ำบาดาล เป็นแหล่งกำเนิดน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภคของบ้านลาดห้อย จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนประถมลาดห้อย คุ่มบ่อนที่ 4 คุ่มบ่อนที่ 5 ที่ใช้ได้ ส่วนที่เสียคุ่มบ่อนที่ 7 และบ้านพักครู สาเหตุเนื่องจากขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุง

น้ำสาบ เป็นบ่อน้ำที่ครัวเรือนบ้านลาดห้อยขุดใช้ในครัวเรือนเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค

เสาสัญญาณโทรศัพท์ เป็นแหล่งกำเนิดสัญญาณในการเชื่อมเครือข่ายโทรคมนาคมระหว่างบ้าน เมือง และแขวง

น้ำประปา เป็นแหล่งเก็บกักน้ำประปาของบ้านลาดห้อยเพื่อจำหน่ายให้กับครัวเรือนเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภคที่ได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนลดความทุกข์ยากของกระทรวงกสิกรรมและป่าไม้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

 บ้านพักครู เป็นเรือนที่พักอาศัยเพื่อให้ครูใช้เป็นที่อยู่อาศัยประจำวันเพราะว่าครูที่ได้รับการบรรจุส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ พอสุดสัปดาห์ครูก็จะกลับบ้านแล้วกลับมาในวันที่เปิดการเรียนการสอน

ภาพประกอบ 10 แผนที่ตั้งของส่วนงานราชการ

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปของบ้านลาดห้อย ประกอบด้วย ส่วนงานราชการที่สำคัญ ได้แก่ อาคารจุดชุม เรือนจัดสรร ห้องการปกครองบ้าน สุขศาลา โรงเรียนประถม สมบูรณ์ลาดห้อย โรงเรียนมัธยมต้นลาดห้อย บ้านพักนักเรียน อาคารป้องกันความสงบบ้านตลาด บ้านเรือน อ่างเก็บน้ำ ร้านค้า น้ำบาดาล น้ำสง เสาสัญญาณโทรศัพท์ น้ำประปา และบ้านพักครู

3. โครงสร้างการบริหารบ้านลาดห้อย

การจัดการโครงสร้างและการบริหารกิจการภายในหมู่บ้านลาดห้อยเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองงานพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น และนโยบายของรัฐบาล นอกจากนี้แล้วการก่อเกิด “บ้านลาดห้อย” ตามนัยของรัฐบาลเกิดจาก “การรวมบ้านเล็กให้เป็นบ้านใหญ่” เป็นการนำเอาหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก และอยู่ห่างไกลความเจริญให้มีการโยกย้ายมาอยู่รวมกันในสถานที่แห่งใหม่ซึ่งตั้งอยู่ในทำเลที่รัฐบาลสามารถดำเนินงานด้านการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งบ้านลาดห้อยเป็นการรวมเอาบ้านเล็ก จำนวน 5 หมู่บ้านมารวมกันให้เป็นบ้านใหญ่ ประกอบด้วย บ้านห้วยปูนเหนือ บ้านกะลุ บ้านลาดसान บ้านลาดห้อย และบ้านวังพ้าว โดยเรียกชื่อใหม่ของทั้ง 5 หมู่บ้านนี้ชื่อว่า “บ้านลาดห้อย” โดยได้มีการจัดโครงสร้างองค์กร การปกครอง และการบริหารงาน

เพื่อให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีสายงานบังคับบัญชาเพื่อดูแลความสงบเรียบร้อย รวมถึงงานพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ ดังจะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไปนี้

บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน แขวงสหัสวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีโครงสร้างงานด้านการปกครอง ดังต่อไปนี้ (การจัดตั้งและการเคลื่อนไหวขององค์การปกครองบ้าน, 2016)

1. นายบ้าน 1 คน ทำหน้าที่ในการดูแลลูกบ้านในด้านการจัดตั้งพรรคและองค์การจัดตั้งมหาชน ได้แก่ ด้านการปกครองบ้าน ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมและสังคม ด้านการป้องกันชาติและด้านการป้องกันความสงบสุข

2. รองนายบ้าน 4 คน ซึ่งในแต่ละคนทำหน้าที่ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับ

1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านวัฒนธรรมและสังคม 3) ด้านการป้องกันชาติและด้านการป้องกันความสงบสุข

3. หน่วยงาน ประกอบ

3.1 หน่วยงานจัดตั้งพรรคและองค์การจัดตั้งมหาชน เป็นหน่วยงานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการแต่งตั้ง โยกย้าย ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ

3.2 หน่วยงานปกครองบ้าน เป็นหน่วยงานในการควบคุม ติดตาม และประสานงานกับหน่วยงานชั้นสูงเพื่อรายงาน

3.3 หน่วยงานเศรษฐกิจ เป็นหน่วยงานที่ติดตามการเคลื่อนไหวหรือการพัฒนาในชุมชนโดยทำหน้าที่ประสานงานกันระหว่างภาครัฐและผู้ที่จะมาลงทุนในชุมชน

3.4 หน่วยงานวัฒนธรรมและสังคม เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ รักษา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเอาไว้และสืบทอดต่อไป

3.5 หน่วยงานป้องกันชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอดส่องความสงบเรียบร้อยของชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติ

3.6 หน่วยงานป้องกันความสงบสุข เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินชุมชนและป้องกันภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

4. ผู้ช่วยงานนายบ้าน ประกอบด้วย

4.1 ประธานแนวลาสร้างชาติบ้าน เป็นผู้ชี้แนะ ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของชุมชน

4.2 ชาวหมู่บ้าน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาอาชีพ การปลูกจิตสำนึกในการรักชาติและช่วยเหลืองานในชุมชน

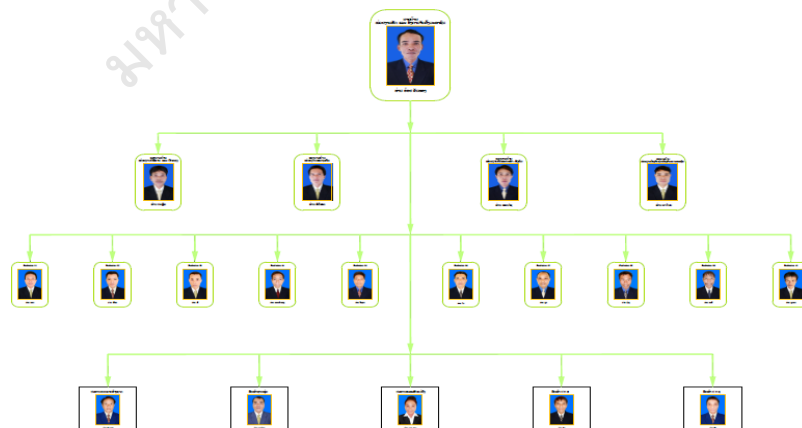
4.3 สหพันธ์แม่หญิงบ้าน เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ต้อนรับแขกผู้มาเยือนและเป็นตัวแทนผู้หญิงในการเสนอแนะเกี่ยวกับสตรี

4.4 ป้องกันความสงบชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอดส่องความสงบเรียบร้อยของชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติ

4.5 ป้องกันความสงบประจำบ้าน (ปกส.) เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลทรัพย์สินชุมชนและป้องกันภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน

4.6 หัวหน้าคุ้ม ประกอบด้วย คุ้ม 1 – 10 (ประมาณ 10 – 15 หลังคาเรือน) ทำให้ดูแล ติดตาม ควบคุมประชาชนในชุมชนทั้งในด้านการปกครองบ้าน ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมและสังคม ด้านการป้องกันชาติและด้านการป้องกันความสงบสุข

ปัจจุบันนายบ้านลาดห้อย คือ ท้าวสอวิเสด พิมมะเก๋ย อายุ 42 ปี ท้าวสอวิเสดได้รับเลือกตั้งมาเป็นนายบ้าน ความสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า “ปี ค.ศ. 2016 ได้รับเลือกมาเป็นนายบ้าน ใช้วิธีการป้อนบัตร ป้อนหมดทุกครัวเรือน ทุกบ้าน วิธีการก็คือ มีรายชื่อของผู้ที่เข้ารับการคัดเลือกแจ้งให้ประชาชนรู้ จากนั้นประชาชนทุกคน ทุกครัวเรือนก็จะใช้วิธีเขียนชื่อคนที่เราอยากเลือกให้เป็นนายบ้าน แล้วป้อนบัตรลงในกล่องใส่คะแนน โดยมีบุคคลของรัฐบาลมาเป็นกรรมการในการคัดเลือก คนที่มีสิทธิ์ป้อนบัตรต้องอายุ 18 ปีขึ้นไป ยกเว้นคนเฒ่าที่ไม่เลือกตั้งได้ เดิมไฟได้เป็นรักษาการ 3 ปี แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นรักษาการ 5 ปี”

ภาพประกอบ 111 โครงสร้าง แผนผังการบริหารบ้านลาดห้อย
ที่มา: ผู้ใหญ่บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน สปบ.ลาว, (2562)

สรุปได้ว่า โครงสร้างการบริหารบ้านลาดห้อย ประกอบด้วย นายบ้าน 1 คน รองนายบ้าน 4 คน มีหน่วยงานจัดตั้งพรรคและองค์การจัดตั้งมหาชน หน่วยงานปกครองบ้าน หน่วยงานเศรษฐกิจ หน่วยงานวัฒนธรรมและสังคม หน่วยงานป้องกันชาติ ชาวหนุ่มบ้าน สหพันธ์แม่หญิงบ้าน และหน่วยงานป้องกันความสงบสุข

4. เครือข่ายและองค์กรภายในชุมชนบ้านลาดห้อย

ชุมชนบ้านมีอำนาจการปกครองชั้นบ้าน เช่น หน่วยงานจัดตั้งพรรคและองค์การจัดตั้งมหาชน เป็นหน่วยงานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการแต่งตั้ง โยกย้าย ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอนะ หน่วยงานปกครองบ้าน เป็นหน่วยงานในการควบคุม ติดตาม และประสานงานกับหน่วยงานชั้นสูงเพื่อรายงาน หน่วยงานเศรษฐกิจ เป็นหน่วยงานที่ติดตามการเคลื่อนไหวหรือการพัฒนาในชุมชนโดยทำหน้าที่ประสานงานกันระหว่างภาครัฐและผู้ที่มาลงทุนในชุมชน หน่วยงานวัฒนธรรมและสังคม เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ รักษา ประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเอาไว้และสืบทอดต่อไปหน่วยงานป้องกันชาติ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอดส่องความสงบเรียบร้อยของชุมชนเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อประเทศชาติและหน่วยงานป้องกันความสงบสุข เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแล ทรัพย์สินชุมชนและป้องกันภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในชุมชนจากการสอบถามคณะกรรมการปกครองบ้านได้กล่าวไว้ว่า “พวกเรามีความสัมพันธ์กันอย่างทั่วถึงเพราะว่าภาครัฐได้รวมเอาบ้านหลายบ้านเข้าเป็นหนึ่งกลุ่มบ้าน เพื่อในการดำเนินงานของภาครัฐหรือเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลที่ฝ่ายรัฐต้องการสอบถามจากประชาชน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม” สอดคล้องกับวันกวี คุ่มคง (2557, หน้า 5) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ขั้นตอน 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาจเป็นการตัดสินใจในระยะแรกเริ่ม การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรมและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอน 2 การมีส่วนร่วมดำเนินงาน หมายถึง การเข้าร่วมโครงการให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การร่วมบริหาร หรือร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ และ ขั้นตอน 3 การมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล หมายถึง การควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป ในด้านการประชาสัมพันธ์หรือแจ้งข่าวสารให้ทราบกันอย่างทั่วถึงที่ศาลากลางบ้าน เพราะว่าหมู่บ้านลาดห้อยได้รับการแต่งตั้งให้เป็น “บ้านพัฒนา” แล้วจึงมีระบบเสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์เพราะมันเกณฑ์

การพัฒนาชนบทที่จะเป็นบ้านพัฒนาจะต้องประกอบด้วย ตลาด เส้นทางคมนาคม
โรงเรียน อาคารประชุมคณะกรรมการปกครองบ้านและสุกสาธา เป็นต้น

ความสัมพันธ์กันในชุมชนเป็นไปด้วยดี และมีความสงบสุขในการอาศัยอยู่
ร่วมกัน นายบ้านลาดห้อย ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ชุมชนบ้านลาดห้อย เป็นชาวเผ่าตริที่อพยพ
กันมาในสมัยสงครามอินโดจีน แล้วมาปักหลักอยู่บ้านลาดห้อยภายหลังศึกสงครามสงบลง
ลักษณะบ้านเรือนเป็นแบบยกใต้ถุนบ้าน (2 ชั้น) ชั้นบนเอาไว้พักอาศัยและชั้นล่างเอาไว้
นั่งเล่นและเก็บสิ่งของที่จำเป็น ชาวบ้านมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การแต่งกายทั่ว ๆ ไป
นุ่งกางเกง ใส่เสื้อผ้าสมัยใหม่ (ไม่มีอัตลักษณ์พิเศษในเรื่องการแต่งกายเหมือนกลุ่มชนเผ่า
อื่น ๆ : ผู้วิจัย) บางครอบครัวที่ไม่เงินซื้อก็นุ่งแค่กางเกงตัวเดียว วัฒนธรรม ประเพณี
นับถือผีเป็นหลัก เพราะเป็นความเชื่อมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีอะไรที่เจ็บป่วย ไข้ ก็จะไป
เหยาผีเจ้า บัดเป่ารักษา และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนนั้นมีความรักและ
สามัคคีกัน สามารถประสานความร่วมมือกันได้ ด้วยการมีผู้นำชาวบ้านที่พวกเขา นับถือ
คือ ลุงแมว (ปราชญ์และแกนนำชาวบ้านคุ้มลาดสาน) โดยเป็นแกนนำในการต่อรองกับ
ภาครัฐ หรือเอกชนในการที่หน่วยงานดังกล่าวจะเข้ามาดำเนินกิจกรรมอันใดในชุมชน
บ้านลาดห้อย เนื่องจากลุงแมวเป็นผู้มีการศึกษาสูงที่สุดและอ่านหนังสือได้ สามารถเจรจา
ต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ของชุมชนได้”

นอกจากนี้ชาวคุ้มห้วยปูนเหนือ ยังเล่าให้ฟังอีกว่า “คุ้มบ้านห้วยปูนเหนือ ขึ้นอยู่
กับจุดคุ้มลาดห้อย มีครัวเรือนอยู่ 21 ครัวเรือน ประชากรยังไม่ได้จำแนกประเภทและจำนวน
ประชากรเป็น “ชนเผ่าตริ” ปัจจุบันทางการได้บัญญัติให้เรียก “คนลาวเทิง” ทั้งหมดทุกเผ่า
ว่าเป็น “บรู” แต่ในรายละเอียดปลีกย่อยแล้ว ประชาชนยังมีความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง
ที่มีเอกลักษณ์ทางด้านภาษา การแต่งกาย การดำรงชีวิตและอาหารการกิน เช่น ชนเผ่าตริ
ชนเผ่า ตะโอย ชนเผ่ามะกอง เป็นต้น มักจะแต่งงานในเผ่าเดียวกันเพราะถือว่าสามัคคีกัน
บ้านห้วยปูนเหนือเป็นบ้านแรกที่เริ่มแรกมีคนออกจากป่ามาอยู่บ้าน ชื่อคำบอน ตอนอายุ
ประมาณ 10 ปี แม่เล่าให้ฟังว่าเรื่องสงครามว่ามีบอมเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันเก็บกู้แล้ว
แต่ก็ไม่หมด อันที่ระเบิดแล้วเก็บมาขายเป็น “เหล็กเศษ” “ไม่มีแก๊ส” เป็นบอมที่แตกแล้ว
โลละ 1,000 กีบ บอมหนึ่งลูกได้ 70-280 โล เด็กๆ ไปเรียนหนังสือที่บ้านลาดห้อย ห่างจาก
นี้ 2 กิโลเมตร ห้วยน้ำค่างมาจากภูมะตาง ภูแต่ ภูซ่าง ภูกะจะ น้ำสายนี้มาจากบ้านละอู ใกล้ภู
กะจะ ไหลยาวไปจนถึงเชกอก บ้านห้วยปูนเหนือไม่มีน้ำบาดาล มีน้ำส้าง ประชาชนชุดเอง
เดือนห้าในห้วยน้ำค่างทั้งหมด ไม่มีน้ำกินเลย ส่วนน้ำชุดบางแห่งก็เต็ม บางแห่งก็จาง

ตรงทางสามแยกเข้าหมู่บ้านมีการ “ทำงาน” เรียกว่า “ทำละเบือบ” ทำบุญให้คนที่ตายไปแล้ว แล้วนั้นก็เอ็นพีขึ้นเฮือน เวลากินข้าวใหม่ก็เอาข้าวจ้ำให้ผีกินก่อน แล้วคนค่อยเอามากิน เอาอาหารการกิน กล้วย ใส่เข้าไปใน “ละเบือบ” อันนี้ “บี” เอาไว้ใส่ข้าวเปลือก “กระหย่ง” เอาไว้ใส่ผักใส่ของยามไปป่า ไม้ยางเอาไว้สร้างเฮือน แต่ยังมีเงิน ขายหมู ขายไก่ แล้วก็ซื้อไม้สะสมไว้ ที่เห็นนี้ประมาณ 1,700,000 กีบ”

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าสภาพทางสังคมโดยรวมของชาวบ้านลาดห้อย มีสภาพที่สอดคล้องกับทัศนะของ สุขเกษม ขุนทอง (2557, หน้า 27) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับนิเวศวัฒนธรรมชุมชนทั้งในด้านภาษาพูด การแต่งกาย ความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมมีความสัมพันธ์ทางสังคมของสิ่งที่มีชีวิตที่อยู่ร่วมกันระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตในอาณาเขตที่ไม่แน่นอน จากการสัมภาษณ์รองนายบ้านฝ่ายปกครองได้ให้ข้อมูลว่าในวิถีดำรงชีวิตของชุมชน บ้านลาดห้อยไว้ว่า “ประชาชนในบ้านลาดห้อย สามัคคีกันหลาย ๆ และก็มี ความเชื่อ ศรัทธาผู้นำเป็นส่วนใหญ่ ยามมีการเลี้ยงผี ชาวบ้านสืบทอดหยิ่ง สืมารวมกันอยู่บ้านงานช่วยกัน บ่ว่าเด็กน้อยหรือผู้ใหญ่ และการต้อนรับแขกผู้มาเยือนหรือเข้ามาในบ้านลาดห้อย กะลิมีการต้อนรับด้วยการเปิดเหล่าไห ต้มกินเพื่อเป็นการเปิดการพูดคุยให้มีความสุขและเป็นกันเอง และส่วนการอยู่การกินพวกเฮาก็ได้ทุกช่อยาก ยากกินหยิ่งก็ไปเก็บไปหาของป่าของดงมาปรุงแต่งกินในครอบครัวเป็นมือ ๆ ไป มือได้ดวงดีได้สัตว์ป่า เช่น หนู กระรอก และกิ้งก่า มือนั้นแซบหลาย ๆ”

ภาพประกอบ 12 ผู้วิจัยได้รับการต้อนรับจากชาวบ้านลาดห้อย ด้วยการเปิดไหเหล้า

ชุมชนบ้านลาดห้อยอยู่ห่างจากเมืองเซโปน ประมาณ 30 กิโลเมตร ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกในอดีตมีน้อยมากและเนื่องจากการเดินทางเข้ามายังชุมชนเป็นเพียงทางเดินเท้าสมัยก่อน จึงทำให้การติดต่อกับคนภายนอกยิ่งเป็นเรื่องที่ลำบากหากไม่มีฐานะจำเป็นจริง ๆ คนในชุมชนมักจะไม่ออกไปติดต่อธุระในเมืองเท่าใดนัก จะมีแต่การค้าขายที่มีพ่อค้าชาวเวียงจันทน์เข้ามารับซื้อ รับแลกเปลี่ยนสินค้า หรือรับซื้อข้าวกับสินค้าทางการเกษตรของคนในชุมชนจากการพูดคุยลงแถมที่เป็นอำนาจปกครองบ้านได้เล่าให้ฟังว่า “จากความทุกข์ ความยากลำบากในการเดินทางเมื่อสมัยก่อนนั้นเมื่อก่อนถนนทางเดินในชุมชนจะเป็นทางเกวียนไปจนถึงชุมชนข้างบน (เมืองเซโปนในปัจจุบัน) ต้องอย่างด้วยเท้าใช้เวลานานเพื่อจะไปกลับจากตัวเมืองเข้ามายังหมู่บ้านต้องใช้เวลาเป็นวัน” ดังนั้นประชาชนบ้านลาดห้อยแทบจะไม่มีรถพ่วงและมีความสัมพันธ์กับภายนอกเท่าไรนัก ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือคนในชุมชนแต่ก่อนจึงมีน้อยมากวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนจึงต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันในชุมชนระหว่างครอบครัวหรือภายในชุมชนนั่นเอง

ปัจจุบันความสัมพันธ์กับคนภายนอกในเชิงธุรกิจกับคนในชุมชนเริ่มขึ้นพร้อมกับการเข้ามาของนายทุนที่ได้รับการสัมปทานป่าไม้ สาเหตุที่ยังมีการสัมปทานป่าไม้ในบางส่วน เพราะว่ายังมีไม้บางส่วนที่ซื้อผูกพันกับภาครัฐในการตัดไม้ เพื่อนำรายได้ส่วนนี้ไปใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และเพื่อให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลุดพ้นจากความยากจน (ด้อยพัฒนา) และกลายเป็นประเทศพัฒนา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์กับคนภายนอกของคนในชุมชนก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนบ้านลาดห้อย เช่น การซื้อขายสินค้า การลงทุนของพ่อค้า สร้างอาชีพให้ชุมชนและทำให้ประชาชนมีรายได้จากการให้บริการ ส่วนผลเสียที่เกิดขึ้นตามมา เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษทางอากาศเนื่องจากควันจากการเลื่อยไม้ของโรงงาน ชยะ และเกิดน้ำเน่าเสียที่โรงงานปล่อยลงแม่น้ำที่ทำลายต่อทรัพยากรของชุมชนเป็นอย่างมาก ในขณะที่คนในชุมชนบ้านลาดห้อยเองยังไม่มีใครบอกได้ชัดเจนว่าสิ่งไหนมีผลดีและผลเสียมากน้อยกว่ากันจากการบอกเล่าของประชาชนในชุมชนบ้านลาดห้อยกล่าวไว้ว่า “สำหรับข้าพเจ้าคิดว่าเป็นผลดีหลายกว่าผลเสียเพราะว่า ทำให้ชุมชนบ้านลาดห้อยมีเส้นทางคมนาคม มีคนรู้จักและอยากเข้ามาค้าขาย อาชีพและการจ้างงานสืบทอดขึ้นพร้อม ข้าพเจ้าก็ได้ไปสมัครงานเริ่มรายได้ให้ครัวเรือน ข้าพเจ้าว่าเป็นดีหลายกว่า” เพราะคนในชุมชนไม่มีใครปฏิเสธสิ่งๆ ที่เข้ามาอะไรเข้ามาทั้งภาครัฐนำเข้ามา เช่น โรงงาน ร้านค้า ห้างพักและการให้บริการด้านพาหนะ

เป็นต้นพร้อมทั้งเทคโนโลยีในการสื่อสารจะทำให้หลาย ๆ สิ่งหายไปจากชุมชนก็ตาม วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านลาดห้อย ก็ยังยึดการทำการเกษตรเป็นหลักแต่ก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาการเกษตรให้ได้ผลดีได้ด้วยสาเหตุหลายประการ นอกจากนี้ความสัมพันธ์กับคนภายนอกในเชิงธุรกิจกับคนในชุมชนก็เริ่มขึ้น พร้อมกับการเข้ามาของนายทุนที่ได้รับการสัมปทานป่าไม้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์กับคนภายนอกของคนในชุมชนก่อให้เกิดผลดี และผลเสียต่อทรัพยากรของชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งในขณะนี้คนในชุมชนเองยังไม่มีใครบอกได้ชัดเจนว่าสิ่งไหนจะมากน้อยกว่ากัน เพราะคนในชุมชนไม่มีใครปฏิเสธสิ่งที่เข้ามาถึงแม้ว่า เทคโนโลยีจะทำให้หลาย ๆ สิ่งหายไปจากชุมชนก็ตาม วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านลาดห้อย ถึงแม้จะมีการทำการเกษตรเป็นหลักแต่ก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาการเกษตรให้ได้ผลดีได้ด้วยสาเหตุหลายประการ

ภาพประกอบ 13 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ท้าวละงะ ผู้ดูแลโรงงานแปรรูปไม้ในระหว่างที่มีชีวิต

สรุปได้ว่า เครือข่ายและองค์กรภายในชุมชนบ้านลาดห้อย เป็นหน่วยงานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการแต่งตั้ง โยกย้าย ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะ เป็นหน่วยงานในการควบคุม ติดตามและประสานงานกับหน่วยงานชั้นสูงเพื่อรายงาน

5. ปฏิทินชุมชน

การนำเสนอปฏิทินชุมชนมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับปฏิทินด้านเศรษฐกิจและปฏิทินด้านวัฒนธรรม ซึ่งการจัดทำปฏิทินเศรษฐกิจจะช่วยทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพและช่วงเวลาของการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังช่วยให้เข้าใจพลวัตและความหลากหลายของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

ที่ก่อให้เกิดรายได้ นอกเหนือจากระบบเศรษฐกิจทั่วไปที่พบเห็นได้ในเขตเมือง ส่วนปฏิทิน
สังคมและวัฒนธรรม ถือเป็น การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ
และวิถีชีวิตทางสังคมและวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวบ้าน การจัดทำปฏิทินในลักษณะนี้
ช่วยให้สามารถเรียนรู้และเข้าใจจารีตประเพณี รวมถึงตรวจสอบวิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้าน
ลาดห้อย ตลอดจนระบบคุณค่าที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของชาวบ้านได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ตาราง 1 ปฏิทินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ (ที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน (นายบ้าน) บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน สป.ลาว, 2562)

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ปลูกผัก,ปลูกพริก	■											
2. ทำไร่,ตายหญ้า		■	■									
3. เพาะไร้ทำความสะอาดพื้นที่เตรียมปลูกข้าว				■	■							
4. ปลูกข้าว (สักข้าวไฮ้), ดำนา						■						
5. ตายหญ้า (เสียหญ้า)							■					
6. ตายหญ้าข้าวไร่ (เสียหญ้าข้าวไฮ้)								■				
7. เก็บเกี่ยวข้าวใหม่ (ฮุดข้าว)									■			
8. กินข้าวใหม่										■		
9. เกี่ยวข้าวดอ									■	■		
10. เกี่ยวข้าวนา											■	■
11. ปลูกมันสำปะหลัง	■	■				■	■	■	■	■	■	■
12. เก็บมันสำปะหลัง	■											
13. เก็บดอกแซม (ดอกพอย), เก็บเห็ด, เก็บหน่อไม้							■	■				
14. เก็บหมากกะบก	■	■										
15. เลี้ยงหมูดำ, ไก่, เป็ด	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
16. เลี้ยงแพะ	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
17. เลี้ยงวัวและควาย	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
18. ปลูกยูคาลิปตัส, ยางบง, ยางพารา	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านลาดห้อมมีกิจกรรมด้านเศรษฐกิจที่หลากหลาย มีบางกิจกรรมที่ทำกันตลอดทั้งปี อาทิ การเลี้ยงปลุสสัตว์ ประกอบไปด้วย การเลี้ยงหมูดำ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงแพะ เลี้ยงวัวและควาย ซึ่งการเลี้ยงปลุสสัตว์ดังกล่าวทำให้ครอบครัวมีอาหารไม่ขาดแคลน และยังสามารถขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินได้ในเวลาที่ต้องการ อย่างไรก็ตามนอกจากจะใช้เป็นอาหาร จำหน่ายแล้ว ยังเลี้ยงปลุสสัตว์เหล่านี้ไว้เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ อาทิ การแต่งงาน การเลี้ยงผี เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการปลูกมันสำปะหลัง (มันตัน) ไม้ไผ่ (ต้นยูคาลิปตัส) ยางพารา และยางพารา ยังสามารถส่งขายให้กับโรงงานซึ่งผู้ประกอบการเป็นคนจีนได้อีกด้วยภายใต้ราคาการซื้อขายที่รัฐบาลได้ทำข้อตกลงเรื่องการประกันราคาขั้นต่ำไว้กับโรงงาน อย่างไรก็ตามสำหรับครัวเรือนที่ไม่ได้ทำการปลูกต้นไม้มดังกล่าว ก็ยังพอมีรายได้จากการรับจ้างดายหญ้าในสวน และไร่ภายในพื้นที่สัมปทานของคนจีนที่ส่วนใหญ่ปลูกต้นยูคาลิปตัส และยางพารา ส่วนมันสำปะหลังที่ปลูกในเดือนพฤษภาคม และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในช่วงเดือนมีนาคมของปีถัดไป และนำไปขายให้กับพ่อค้าเวียดนามในราคา กิโลกรัมละ 400 กีบ

ดอกแหม หรือชาวบ้านเรียกว่า “ดอกพอย” เป็นดอกหญ้าที่นำมาทำเป็นไม้กวาด ชาวบ้านบางส่วนไปเก็บดอกแหมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันเหลือจำนวนน้อยมาก ชาวบ้านจึงได้ทำการปลูกในพื้นที่ของตนเองเพื่อให้มีวัตถุดิบที่สามารถผลิตไม้กวาดได้ในฤดูกาลที่เหมาะสม โดยชาวบ้านจะเก็บในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ และนำไปขายให้กับพ่อค้าชาวเวียดนามในราคา กิโลกรัมละ 3,000 - 4,000 กีบ ส่วนข้าวที่ปลูกเอาไว้ทั้งที่เป็นข้าวไร่ ข้าวนาดำ และข้าวดอก มักจะเก็บเอาไว้บริโภคภายในครัวเรือน ซึ่งหากว่าปีใดแล้งผลผลิตที่ได้ก็จะ “ไม่กุ่มปี” กล่าวคือ มีข้าวที่ใช้บริโภคในครัวเรือนไม่ครบรอบปีนั่นเอง สำหรับการเก็บเห็ด และเก็บหน่อไม้ ชาวบ้านจะเก็บในช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม ส่วนใหญ่จะเป็นเห็ดขอนไม้ เห็ดบด เห็ดขาว เห็ดผึ้งมีจำนวนไม่มากนัก ส่วนหน่อไม้ไร่ นั้นชาวบ้านนิยมนำมาแกง เนื่องจากเก็บได้ในปริมาณน้อยไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย และชาวบ้านจะหาหมากกะบก จะเก็บในช่วงเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ จำหน่ายให้กับพ่อค้าที่มาจากตัวเมืองเซโปนในราคา กิโลกรัมละ 4,000 กีบ ชาวบ้านบางคนมีฝีมือในด้านการจักสาน ทั้งกระติบข้าว กระดัง กระจาด กระบุง สุ่มไก่ และข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ในครัวเรือน ส่วนผู้หญิงก็เข้าไปในป่าเพราะเก็บ “หมากกะบก” พ่อค้าจากเมืองเซโปนมารับซื้อ กิโลกรัมละ 4,000 กีบ ซึ่งแกะเปลือกเรียบร้อยแล้ว ส่วนกระดังขายใบละ 20,000 กีบ เอาไว้สำหรับใส่ราให้หมูกิน บางคนก็ใช้ “ผัดข้าว” เพื่อแยกเมล็ดข้าวและ

เปลือกออกจากกัน ส่วนปลาชาวบ้านทั่วไปก็ไปหาตามห้วยน้ำค้าง แต่ปัจจุบันจะเหลือเฉพาะปลาตัวเล็ก สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากจำนวนประชาชนและคนทำมาหากินมีจำนวนมากขึ้น แล้วห้วยน้ำค้างบางช่วงก็น้ำแห้งขอด ต้นน้ำขาดความสมบูรณ์เพราะป่าเหลือน้อย สภาพอากาศร้อน ดินแห้งแล้งไม่มีไผ่เตียน ขาดความสมบูรณ์ทำให้ปลุกข้าวไม่ได้ผล บางคนจึงหันไปปลูกมันสำปะหลัง กิโลกรัมละ 2,000 -3,000 กีบ ด้วยการถากถางพื้นที่ ซึ่งได้รับการแบ่งปันให้ทำกิน บางครอบครัวก็ใช้รถไฟซึ่งเป็นความช่วยเหลือจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถากถางให้ นอกจากนี้บนภูเขาสูงยังมีการปลูกยางพารา และต้นยูคาลิปตัสในพื้นที่ซึ่งรัฐบาลให้บริษัทเอกชนของจีนเข้ามาสัมปทาน บ้านลาดห้อมมีโรงเรียนประถมที่ทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับ ป.1 - 5 ส่วนโรงเรียนมัธยมจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ ระดับมัธยมศึกษา 1 - 7 ส่วนใหญ่ผู้ชายมาเรียนหนังสือมากกว่าผู้หญิง สาเหตุที่ผู้หญิงมาเรียนน้อยเพราะการทำงานบ้านช่วยพ่อแม่ เลี้ยงน้อง และทำงานทุกอย่างของครอบครัวมีผู้หญิงเป็นหลัก ผู้หญิงทำงานทุกอย่าง และมีลักษณะอย่างนี้เฉพาะในเขตชนบท ส่วนชีวิตความเป็นอยู่อื่น ๆ ชาวบ้านก็จะมีน้ำบาดาลทั้งของส่วนกลางที่เป็นของหมู่บ้าน และของส่วนตัวที่แต่ละครัวเรือนได้ทำการขุดเองทั้งน้ำบ่อ และน้ำบาดาล

ภาพประกอบ 14 การตากดอกแฉม หรือดอกพวยให้แห้งเพื่อนำมาทำเป็นไม้กวาด

ภาพประกอบ 15 2 ผู้สูงวัยในหมู่บ้านผู้หญิงจะเลี้ยงหลาน ผู้ชายจะสานเครื่องใช้ไว้จำหน่าย

ร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งสิ้น 6 ร้าน ประกอบไปด้วย ร้านขายเครื่องของ และสินค้าในชีวิตประจำวัน (ร้านขายของชำ) ตั้งแต่อาหารการกิน ขนม เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร โทรคัพท์ อะไหล่เครื่องจักร เครื่องยนต์ของรถจักรยานยนต์ ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่ นำเข้ามาจากประเทศไทย และเวียดนาม นอกจากนี้ร้านค้า 2 ร้านซึ่งมีเจ้าของเป็นชาวเวียดนามได้เข้ามาทำการค้าขายเมื่อ 5 - 6 ปีที่ผ่านมา มักจะเป็นสถานที่รับซื้อของป่าของดงที่ชาวบ้านเก็บมาได้ อาทิ ดอกแซม เปลือกต้นยางบก กล้วยไม้ และสัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ อาทิ งูสิง งูจงอาง อีเห็น อ้น เป็นต้น ส่วนที่เหลืออีก 4 ร้านเป็นของคนในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ขายเครื่องอุปโภคบริโภคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน สบู่ ยาสีฟัน น้ำมัน ขนม เป็นต้น

ภาพประกอบ 16 ร้านขายของชำที่มีอยู่จำนวนในหมู่บ้านลาดห้อย เจ้าของกิจการเป็นคน ที่มาจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านลาดห้อย เพื่อเพิ่มรายได้จากการจำหน่าย วัควาย หมู และแพะ เป็นต้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม นอกจากนี้พืชเป็นที่พักพิงของสัตว์ เป็นอาหารและระบบการหมุนเวียนอาหารสำหรับและหมุนเวียนธาตุอาหารระบบอาหารนั้นพึ่งพากันที่พืชที่ต้องอาศัยการหมุนเวียนธาตุอาหารจากกิจกรรมและขับถ่ายของสัตว์ และสัตว์ก็ใช้พืชเป็นแหล่งอาหารที่เป็นพลังงาน และแร่ธาตุ และระบบป้องกันศัตรูพืช การกินของสัตว์ช่วยกำจัดศัตรูส่วนของพืชที่อาจสะสมโรค ให้มีส่วนแตกยอดใหม่อยู่ตลอดเวลาอันเป็นการพึ่งพาในระบบของธรรมชาติ ในการช่วยเหลือนั้นจะเป็นลักษณะของโครงการในแต่ละปีที่หน่วยงานภาครัฐ โดยแผนกกลไกกรรมและป่าไม้เข้ามาสนับสนุนเป็นระยะ ๆ ยังไม่เกิดความยั่งยืนต่อการเลี้ยง เพราะถ้าเกิดโรคระบาดในสัตว์และพืชก็จะมีหน่วยงานใดเข้ามาดูแลหรือรับผิดชอบ

เพราะเป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากหน่วยงานภาครัฐจะเข้าถึงได้ จึงเป็นปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการดำรงชีวิตให้ยั่งยืน

พืชที่ได้รับการส่งเสริมให้ปลูกเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน คือ มันสำปะหลัง (มันตัน) โดยต้นพันธุ์มันสำปะหลังได้มาจากเวียดนาม ส่วนใหญ่แล้วจะทำการเริ่มปลูกในเดือนพฤษภาคมพอถึงช่วงเวลาเก็บเกี่ยวพ่อค้าชาวเวียดนามก็จะมารับซื้อถึงที่ในราคา กิโลกรัมละ 500 กีบ พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละประมาณ 3 - 4 ไร่ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลูกมันตัน ได้แก่ สภาพของดินที่ไม่เหมาะสม การใส่ปุ๋ย แผลง และผลผลิตไม่ได้ตามที่ต้องการเนื่องจากขาดนักวิชาการมาให้ความรู้ในการเพาะปลูก ในการลงทุนของครัวเรือนได้รับจากธนาคารนโยบายของภาครัฐเข้ามาให้การสนับสนุนหรือส่งเสริมรายได้ในครัวเรือน ชาวบ้านจะนำเงินที่ได้จากการขายมันตันไปซื้อเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ซื้อข้าวสาร ทำบุญและเก็บไว้เป็นทุนในการเพาะปลูกครั้งต่อไป นอกจากนี้ยังมีกล้วยน้ำหว้า ที่ชาวบ้านเรียกว่า “กล้วยน้ำ” ส่วนมากปลูกในครัวเรือนเอาไว้อุปโภคและบริโภค และในบางครั้งก็นำมาเป็นอาหารให้หมูกิน พืชเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามในการเพาะปลูกและการรับซื้อซึ่งได้ดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา คือ ต้นยางบง มีครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวประมาณ 10 ครัวเรือน โดยรับซื้อยางบงชนิดแห้งกิโลกรัมละ 3,000 กีบ เงินที่ได้มาจะนำไปเป็นทุนในครั้งต่อไป และบางส่วนจะนำไปใช้ซื้อของใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน

การเลี้ยงวัวและควาย ส่วนใหญ่เลี้ยงแบบปล่อยตามพื้นที่ของตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมให้ทุนในการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงวัว 2 กลุ่ม 21 ครอบครัวยุโรปครัว เพื่อจำหน่ายตัวละ 12,000,000 ล้านบาท คนที่มาซื้อส่วนใหญ่จะเป็นชาวเวียดนามและใช้เพื่อประกอบในพิธีกรรมเลี้ยงผี สีด และเหยา เงินที่ได้มาจะนำไปซื้อ อุปกรณ์ทางการเกษตร และเป็นสินสอดในการแต่งงานของพวกเขาผู้ชาย และในแต่ละครัวเรือนจะเลี้ยงหมูประมาณ 5 - 10 ตัว เอาไว้ขายตัวละประมาณ 100,000 - 150,000 กีบ และส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผี สีด และเหยา และชาวบ้านก็จะได้กินหมูตอนมีพิธีกรรมดังกล่าวในชุมชน สำหรับการเลี้ยงไก่ ในแต่ละครัวเรือนเลี้ยงเพื่อประกอบเป็นอาหาร และใช้ประกอบพิธี สีด ไก่ที่เลี้ยงเป็นพันธุ์พื้นบ้านทั่วไปมีประมาณครัวเรือนละ 30 - 50 ตัว และได้มีโรคระบาดในไก่ช่วงเดือนสิงหาคมและเดือนกันยายน ทำให้ไก่ที่เลี้ยงไว้ตาย ชาวบ้านไม่รู้วิธีการรักษา และไม่มียาฉีดป้องกันซึ่งทำให้ไก่ที่เลี้ยงไว้เหลือจำนวนน้อยในแต่ละครัวเรือน และบางครั้งมีการขายบางโดยแม่ไก่

ราคาประมาณ 20,000 กีบ และการเลี้ยงแพะ (แบ้) มีกลุ่มเลี้ยงแพะ 1 กลุ่ม 7 ครอบครัว มีแพะประมาณครัวเรือนละ 7 - 10 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อจำหน่าย โดยชาวเวียดนามจะมารับซื้อ ตัวละประมาณ 500,000 - 600,000 กีบ และการเลี้ยงปลา มีกลุ่มปล่อยปลาหนองชุมชน 1 กลุ่ม ซึ่งกองทุนดังกล่าวเข้ามาส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มียูมีกินและมีอาหารครบ 5 หมู่ตามหลักโภชนาการและส่วนที่เหลือก็สามารถนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ในครอบครัว หรือขยายพันธุ์ต่อไป

ภาพประกอบ 17 ชาวบ้านลาดห่อใช้วิถีชีวิตทำมาหากินประกอบการเลี้ยงวัว

ท้าวคำบอน ราษฎรคุ้มห้วยปูนเหนือ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน และการทำมาหากินไว้ว่า “เดือนหนึ่งหนีไปรับจ้าง รับจ้างนำบริษัทหนีเขารับ บริษัทหยั่งกะไป ผู้ใดบอกกะ ถางป่าเคื้อ สวนยางพาราบ่ สวนไม้วิกบ่ เขาให้สามสิบหกเป้าปีกลายนี้ได้ ปีนี้ยังบ่ได้ อิงตามกะบ่ตน ประมาณสิบปลายมือ ประมาณนั้นนะ เดือนสองกะไปฮับจ้าง ฮับจ้างตลอดละ เดือนสามกะไปฮับจ้าง เดือนสี่ถางไฮ้ เดือนห้าละจูด เดือนหกละกะลัก ปลุกข้าวแล้ว ใช้วิธีสักแบบนี้ละผู้หนึ่งนึ่ง เดือนเจ็ดบ่ได้เฮ็ดแล้ว ผู้ได้ไปฮับจ้างกะไปฮับจ้าง ไปหาปูหาปลาหนีไปเดือนใดกะได้ หากินหนีหากินคู่มือ บ่ได้พัก ไปหากินกลางเวินบ่ กลางคืนบ่อิงตาม บางเทื่อไปหากินกลางคืนไปก้านปลา บ่ได้หาเอาไปขายดอกมีแต่กิน หาเลี้ยงโตเอง กะพอกุ้มกิน กะเดือนแปดหนีมันมีหญ้า กะเสี่ยหญ้า เดือนเก้าหนีคั้นเข้าหนีนกกะบิบเคื้อมันมา นกบิตที่มันฮ้องบิตบิต ไปเฝ้ามันกัดข้าวน้อย เดือนเก้าหนีเฝ้านกบิบ ยานมันตอม มันกินข้าวมันลิบเป็นหมาก เดือนสิบหนีข้าวสามเดือนเกียมฮุดแล้ว แล้วกะเดือนสิบเอ็ดพอตีเม็ด ตามฤดู มันมีสามเดือน เดือนสิบสองพัก พักอยากไปไสกะไป”

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การจักสานจากวัสดุคือ ไม้ฟาง มีลักษณะคล้ายกับลำไม้ไผ่ เช่น ตุ่มโก๋ ส้อม ฟาบ้านและกระโดงข้าว เพื่อเป็นรายได้เพิ่มในครอบครัว

ภาพประกอบ 18 การจักสานจากวัสดุไม้ฟาง มีลักษณะคล้ายกับลำไม้ไผ่

ตาราง 2 ปฏิทินกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. เลี้ยงผี			—————									
2. บุญข้าว แจะแจะ							—————		—————			
3. เลี้ยงจ่า			—————									
4. เหยยา												

ที่มา: จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน (นายบ้าน) บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน สปป.ลาว (2562)

จากตาราง 2 กิจกรรมด้านวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าชาวบ้านลาดห้อย มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความศรัทธา และความเชื่ออยู่ 4 กิจกรรม คือ การเลี้ยงผี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านจะมีการแจกข้าวหาพ่อแม่ปู่ย่าตายาย และบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว บุญข้าวแจะแจะ เป็นรูปแบบหนึ่งของกิจกรรมที่จะให้ผีบ้าน ผีเรือน ผีพ่อ ผีแม่ ผีปู่ย่าตายายได้กินข้าวก่อนหลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้น โดยในขั้นแรกจะสุดข้าวไร่ (รูดเมล็ดข้าวไร่จากรวงด้วยมือ ซึ่งเป็นข้าวที่ปลูกด้วยวิธีการสักรโดยใช้จอบหรือเสียมขุดหรือสับดินแล้วหยอดเมล็ดพันธุ์ข้าวลงไปในหลุม) ที่ปลูกเอาไว้ นำมาคั่ว จากนั้นก็นำมาตำให้เปลือกหลุดออกเพื่อให้เหลือเฉพาะเมล็ดข้าวสาร แล้วนำข้าวไปนึ่งก่อนที่จะนำมาจ้มาแจะ

และให้พ่อแม่ ผู้เฒ่าผู้แก่กินก่อน ส่วน “ของคาย” หรือเครื่องเช่นไหว้อาจจะเป็นไก่ หรือหมูก็ได้ ซึ่งกิจกรรมนี้สะท้อนให้เห็นการเคารพนับถือ และให้ความยำเกรงต่อผีบรรพบุรุษ โดยในการเลี้ยงก็จะกล่าวถ้อยคำที่เป็นสิริมงคลอันจะส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรือง ความอยู่ดี กินดี ปราศจากทุกข์โศก และโรคภัยต่าง ๆ รวมถึงการให้ได้รับผลผลิตทางการเกษตรที่ดีในปีต่อ ๆ ไปอีกด้วย

ชาวบ้านคุ้มกะลู่ ได้เล่าให้ฟังเกี่ยวกับประเพณีของตนเองว่า “มีบุญบ้านหนิกะ “วันปีบ” หนิกะว่าวันบุญ เดือนสิบหนิกะกินข้าวใหม่ เดือนหนึ่งหนิกะวันปีบ ผู้ใดใช้ละปีบ คนบได้เป็นไขหนิเดือนสิบสอง อันนั้นเขาว่าเฮ็ดม่วนชื่น เดือนละปีบหนิผู้ใดเจ็บเดือนละ คั้นผู้ใดบได้เบ็บเจ็บใช้ละเดือนสิบสองละปีบหนิ เดือนสองหนิบ บ่มี เดือนสามบ่มี เดือนสี่บ่มี มีแต่ไปนำหมู เดือนสี่ปีใหม่ละไป ไปเล่นพุนไปเล่นในเมือง อยู่นี้อยู่ชั่ว กะพ้อนนำหมูละ กะล่าวงนำหมูละ ล่าวงลาว กะลาวเทิงนำกันกะเว้าลาวละ อิงตามเว้า บุญเดือนห้า เดือนหกหนิบมี บุญเดือนสิบกินข้าวใหม่ บ้านภูไทละจำข้าวใหม่ บ้านเฮาละกินข้าวใหม่ เฮ็ดนี้มีฆ่าไก่ ฆ่าหมู ฆ่าให้ผีก่อน แล้วคนกะกิน เขาจำก่อน จำเลี้ยงผีก่อนแล้วกะกิน บอกผีเด้อเฮาได้ข้าวใหม่เท่านี้ ปีหน้าให้ได้หลายกว่านี้ ให้ได้เด้อแบบนั้น มีล่าวงอยู่เฮือนไผ่เฮือนมัน ไปบอกหมูเด้อ ไผ่ไปละไป นอกจากล่าวงกะบ่ กะกินเหล้ากินหยัง ซ้อมมาอยู่ตลาดพุน เฮ็ดเองนะเข้ายุคสมัยแล้วบ่ได้เฮ็ด มันบ่มีเหล้าไห คั้นมีละสิให้ชิม เฮาบได้เฮ็ด เดือนสิบเฮ็ดสิบสองมีแต่ ละปีบหัน ละปีบ ภาษาลาวละว่า บุญ ชนเผ่าลาวพุทธละว่า บุญ ทางนี้ละ ละปีบ ผู้ไทเอ็น บุญ ภูไทพุทธ ทางนี้เลี้ยงผีละ ละปีบ แนวนั้น เฮ็ดเดือนใดกะได้คั้นผู้ใดเจ็บเป็นคิอบ่าอันนี้เด้อเป็นไขเด้อ กะเลี้ยง เลี้ยงแล้วกะตีเทื่อเดียวอันนั้น บ่หลายเทื่อได้”

การเลี้ยงจำ เป็นการเลี้ยงทั้งจำผีพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ผีข้าวใหม่ ผีกำเนิด ผีเหยา เป็นต้น ซึ่งเครื่องเช่นไหว้ หรือ “ของคาย” ในการทำพิธีเลี้ยงจำ ประกอบไปด้วย ไก่ 2 ตัว (จำผีกำเนิด) วัวหรือควาย (เลี้ยงจำข้าว), เหล้า 1 ขวด (แก้ว), ผ้า (แพร) 1 ผืน, ชื่น 1 ผืน, เลื่อ 1 ตัว อย่างไรก็ตามกิจกรรมเลี้ยงจำนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูกตเวทีที่ชาวบ้านมีต่อพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ผู้มีพระคุณ หรือแม้กระทั่งธรรมชาติสิ่งเหนือธรรมชาติที่พวกเขาได้ใช้ประโยชน์ นับถือและมีความเชื่อความศรัทธา สาเหตุของการจำคือมีคนไม่สบาย และกินข้าวใหม่/ปีใหม่ สถานที่จำคือบ้านของเจ้าจำเอง ส่วนคนไม่สบายต้องมาหาเจ้าจำที่บ้าน ท้าวแก้ว ปัจจุบันอายุ 35 ปี เป็นจำปามเหตักดิ์ของหมู่บ้านลาดห้อย เดิมพ่อของท้าวแก้วเป็นจำ แต่เสียชีวิตเพราะเป็นไข จำเป็นการสืบสายเลือดภายในตระกูล

ที่จะต้องมีลูกหลานไว้ในการสืบทอด เครื่องเช่นไหสำหรับอากาศเป็นเจ็บไข้ได้ป่วย ประกอบด้วย ไก่ 1 ตัว, หมู 1 ตัว, เหล้าขาว 1 ขวด, เทียนไข 1 คู่ ท้าวแก้วเล่าให้ฟังว่า “จำผีเฮ็ดอยู่ป่า จำผีเฮือน จำไฟจ้ำมันที่ครัวเฮือนของตัวเอง ผีดงมหะคักดีจ้ายามลงมา เก็บข้าวเสร็จ ลงนาเดือนมิถุนายน (เดือน 6) ถวายหมู แล้วก็จำเดือนธันวาคม (เดือน 12) ถวายหมูก่อนจึงจะฮุดข้าวได้” การจำผีมหะคักดีกลายเป็นประเพณีของชาวบ้านไปแล้ว จะต้องทำทุกปี เครื่องเช่นไห ประกอบด้วย “แม่หมูโตหนึ่ง หมูเป็น ซ่าอยู่พุ่น ซ่าอยู่ป่า เหล้าไหหนึ่ง คนไปเปิดบ้าน” ข้าวของเครื่องคาย เครื่องเช่น ทุกครอบครัวจะต้องมีส่วนร่วม โดย “ออกกันหลังคาเฮือนละ 10,000 กีบ พ่อบ้านเป็นคนเก็บจำ ข้าวของที่ใส่ในกระโตก ให้เจ้าปามมหะคักดีประกอบด้วย ลาบดิบ ลาบสุก เหล้าไห หัว หาง ดินของวัวหรือควาย เนื้อ ปิ้ง ไล่ฮั่ว ข้าว เทียน ดอกไม้ ถวายประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง จากนั้นก็เสด็จเอามาทำอาหาร การกินของคนไปร่วมงาน ถ้าเหลือก็แบ่งพูด (แบ่งเป็นกอง ๆ) ให้กับทุกครัวเรือนเท่า ๆ กัน ผีปามมหะคักดี 3 - 4 ปี จะกินควายกินวัวสักครั้ง ในแต่ละปีภายในเดือนหกถวายหมู เดือนสิบสองถวายไก่ หนึ่งปีเจ้าปามมหะคักดีสามครั้ง สำหรับในเดือน 12 ชาวบ้านจะทำการ ฮุดข้าว (เก็บข้าวจากต้นด้วยการใช้มือรูดออกจากรวงมาใส่ในกระหย่งหรือกระบุง) จะใช้ไก่ เป็นเครื่องเช่นครอบครัวละหนึ่งตัว ข้าวของที่ใส่ในกระโตกถวายเจ้าปามมหะคักดีประกอบไปด้วย ไก่ ข้าว น้ำ ไม้ทุ (ตะเกียบ) 1 คู่ จากนั้นเจ้าจ้ำก็จะพูดว่า “เสร็จแล้วฮุดข้าวกะเอาไก่ คนละโตให้ปามมหะคักดีรู้ว่าข้าวขึ้นแล้ว ผู้อยากตัดไม้เฮ็ดเฮือน ตัดหวาย ตัดหนอไม้ บ่ให้ถ่วง บ่ให้เคียดแล้วกะปกปักรักษา” การแต่งกายของเจ้าจ้ำใส่ชุดธรรมดา ผ้าขาวม้า เจ้าจ้ำก็จะพูดว่า “สองปีห้ามสามปีควบให้ผีปามมหะคักดีปกปักรักษาให้ได้ข้าวให้ได้น้ำ” ถ้าบ่ได้ข้าวกะเลี้ยงไก่หรือเลี้ยงหมู ถ้าได้ข้าวกะเลี้ยงควายหรือวัว ส่วนไม้ที่ข้ามห้วยห้ามเอามาสร้างบ้าน ไม้หนึ่งต้นห้ามเอามาทำเสาหลายอัน ไม้ที่นิยมเอามาสร้างบ้านคือ ไม้เปื่อย ไม้แคน ไม้ยาง ไม้คู้ ท้าวแก้วเล่าให้ฟังพร้อมกับหัวเราะว่า “สมัยนี้ตัดไม้แล้วผ่าเป็นซีก ๆ เป็นแผ่น ๆ เลย เขาเอิ้นว่า “ผีย่านจักร”

ภาพประกอบ 19 เป็นพิธีกรรมของชาวบ้านบ้านกะลุ “ละปีบ” หรือเลี้ยงผีแล้งนำเอาไปไว้
ต้นไม้ใหญ่เพื่อให้ชาวบ้านเกรงกลัว ไม้กล้าเข้าไปตัดต้นไม้

ภาพประกอบ 20 เครื่องเซ่นไหว้ผีบ้านหมอเหยา ของท้าวสร้อยคำ บ้านลาดห้อย

ป่ามเหศักดิ์มีขนาด 3 เฮกตาร์ (1 เฮกตาร์เท่ากับ 6.4 ไร่) อุทิศสมบูรณไปด้วย
พืชพันธุ์ไม้ และต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก และเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของหมู่บ้าน
อีกด้วย โดยห้ามไม่ให้มีการตัดต้นไม้ในป่ามเหศักดิ์ อย่างไรก็ตามหากมีความจำเป็นที่
จะต้องใช้ไม้ในพื้นที่ป่ามเหศักดิ์จะต้องให้เจ้าเป็นคณเสี่ยงทาย และมีเครื่องเซ่นไหว้เป็นไก่
หรือหมูตามความเหมาะสม นอกจากห้ามตัดไม้ในป่ามเหศักดิ์แล้ว ยังห้ามตัดในป่าฝั่งคน
ตาย หรือป่าช้า และป่าสงวน สำหรับการหากินของชาวบ้านลาดห้อย พบว่าชาวบ้านบางคน
อาทิ บางคนใช้วิธีเอาไฟฟ้าช็อตปลาที่อยู่ในแม่น้ำ ยังมีการขุดน้ำบ่อ (น้ำสร้าง) มีการสร้าง
ห้องน้ำ มีรถไถ รถสีข้าว มีรถมอเตอร์ไซด์ ห้องครัว มีระบบน้ำประปาของหมู่บ้าน ปลุกล
ลับประรด สวนกล้วย ผักสวนครัว เลี้ยงไก่ วัว ควาย หมู แพะ เลี้ยงหมู

ภาพประกอบ 21 พื้นที่ป่ามเหศักดิ์คุ้มบ้านลาดสานที่อยู่ติดกับป่าต้นน้ำลำธาร ห้วยน้ำค้าง

การเหยา เป็นกิจกรรมไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องของวันเดือนปี หรือเวลาของการเหยา สามารถทำได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากการเหยาเป็นเพียงความเชื่อของชาวบ้านที่เวลามีคนเจ็บป่วยภายในหมู่บ้านหรือในครัวเรือนก็จะมี การเหยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาโรค และอาการเจ็บป่วย ซึ่งคนในหมู่บ้านเชื่อว่าเป็นการกระทำของผี กล่าวคือ ชาวบ้านลาดห่อพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิต และมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ดังนั้น เมื่อเวลามีคนเจ็บป่วยภายในหมู่บ้านจึงมักเชื่อว่าเป็นการกระทำของ “ผี” ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ อาทิ ไปทำผิดผี หรือผิดจารีตประเพณี อาจเป็นการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่ควร ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ ดังนั้น จึงได้มีการทำพิธีเหยาขึ้นเพื่อเป็นสื่อสารไปยังผีและขมาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

ภาพประกอบ 22 พิธีการเหยาผู้เจ็บไข้ของบ้านลาดห่อ

ท้าวส้อยคำ ปัจจุบันอายุ 73 ปี เป็นหมอเหยาประจำหมู่บ้านลาดห้อย โดยการเหยาจะมีอุปกรณ์ประกอบดังนี้ เชือกรัดหัว ชั้นผ้า น้ำ หมากพลู อาหารการกิน (ของควา) ข้าว และเหล้าไห เครื่องดนตรีประกอบก็มีปี่ ง้าว ผู้เข้าร่วมพิธีจะได้กินเหล้าให้หมดแก้ว ผู้ทำพิธีจะพูดแล้วแกว่งพัดไปมาในขณะพูด แล้วจะมีเครื่องให้ดนตรีประกอบ คือ ปี่ รายละเอียดเป็นดังนี้ มีเชือกใส่หัวร้อยด้วยดั่งวงวาง พักกินเหล้าหนึ่งแก้วแล้วพูดต่อเอาถ้วยที่ใส่เหล้าที่มีหมากพลูใส่พัด หยดเป่าปี่แล้วเอิ้นขวัญ หมอเป่าก็พูดนำเอิ้นรับกันวางถ้วยแล้วเคาะพัด แล้วเอาตะเกียบมาชี้หมู ชี้เครื่องในที่อยู่ในพาข้าว หันไปเคาะพัดพูดต่อแล้วหันมาคุยกับหมอปี่ หันมาพูดเกี่ยวกับเครื่องเคียงในพาข้าว แล้วหันไปเคาะพัดเหมือนเดิม จากนั้นหันมาเอาตะเกียบ แล้วเอาตะเกียบมาเพิ่มอีกสามคู่ เอาตัวแทนของหมู่บ้านมากินหมู 4 คน เอาพร้า (มีด) มาเพื่อแลเนื้อหมู ซอยหมูหยิบถ้วยใส่หมูใส่พริก ผงชูรส เกลือ คลุกให้เข้ากัน เอากระตักน้ำมาตั้งไว้ 4 คนที่เป็นตัวแทนของหมู่บ้านต้องกินหมูที่คลุกให้หมด แล้วเทน้ำใส่ถ้วยหมูให้หมอเหยากินให้หมด หมอปี่กินหนึ่งถ้วย แล้วให้ตัวแทนกิน “ห้ามทำน้ำหกลงพื้น ไม่อย่างนั้นจะต้องเสียค่าปรับไหม” หมอเหยาจะล้างตัวแทนหมู่บ้าน ซึ่งหากจะใหม่มีวิธีการดังนี้ ใหม่ด้วยการกินเหล้า 1 แก้ว (ขวด) กินแค่หมอปี่กับตัวแทน สบายหมากเผ็ด (ยาฉุนบดผสมกับพริกแห้ง) หมากเผ็ด (พริก) 2 เม็ด หมอปี่สูบก่อนตามด้วยหมอเหยา และตัวแทน 3 คน สูบเสร็จก็พูดต่อแล้วเคาะพัด หมอเหยาหยิบข้าวสารให้หมอปี่ดูแล้วคุยกัน จากนั้นรินเหล้าให้กัน หมอปี่รินให้หมอเหยา หมอเหยารินให้หมอปี่ แล้วพูดต่อเคาะพัด หมอเหยาหยิบข้าวสารให้หมอปี่ดู ถ้าพูดผิดจะใหม่ด้วยการกินเหล้า

ป่ามเหตักดี คือ ดงมเหตักดี ป่ามเหตักดีเป็นของชาวบ้านจะตัดไม้ไม่ได้ ถ้าอยากได้ไม้ ไปตัดที่อื่น ถ้าจำอนุญาตสามารถตัดได้ เพราะจำได้บอกผีป่ามเหตักดีแล้วแต่ต้องมีไก่มีหมูไปจ้บบอก ป่ามเหตักดีมี 3 เสกตาร (ไร่) สาเหตุที่ไม่ตัดไม้ในป่ามเหตักดีคือ กลัวไม้สบาย/ ผีทำไล่ คะลำ เป็นแนวคิดให้คนอยู่กับธรรมชาติตามแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมหรือเปล่า อธิบายเหตุผลสนับสนุน พร้อมโต้แย้ง(ถ้าจะตัดไม้ไปหมดป่าไม้ก็ไม่มีให้ลูกหลานรุ่นต่อไป) เขตห้ามตัด ได้แก่ ป่ามเหตักดี ป่าฝั่งคนตาย (ป่าช้า) (ชะลิ่งกะมุด) และป่าสงวน ถ้าตัดป่าที่ห้ามตัด พวกเขาจะถูกปรับไหม ใครกำหนดหลักเกณฑ์ จากการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือรัฐกำหนด คือ พวกเขาจะถูกปรับไหม เช่น หมู และควาย เป็นต้น

บุญข้าวแจะ และรูปแบบกิจกรรม โดยในขั้นตอนแรกก็จะมีการสูดข้าวมาแล้วนำมาคั่ว เสร็จแล้วก็นำมาตำให้เปลือกหลุดออก พอได้เฉพาะเมล็ดข้าวสารแล้วเราก็นำข้าวไปหุง แล้วนำมาจ้มาแจะและให้พ่อแม่ ผู้เฒ่าผู้แก่กินก่อน ของคายเป็นไก่หรือหมูก็ได้ กิจกรรมบุญข้าวแจะและนี่ก็จะสะท้อนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยวข้าวของชาวบ้านตั้งแต่กระบวนการเก็บเกี่ยวไปจนถึงกระบวนการสุดท้ายคือ กระบวนการหุงข้าว และกิจกรรมนี้ยังสะท้อนให้เห็นการที่ชาวบ้านมีความเคารพนอบน้อมต่อพ่อ แม่และผู้อาวุโสภายในหมู่บ้านด้วย

ภาพประกอบ 23 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ท้าวส้อยคำ หมอเหยาบ้านลาดห้อย

สรุปได้ว่า ปฏิทินด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง เลี้ยงหมูดำ ไก่ เป็ดเลี้ยง แพะ เลี้ยงวัวและควาย ปลูกยูลาลิปตัส ยางบง ยางพาราและปฏิทินด้านวัฒนธรรม ได้แก่ เลี้ยงผี บุญข้าวแจะ เหยาและเลี้ยงจ้

6. ระบบสุขภาพชุมชน

การศึกษาาระบบสุขภาพชุมชน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็น “โลกของสุขภาพ” ของชาวบ้าน กล่าวคือ ทำให้เห็นภาพรวมของระบบสุขภาพของคนในชุมชนเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายของวัฒนธรรมสุขภาพที่ดำรงอยู่ในชุมชน ทำให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมการดำรงชีวิต การอยู่การกิน ความเชื่อ วิธีปฏิบัติและพฤติกรรม การแสดงออกด้านสุขภาพของชุมชน อันเป็นที่มาของศักยภาพ และทุนทางสังคม ด้านสุขภาพ นอกจากนี้การศึกษาระบบสุขภาพยังเป็นเครื่องมือ ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิ

ปัญญาของชาวบ้าน และทำให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การสืบทอดให้เป็นมรดกของลูกหลานต่อไป

สืบเนื่องจากชาวบ้านลาดห้อยเป็นลาวเทิง เผ่าตรี ซึ่งมักจะอาศัยอยู่บนภูเขาสูง ถากถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย และต่อมารัฐบาลมีนโยบายโยกย้ายประชาชนซึ่งอาศัยและทำมาหากินอยู่บนที่สูง ให้อพยพโยกย้ายถิ่นฐานลงมาอยู่รวมกันในพื้นที่ราบเพื่อให้สะดวกต่อการพัฒนาทั้งทางด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ดีขึ้นเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก ซึ่งในประเด็นดังต่อไปนี้จะนำเสนอเรื่องระบบสุขภาพชุมชน นั้นจึงทำให้มีการสร้าง “สุขศาลา” หรือสถานีนอนามัยประจำหมู่บ้านขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน และลดอัตราการเจ็บป่วย และการเสียชีวิตที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บจากการสัมผัสภาชนะปราชญ์ชาวบ้านลาดห้อย ผู้วิจัยพบว่าแต่เดิมนั้นชาวบ้านมีหลากหลายวิธีในการดูแลสุขภาพ และการรักษาโรคภัยไข้เจ็บของคนในหมู่บ้านอยู่ภายใต้ระบบความเชื่อเรื่องผี ทั้งผีบรรพบุรุษ ผีเมหัดกดี การเหยา กล่าวคือหากมีผู้ใดเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับ “ผี” ก็จะใช้รักษาพยาบาลด้วยแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี อาทิ เจ็บป่วยเนื่องจากละเมิดข้อห้ามตัดไม้ในป่าเมหัดกดี และป่าช้า ก็จะต้องทำการเลี้ยง เช่น ไห้ว หรือขอขมาผีเมหัดกดี อย่างไรก็ตามเมื่อบ้านเมืองมีการพัฒนาเรื่องระบบสุขภาพให้มีความสากลมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิด “สุขศาลา” หรือสถานีนอนามัยของหมู่บ้านลาดห้อย ประเด็นดังกล่าวนี้ทำให้ค่านิยมในการรักษาพยาบาลด้วยวิธีการทางด้านความเชื่อลดน้อยถอยลงตามลำดับ ต่อข้อถามที่ว่าเจ็บป่วยอย่างไร หนักหนาแค่ไหน จึงจะรักษาด้วยระบบความเชื่อเรื่องผี หรือสถานพยาบาลสมัยใหม่ ชาวบ้านบางคนกล่าวว่า “สมัยก่อนที่รักษาแบบนั้นเพราะไม่มีหมอ ไม่มีสุขศาลา แต่ตอนนี้เจริญแล้ว เวลาเจ็บป่วยไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตรงไปหาหมอที่สุขศาลาเลย” นอกจากนี้ยังมีหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตไปหมดแล้ว ก็เป็นที่พึ่งเวลาเจ็บป่วยของชาวบ้านได้ อย่างไรก็ตามจากการลงพื้นที่และเก็บข้อมูลอย่างรอบด้านทำให้พบว่ายังมี “หมอจอด” (ปราชญ์ชาวบ้านที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการตามกระดูกที่หักจากอุบัติเหตุในรูปแบบต่าง ๆ) อาศัยอยู่ที่คุ้มกะลู่ จำนวน 2 คน คือ ท้าวกำแพง และท้าวโต จากการสัมภาษณ์ท้าวกำแพง ทราบว่าได้รับการถ่ายทอดและเรียนรู้วิชา “หมอจอด” จากพ่อของตนเอง ส่วนท้าวโต เรียนจากท้าวกำแพงอีกทอดหนึ่ง จากประวัติการรักษาพยาบาลของ “หมอจอด” ทั้งสองคนพบว่า

คนไข้มีทั้งคนในหมู่บ้าน และคนจากหมู่บ้านอื่น รวมถึงคนไข้จากเมืองอื่น ๆ และคนไข้ที่จังหวัดมุกดาหาร ประเทศไทย โดยระยะเวลาในการรักษาประมาณ 10 วัน อาการของผู้ป่วยก็จะดีขึ้น หากขาหักก็จะสามารถเดินได้ หากเขียนหัก ก็จะสามารถใช้ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ ซึ่งรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวมีดังนี้ “มนต์จอต” ของหมอด่าแพ่ง เล่าให้ฟังว่า “มีคนไข้อยู่มุก เขากำลังลีพาเมื่อเชื่อน ออกจากโรงหมอด เขากะเลยมาหาเฮา สภาพของคนไข้กะคือกระดูก ขาหัก กระดูกบางหม่องแตก มุ่นหมัดนำข้อ กระดูกข้าง 3 เส้น เลือดออกบ่หยุด เฮามารักษาอยู่ 5 มื้อ ลาวได้นั่งได้คือเกา เฮาเป่ามันจอตโลด ดีโลด หันไปโรงหมอดอยู่มุกดาหารเขาว่าจะลี เขาว่ากระดูกมันแตกบาดขึ้น บาดเส้นเลือด ต้องตัด แต่เฮวบ่ต้องตัดเป่าจอตเอาโลด แบบว่าหักแขนหักขาหนี มีแต่ 2 อาทิตย์ กะย่างได้โลด มนต์วิชานี้ได้มาจากพ่อที่ถ่ายทอดวิชามาจากปู่ทวด เฮาอายุ 18 ปี เอาเมียแล้ว พ่อกะถ่ายทอดให้ เรียนยาก เรียกว่า “มนต์จอต” บอกไม่ได้มันเป็นภาษาลาวเทิง อันว่าอาหารการกินของเฮาที่จะต้องคะลำถ้าเฮาได้ไปจอตหมู่ 3 มื้อบ่ได้อาบน้ำ ช่งเลื้อกะบ่ได้ ปลด เครื่องกินมีแต่จ้ำเกลือ กระดูกกินไม่ได้ แบบขึ้นเจ้าเอามา ปลาเจ้าเอามา เจ้าบ่ได้บิบได้แบ่งเหอเฮากะนั่งเบ็งซื่อ ๆ บ่กินไข่ มันตัน บักอี บักฟักกินบ่ได้ แต่ว่าผักอันอื่นกินได้ แบบว่าหมู่ชอยน้อย ๆ พอสิกินเฮาจับมาเป็นคำแล้วกิน บ่แม่นว่าเฮามื้อจับแล้วแขวกัดอีก กะบ่ได้ ขึ้นกะคือกันเจ้าต้องชอย หยิบยกมากะจับใส่ปาก แบบว่าตึงแสงกะบ่ได้ บัดนี้คำเว้าก็คือ แนวนันตีกะให้มันดี ลุงโทอยู่ในบ้านนั้น มีคนมารักษาเป่าเป็น 1 - 2 เดือน เฮาผัดบ่มักแวนั้น แบบเฮามา บู้บับนี่เฮาอ่านเลยว่ 100 บ่เกิน 2 อาทิตย์ ลุงได้ไปเป็นแล้วกะค้อยเอาเงิน ถ้าดีเฮาเอานะเงิน ถ้าบ่ได้เฮาบ่ได้เอาเตะ กีบหนึ่งเฮากะบ่เอา คายน้อยเฮากะบ่เฮา เออว่าคายน้อย 500,000 หนี ถ้าเป็นเฮากำหนดว่ 2 อาทิตย์ ถ้าว่าลองรักษาเบ็งแล้ว 3 มื้อบ่ดีขึ้น เฮาให้หาผู้อื่น หากว่าไปรักษาที่อื่นอย่างทีมุกหนี เฮาไปอยู่รักษาปะเวียกปะงาน กะช่วยดูแลที่อยู่ อาหารการกินให้เฮา ถ้าบ่ได้แม่แต่คายน้อยเฮากะบ่เอา เงินคายนเฮา ลีบแต่ต้อง บ่เอาเลย แต่ถ้ามันดีเฮาเอา 1 - 2 ล้าน เอามาแล้วเฮากะบ่เสียใจ เพราะว่ามันดีแล้ว “บู้บ่ดีบ่เอาเงิน” แต่ว่าฮีตเจ้าจะต้องออก บัวอยู่เฮือนเจ้ากะฮีตฮีตอยู่เฮือนเจ้านั้นหละ ก่อนไปทำการรักษาจะต้องคอบก่อน เพราะเฮามีวิชา มีฮีต มีคอง แบบว่าเวลาเฮาไปมากะให้ตลอดปลอดภัยนี้่น้ำ แล้วกะตอนที่มาหาเฮาต้องแต่งพาข้าวให้เฮากินก่อน อยากรให้กินอียัง ก็ฮีตโลด ฮีตลาบ ฮีตต้ม บัดเฮาได้เป่าแล้วอาหารการกินเฮามีแต่จ้ำเกลืออย่างเดียวแหละ คนป่วยที่เฮารักษากะคือกัน กินหยิงบ่ได้ ต้องคะลำนำกัน เรื่องบักเผ็ดหนีห้ามกินเลย เราต้องปฏิบัติเรื่องการกินแบบคะลำไปจนกว่าสิรักษาเขาหาย สมมุติว่า

ขาหักเนาะเสารักษาจนเจ้าข้างได้ไปเป็น บ่ว่าแต่แล่น ก็ให้ปลงคายชะ อุปกรณ์การรักษากะ มีไม้ที่เหลาเอามาไว้เพื่อตามบริเวณที่หัก น้ำมันงาจะซื้อที่ตลาดไม่ได้ ต้องเอางาหมากมา ตำเอาให้มีน้ำมัน เทียนก็ต้องเคี้ยวเอง เป่าแต่ตอนเช้า โกวขึ้นขึ้นมาจะเป่าโลด วิธีการคือ คนรักษาจะเป่าใส่น้ำงา แล้วเอาน้ำงานั้นไปทากระดูกที่หัก หรือแตก ตอนกลางวัน และ กลางคืนก็ทาน้ำมันงาที่เป่ามนต์เอาไว้แล้วได้ เพราะยังไม่ได้นอน ระยะเวลาในการบัวเด็ก น้อย ประมาณ 5 มื้อ ผู้ใหญ่เสาหนีอยากยาก เพราะขึ้นมันอยากแก่ แล้วเราต้องคะล่ำสุด ยอดเลยเด้อ เหล้า เปียร์กินได้อยู่ แต่ต้องบ่กินหลาย 1 - 2 จอกได้อยู่ อย่างหลายมันลีลิม ของคะล่ำ มันจะส่งผลให้คนเจ็บที่เสารักษาอยู่มันนานดี จั่งสั้นเสาต้องคะล่ำสุดยอด เพราะ อยากให้เขาดีไว เสาบ่มักอันที่รักษาเป็นเดือนเป็นปี อันนี้แนวมันอยากดีกะ 2 อาทิตย์ให้มัน ง่ายได้ ต้องคะล่ำอาหาร ถ้าเป็นขึ้นกะเป็นขึ้นบั้งจ้ำเกลือท่อนั้น เสาเคยจอดคนหนัก อาทิตย์หนึ่งละยกได้ ยอดได้โลด

การรักษาแบบนี้มันดีที่ว่่าบได้มีไผมาเกลี้ยดมาซังเสา มันซี้รถ รถล้ม บ่มีไผเฮ็ด มัน คนล้มคนเจ็บมันเฮ็ดเอง คนสืบทอดเรื่องหมอลงจอดหนีต้องมี ตอนนี้มีคนสืบแล้ว แต่ยัง บ่ได้สอนให้ลูก 2 คน ท้าวบัวคำ กับนางจันทร์สมร (ตอนนี้ยังเล็กอยู่) ลูกของเสาคณก

1. ท้าวบัวคำ ม.4 อายุ 17 ปี
2. ท้าวลำทอง เป็นบ้า คนสะเงอะ อายุ 14 ปี
3. นางกองคำ อายุ 12 อันนี้ใหญ่แล้วแต่มันเป็นบ้า
4. ท้าวลำพน อายุ 10 ปี
5. ท้าวเอน อายุ 5 ปี
6. นางจันทร์สมร อายุ 16 ปี ลูกมีทั้งหมด 10 คน ตาย 5 (ชาย) ลูกที่จะถ่ายทอดวิชานี้ให้ คือท้าวบัวคำ และนางจันทร์สมร หมอลงจอดนี่ยังรักษาดีไว มันรักษาเสาผู้ชายหนีดีไวแท้ ๆ จักเป็นจั่งได้ เป็นนำแนวนำเชื้อ ครูบาอาจารย์บอกว่าผู้หญิงมันกว่าผู้ชายเสา บัวดีไว กว่าเสาที่เป็นผู้ชายอีกเตอะ อีกอย่างหนึ่งคือคำเวามนต์มันมีคำเวาสุดยอดอยู่ที่แม่หญิงนี้ละ เรียนวิชาอื่นอันเดียว เพราะอันอื่นละคนซี้เดียว หมอลงจอดคนฮักแพง เครื่องรักษา ประจำตัวอยู่บ้านก็เอาไว้ป้องกันตัว ป้องกันครอบครัว ป้องกันปอบ ป้องกันหมอลงจอด กะมีท่อนั้น เวลาจะไปรักษากะเอิ้นเอานำผีอยู่เฮือนไปนำ พอไปถึงบ้านที่จะรักษากะต้อง บอกเจ้าของ เจ้าที่ของเขาว่าให้ดี อย่ามาเข้า มาเฮ็ดคนเจ็บ เสาต้องคอบผีเฮือน ตั้งแต่ รักษาคนมาหนักก็เกือบ 200 ปลายแล้ว รักษาแล้วดีเหมิด บ่มีไผตาย หาย 100 เปอร์เซนต์ เคยรักษาคนเจ็บที่เปื่อย เน่าแล้ว รักษาอยู่ 9 มื้อกะดีขึ้นส่วนการรักษาอาการเจ็บป่วยอีก ประเภทหนึ่งคือ การเลี้ยงผี และการเหยา โดยการเลี้ยงผี เป็นเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านจะมีการแจกข้าวหาพ่อแม่ปู่ย่าตายาย บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปเลี้ยงจ้ำนี้ก็จะมีการเลี้ยงจ้ำผีพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ผีข้าวใหม่ ผีกำเนิด ผีข้าว และผีเหยา เป็นต้น ของคายในการทำพิธีเลี้ยงจ้ำ

ประกอบด้วย ไก่ 2 ตัว (จำฝีกำเนิด) วัว - ควาย (เลี้ยงจำข้าว) เหล้า 1 แก้ว แพร 1 ผืน ซิ่น 1 ผืน เสื้อ 1 ผืน กิจกรรมเลี้ยงจำนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญูกตเวทิตะที่ชาวบ้านมีต่อพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ผู้มีพระคุณ หรือแม้กระทั่งธรรมชาติสิ่งเหนือธรรมชาติที่พวกเขาได้ใช้ประโยชน์นับถือ และมีความเชื่อความศรัทธา ในแง่เชิงนิเวศวัฒนธรรมมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่ส่งผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยชุมชนบ้านลาดห้อยมีพื้นฐานสำคัญคือความเชื่อซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของชุมชนทางด้านวัฒนธรรมกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านที่ว่าเวลาเจ็บไขได้ป่วยนั้นก็ไปหาหมอที่สุกสาลาแต่บางครั้งก็ไม่หาย จึงต้องทำการรักษาตามแบบพื้นบ้านและความเชื่อของตนเอง “ไปหาหมอ แต่ไปละบ่ดี เพราะว่าผีเฮ็ด ผีอันนั้นกะต้องเฮ็ดละบ่ปี ฮับยามันกะบ่ดี เฮามีผีในเอือนเฮา เฮาถือผี”

การเหยา ไม่ได้มีข้อจำกัดวันเดือนปีหรือเวลาการเหยา สามารถทำได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากการเหยาเป็นเพียงความเชื่อของชาวบ้านที่เวลามีคนเจ็บป่วยภายในหมู่บ้านก็จะมีกรเหยาขึ้นเพื่อรักษาโรค (โดยจะมีหมอเหยามาจากหมู่บ้านอื่น เพราะหมู่บ้านลาดห้อยไม่มีหมอเหยา) สาเหตุมาจากขาดการสืบทอดเพราะว่าไม่มีใครอยากเรียนรู้หรือเป็นหมอเหยาอีก จากการสอบถามนายบ้านแล้วให้ฟังว่า “คนรุ่นลูกหลานรุ่นหลานไม่เชื่อการรักษาแบบนี้ สมัยก่อนมีของกลางของขลังจริง ต้องอาศัยหมอเหยา รักษา เดียวนี้ไม่มีแล้วสุดท้ายภายหลังการเหยาก็ยังไปหาหมอหรือรักษาที่สุกสาลาประจำบ้าน เลยทำให้ไม่มีคนสืบทอดเป็นหมอเหยาอีกต่อไป ถ้าหมอดหมอเหยาคนนี้แล้วคงหมดเลย มีแต่ไปหาบ้านอื่นมาทำพิธีให้” เนื่องจากหมู่บ้านลาดห้อยเป็นหมู่บ้านที่พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักในการทำไร่ทำสวน และมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ พอเวลามีคนเจ็บป่วยภายในหมู่บ้านขึ้นจึงมักจะมีความเชื่อว่าผีทำหรือไปทำผิดผีมา คือ การทำสิ่งไม่ดีไม่ควร ทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ จึงได้มีการทำพิธีเหยาขึ้นเพื่อเป็นขมาต่อสิ่งเหนือธรรมชาติทั้งนี้เป็นสิ่งที่พวกเขาเอาไว้อยึดเหนี่ยวจิตใจด้วยใช้หลักของวัฒนธรรม ประเพณีและความเชื่อดังกล่าวกล่อมเกลามาและทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกับสังคมได้และกลายเป็นคนดี

ภาพประกอบ 24 หมอเหยาท้าวสร้อยคำ เล่าถึงขั้นตอนและพิธีกรรมการเหยาของบ้าน
ลาดห้อย

ภาพประกอบ 25 เครื่องบวงสรวง และบูชาของหมอเหยาท้าวสร้อยคำ บ้านลาดห้อย

ภาพประกอบ 26 ความเชื่อเรื่องพิธีกรรม เครื่องคาย เลี้ยงผีของบ้านลาดห้อย

จากการสัมภาษณ์ท้าวทองใส หมู่อำไร เป็นหมอรักษาที่สุกสาลา พบว่า นอกจากยาแผนปัจจุบันที่หมอได้สั่งให้คนไข้ตามอาการเจ็บป่วยแล้ว ชาวบ้านยังมีภูมิปัญญาในการกินอาหารให้เป็นยา รวมถึงพืชผักสวนครัวที่มีคุณสมบัติในทางสมุนไพร ก็ถูกนำมากินและปรุงอาหาร อาทิ ใบแมงลัก กระเพรา โหระพา สะระแหน่ ผักกาดเขียว กระโดน ตะไคร้ ชিং ข่า พริก เป็นต้น ในการดูแลสุขภาพของเด็กเล็กภายในหมู่บ้าน และเด็กนักเรียนได้มีการต้มไข่ และแจกนมให้ดื่มเพื่อเป็นอาหารเสริม นอกจากนี้ยังพบว่า ความเจ็บป่วยของเด็ก ๆ และชาวบ้านขึ้นอยู่กับสภาพของภูมิอากาศในแต่ละฤดูกาลด้วย อาทิ ไข้หวัด ไข้เลือดออก (ไข้อยูง) ไข้รากลาก (ไข้อยอกตุ่ม) คออักเสบ พันอักเสบ ท้องบิด (ท้องร่วง) โรคกระเพาะ ผื่นหนอง หนองใน โรคเกี่ยวกับการคลอดบุตร (พะยาดเกี่ยวกับการประสูติของผู้หญิง) โรคตับ ซึ่งหากโรคใดรักษาไม่หาย นอนพักที่สุกสาลา 1 คืน อาการไม่ดีขึ้น ก็จะส่งตัวไปรักษาต่อที่สุกสาลาของเมืองเซโปน ประชาชนส่วนใหญ่เป็นหวัด รองลงมาคือท้องร่วง (ส่วนใหญ่จะเป็นหน้าฝน) คออักเสบ สุดท้ายคือโรคกระเพาะอาหาร สำหรับผู้สูงอายุมีโรคความดันแต่มีจำนวนไม่มาก และยังมีเด็กเป็นโรคขาดสารอาหาร อยู่ในระดับร้ายแรง จำนวน 8 คน และระดับปานกลาง 20 คน ซึ่งบ่งบอกให้เห็นสภาวะโภชนาการซึ่งในแต่ละวันอาจจะไม่ได้บริโภคสารอาหารที่ครบ 5 หมู่ได้ทุกมื้อ ปัจจุบันเด็กขาดสารอาหารจะได้รับการสนับสนุนจากโครงการช่วยเหลือจากรัฐบาล โดยแจกนม แลคตาซอยให้ดื่มคนละ 1 กลอง กินไข่ 1 มื้อ หลังจากนั้นจะต้มข้าวเปียกให้เด็กที่ขาดสารอาหารอยู่ในระดับร้ายแรงได้กิน ส่วนคนที่ขาดสารอาหารอยู่ในระดับปานกลาง จะได้รับเพียงต้มข้าวเปียกเป็นอาหารเสริมเท่านั้น โดยปกติจะต้มข้าวเปียกทุกวัน โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบ หมอทองใส กล่าวว่า “ต้มข้าวเปียกต้มคู่มือ อสพ. บ้านต้ม ให้เขาต้มให้เขาเบ็งอยู่สุกสาลา แม่เด็กที่ขาดสารอาหารหันแหละมาต้ม โดยเวียนกันมาต้มในแต่ละวัน หลังจากนั้นให้แม่ของเด็กเอาไปต้มเอง เธอจะมีเงินให้ 200,000 กีบ ไปหาซื้ออาหารอยู่ตลาด และหมอทองใส ได้เล่าบรรยายภาคเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลว่า “สมมุติว่าบ่สบาย เพื่อนสิมาตรวจกับเฮา เฮาจะมีเครื่องตรวจ พอสักเฮาสักกั คั้นว่าพอกินกะให้ยากินเอา คั้นอุณภูมิเขา 39 ขึ้นไปเฮาสักกั คั้นว่าอยู่ใ 38 ลงมาเฮากะสิวางยา กินเอา”

สำหรับน้ำดื่มของประชาชนส่วนใหญ่กินและใช้น้ำส้าง (น้ำบ่อ) บางคนกินน้ำห้วย มีสองหมู่บ้านที่ทำ “น้ำริน” กล่าวคือ เป็นระบบน้ำประปาภูเขาที่บ้านลาดห้อย และคุ้มกะลู่ แต่ยังไม่ได้มาตรฐาน ชาวบ้านที่บริโภคและอุปโภคน้ำห้วยไม่มีปัญหาด้านสุขภาพแต่

อย่างไรก็ตามเนื่องจาก “ชาวบ้านเคยแล้ว” กินเท่าไรก็ไม่เป็นอะไร ส่วนน้ำดื่มเป็นขวดตราหัวเสือกสุกสาลาจะมีการสั่งซื้อมาจากเมืองเซโปน โดยฝากให้คนขับรถสองแถวซื้อให้ทุกวัน คุกกี้ ครั้งละ 10,000 พัน เพราะต้องจ่ายค่ารถ 5,000 กีบ และค่าน้ำ 5,000 กีบ

ภาพประกอบ 27 น้ำประปาบ้านหรือน้ำรินที่ผันเอาน้ำจากห้วยน้ำค้างมาใช้ในการอุปโภค

ภาพประกอบ 28 บ่อน้ำบาดาลที่ยังคงมีใช้ตลอดปีของคุ้มบ้านกะลุ

สรุปได้ว่า ระบบสุขภาพชุมชน อาศัยความเชื่อด้วยการเหยา แต่บางคนถ้ามีเงินจะไปรักษาที่สุกสาลา

7. ประวัติชีวิต

การศึกษาประวัติชีวิต เป็นเครื่องมือ หรือกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจรายละเอียดของหมู่บ้าน วิถีชีวิต และสภาพของสังคมมากยิ่งขึ้น การเข้าใจประวัติชีวิตของชาวบ้านจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

(หมู่บ้าน) ซึ่งนำไปสู่การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระดับครอบครัว กลุ่มทางสังคม หรือ การสืบทอดอำนาจทางการเมืองในหมู่บ้าน เศรษฐกิจ รวมทั้งการก่อตั้งและรักษาทุนทาง สังคมภายในชุมชนอีกด้วย

บ้านลาดห้อมมีปราชญ์ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีความรู้ ความสามารถที่หลากหลาย และแตกต่างกันออกไป โดยการนำเสนอประวัติชีวิตของแต่ละ คนนั้น ได้ทำการคัดเลือกบุคคลที่มีอิทธิพลทางด้านจิตใจ ความเชื่อ และความสามารถ ในฐานะที่เป็นปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลที่ค้นพบจากการรวบรวมในภาคสนามทำให้ผู้วิจัย มองเห็นบริบทของหมู่บ้านลาดห้อมได้เป็นอย่างดี และทำให้ทราบถึงพัฒนาการในด้านการ เจริญเติบโตของหมู่บ้าน ความทันสมัย และสถานการณ์ในปัจจุบัน

7.1 ประวัติชีวิตท้าวละงะ (ปัจจุบัน พ.ศ. 2662 เสียชีวิตแล้ว)

ท้าวละงะ ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มลาดห้อม มีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเวียดนาม พ้อชื่อสาหร่าย แม่ชื่อจันทร์ ท้าวละงะมีพี่น้องเป็นผู้ชายทั้งสิ้น 4 คน ได้แก่ ท้าวละงะ ท้าวสะละ ท้าวละลิน (เป็นทหารและเสียชีวิตจากการสู้รบที่เมืองเชียงขวาง) และนายคำ เพิน ท้าวละงะ เป็นผู้ชายคนโต ท้าวละงะเล่าถึงอดีตของตนเองว่า อายุ 8 - 9 ปีก็ต้องทำไร่ ทำนาแล้ว แต่ก่อนป่าไม้อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าและของป่าก็หาได้สะดวก ไม่ต้องเดินทางขึ้น ภูเขาไปทีไกล ๆ หรือสูงไปยั้งที่สูง ๆ เหมือนทุกวันนี้ เก้ง กวาง ฟาน กระต่าย กระแต หมู บ่าง อัน มีหมด หากินง่าย โดยเฉพาะหน่อไม้มีอยู่เป็นจำนวนมากอาศัยการกินหน่อ และ ตัดไม้ได้มาสร้างบ้าน และเอามาสานเพื่อเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ อาทิ ฝ้ายบ้าน เพดาน พากปูพื้น ทำรั้ว ทำอุปกรณ์ในการปลูกพืชผัก และยังมี “สาน” ซึ่งเป็นหน่อไม้ลักษณะ เหมือนหวาย ชาวบ้านนิยมนำมาแกง นอกจากนั้นยังมีเห็ดชนิดต่าง ๆ ให้สามารถเก็บกินได้ ตามฤดูกาล ส่วนข้าวในสมัยก่อนนั้นปลูกเป็น “ข้าวไร่” หรือข้าวไร่นั่นเอง เนื่องจากดินที่ใช้ ปลูกอยู่ตามเนินเขา และบนภูเขาสูง ดังนั้นการปลูกจึงต้องใช้วิธีการที่เรียกว่า “การลัก ข้าว” คือการใช้จอบหรือเสียมลับหรือขุดดินเพียงเล็กน้อยแล้วหว่านเมล็ดพันธุ์ข้าวลงไป ไม่มีปุ๋ยใส่ แต่บางคนก็นำเอาขี้วัว ขี้ควาย หรือขี้หมูไปใส่พื้นที่การปลูกข้าว นอกจากนั้น ชาวบ้านยังได้ถากถางป่าเพื่อทำเป็นไร่ เป็นสวนในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ อาทิ ข้าวโพด มันสำปะหลัง สมัยก่อนยังมีการทำเสื่อลอยอยู่ แต่เมื่อไม่กี่ปีมานี้เองเมื่อมีการรวมกลุ่ม คนที่อยู่บนที่สูง (ลาวเทิง) ลงมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่ภูเพียง (พื้นที่ราบ) ก็ห้ามไม่ให้ประชาชน ทำไร่เสื่อลอย แล้วได้ทำการแบ่งดิน แบ่งป่าให้กับราษฎรได้ทำกินตามนโยบายของรัฐบาล เมื่ออายุ 22 ปี แต่งงานกับนางอร เป็นคนบ้านห้วยปูน มีลูก 2 คน คือ นางทัน และ

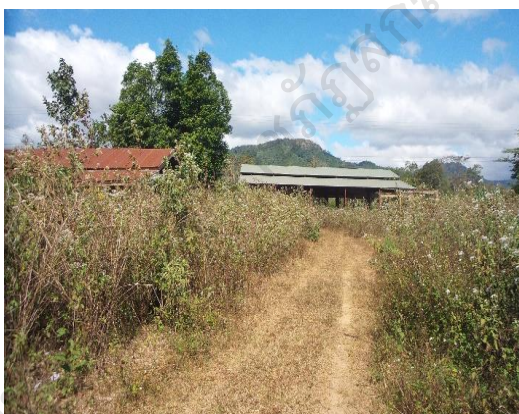
ท้าวจันทร์ และต่อมาเมื่ออายุ 30 ปี ได้ถูกเกณฑ์ให้ไปเป็นทหาร พันธะ ท้าวละงะอายุ 42 ปี นางอรได้เสียชีวิต และลูกทั้ง 2 คน ก็เสียชีวิตในเวลาไล่เลี่ยกัน นางทัน (เสียชีวิตจากระเบิดในช่วงสงคราม) ท้าวจันทร์ (เสียชีวิตเพราะเป็นไข้) ในระหว่างนั้นท้าวละงะยังคงเป็นทหารอยู่ และได้แต่งงานใหม่อีกครั้งกับนางโสม มีลูกทั้งหมด 9 คน คือ นางคร บ่าวบาง นางอ้น นางอร นางวร นางจ้อย นางดอน พรชัย ท้าวทมิใหม่ เป็นผู้หญิง 6 คน ผู้ชาย 3 คน ปัจจุบันเสียชีวิตไปแล้ว 2 คน และมีเพียง 5 คนเท่านั้นแต่งงานและที่มีหลานครอบครัวและ 3 - 5 คน เมื่ออายุ 50 ท้าวละงะได้รับการปลดปล่อยจากการเป็นทหารพันธะซึ่งในปัจจุบันนี้ครอบครัวของท้าวละงะจึงเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ และอยู่อาศัยรวมกันอยู่ในคุ้มลาดห้อย โดยมีลูกสาวคนที่ 3 ชื่อนางอรแต่งงานกับนายบุญสร้าง มีลูกด้วยกัน 3 คน ปัจจุบันนางอรเป็นหัวหน้ากลุ่มสหพันธ์แม่หญิงบ้าน และลูกชายคนที่ 8 นายพรชัย แต่งงานกับนางทรายคำ มีลูกด้วยกันทั้งหมด 5 คน ปัจจุบันนายพรชัยเป็นผู้ใหญ่บ้านลาดห้อย (ท้าวละงะ, 2561 : ผู้ให้สัมภาษณ์)

ในต้นปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) โรงงานปรุ้งแต่งไม้ลาดห้อย ได้สร้างขึ้นโดยท่านละงะ เป็นผู้อำนวยการ และได้รับการสนับสนุนจากท่านเจ้าเมืองเซโปน เพื่อประโยชน์ในการปลูกสร้างบ้านเรือนของประชาชนในหมู่บ้านลาดห้อย และหมู่บ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ยังเป็นการรองรับการแปรรูปไม้เพื่อกิจการของการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร โดยท้าวแหล่บุนกอง แสงสุนทอน ได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า “โรงงานปรุ้งแต่งไม้ตั้งขึ้นมา มีวัตถุประสงค์เพื่อรับใช้ในการปลูกสร้างบ้านภายในบ้านลาดห้อย และหมู่บ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ยังเป็นการรองรับในการแปรรูปไม้มาปลูกสร้างหมู่บ้านจัดสรร เดิมท่านละงะเป็นเจ้าของกิจการ แต่ไม่มีความรู้ความสามารถ และทุนมีน้อย จึงได้ชักชวนข้าพเจ้าให้มาร่วมทุน และได้มอบหมายให้ข้าพเจ้า เป็นผู้บริหารจัดการกิจการทั้งหมดภายในโรงงานปรุ้งแต่งไม้ ในท้าย ปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) โรงงานปรุ้งแต่งไม้ลาดห้อย ได้เซ็นสัญญาโครงการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร กับแผนกแรงงานและสวัสดิการสังคมของแขวงสะหวันนะเขต เพื่อปลูกสร้างหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่หมู่บ้านลาดห้อย จำนวน 20 หลัง มูลค่าเงิน 348,800 บาท/หลัง (90 ล้าน 7 แสนกีบ) แต่โรงงานดังกล่าวไม่ได้รับโควตาไม้จากรัฐบาล จึงไม่มีไม้ที่จะเอาไปปลูกสร้างหมู่บ้านตามที่ได้เซ็นสัญญาไว้ก่อนหน้านี้ จึงมีความจำเป็นที่จะโอนโครงการดังกล่าวไปให้โรงงานปรุ้งแต่งไม้สมจิต สถานที่ตั้งอยู่บ้านโพนไฮ เมืองเซโปน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2556 (ค.ศ. 2013) โรงงานปรุ้งแต่งไม้ลาดห้อย ได้ยุบเลิกกิจการเนื่องจาก สถานที่ตั้งโรงงานอยู่ติดกับป่าสงวนแห่งชาติ ระวังระเวิน และป่าป้องกัน

แหล่งน้ำเซบียงเหียง โดยคณะกรรมการตัดสมโรงงาน 923/จข.สข เป็นผู้ตัดสินใจยุบเลิก และรื้อถอน (ท้าวแหล่บุงกอง แสงสุนทอน, 2562 : ผู้ให้สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 29 ท้าวสะระ ผู้ดูแลและประกอบการโรงงานปรุแต่งไม้ลาดห้อย บ้านลาดห้อย เมืองเซโปน สปป.ลาว

ภาพประกอบ 30 ที่ตั้งโรงงานปรุแต่งไม้ บ้านลาดห้อย

7.2 ประวัติชีวิตท้าวแม่ น้อยทิสาน

ท้าวแม่ น้อยทิสาน ปราชญ์ชาวกุ่มลาดสาน ซึ่งเป็นหนึ่งในคุ่มบ้านที่ถูกรวมเข้าเป็นหมู่บ้านใหญ่ของ “หมู่บ้านลาดห้อย” ลุงแม่เล่าให้ฟังว่า ตนเองเกิดในช่วงสงครามลาวต่อต้านเวียดนาม ซึ่งเรื่องนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิวัติลาว ประมาณปี พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) เมื่อตอนอายุ 15 ปีได้ไปเรียนครูมูล จำนวน 6 เดือน โดยเรียนในเมืองอ่างคำ เมืองวิละบุรี ซึ่งมีอายุกองแก้วเป็นครูสอน อ้ายแก้วลา เป็นนักศึกษาสมัครมาสอน ตอนนั้นลุงแม่เล่าต่อมา ตนเองสมัครไปเรียนครูมูลเพราะไม่ต้องการที่จะไปเป็นทหาร เลยไปเรียนครู สมัยก่อนลุงแม่เคยได้เรียนในโรงเรียนชั้นประถม ขณะนั้นโรงเรียน

ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่บ้านลาดसान เมื่อจบ ป.3 แล้วเกิดสงคราม จึงไม่ได้ไปเรียนต่อ โดยเครื่องบินได้ปฏิบัติการยิงอย่างหนักตอนช่วง พ.ศ. 2507 (ค.ศ. 1964) เมื่อเรียนจบในระดับครุฑมาแล้ว 6 เดือนจึงต้อง “รับใช้เวียกศึกษาสอนเด็กน้อย 4 ปี” จากนั้น พ.ศ. 2513 (ค.ศ. 1970) ไปศึกษาที่เวียตนามโดยไปเรียนครูชั้นต้น เดินทางด้วยเท้าจากเมืองเซโปนไป 15 มื้อ สลับกับการเดินทางด้วยรถ โดยขึ้นรถเวียตนามเวลา 10.00 น. ไปตามเส้นทางลูงโฮ โดยมีอ้ายวิชัย ผู้เป็นศูนย์กลางนำพาไป การเดินทางครั้งนั้นไปกัน 3 - 4 คน ในระหว่างการเดินทาง “กินข้าวเวียด เพราะมีบัตรทองให้สามารถกินข้าวเช้า ที่ยังแลงได้ บัตรนี้เอ็งว่า บัตร - แวะ เพราะแวะกินข้าวตามรยทางได้” อุปกรณ์และอาหารการกิน ประกอบไปด้วย “ไม้ทุ (ไม้ตะเคียบ) อาหารกะมีผักมีหญ้า ไปตามนั้น แล้วกะมีข้าวหุง” พอถึงปี ค.ศ. 1974 เรียนจบโรงเรียนสร้างครูกวางบิ่ง “ในปีต่อมา พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) เราไปยึดอำนาจที่สะหวัน มันมีนักเรียน นักศึกษา ปัญญาชน รวมตัวกันไปสะหวัน ลุงแมวเป็นคณะศึกษาอยู่เมืองพะลานไซ ลุงแมวร่วมขบวนไปกับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน” ลุงแมวได้เปรียบเทียบกับแนวคิด วิธีการในการไปในครั้งนั้นว่า “ตกหมูกาเป็นกา ตกหมู่แส้งเป็นแส้ง” และได้เล่ารายละเอียดให้ฟังว่า “เฮากะไปนำเขา นิสิต นักศึกษาลุกขึ้นมาเพื่อต้องการระบอบประชาธิปไตย แต่ก่อนมันเป็นระบบราชาแต่เก่าและถือโอกาสเอาโตนี่มายึดอำนาจ ตอนนั้นคนที่นำพาเอานักศึกษาไปประท้วง คนที่เป็นแกนนำคือ ลุงหนุฮัก ภูสะหวัน มีทหารอยู่ในมือ 3 - 4 กองพัน

ภาพประกอบ 31 ท้าวแมว นุ่ยทิสาน เล่าความเป็นมาของประวัติศาสตร์ของจุดสูมบ้านลาดหอ

สาระสำคัญของการรวมกลุ่ม เพื่อ “ตุ้มโฮม” ประชาชน และนักศึกษา หรือมวลชนก็คือ การอภิปราย และชี้นำแนวคิดเพื่อการดำรงอยู่ วิถีชีวิต ระบอบการเมืองและ

สังคมในอนาคต ตอนนั้นลุงแมวเดินทางไปหลายเมือง อาทิ เมืองอาดสะพังทอง (ดงเห็น - พะลาน) ไปประจำอยู่แต่ละพื้นที่ประมาณ 5 - 6 เดือน แต่ต้องกลับมาเพราะมีการยิงกันหนักมากวันหนึ่งประมาณ 5 - 6 เทียว ดังนั้นในปี พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980) ลุงแมวจึงหลบมาอยู่คุ้มบ้านลาดसान ในปี พ.ศ. 2514 (ค.ศ. 1974) ตอนนั้นหมู่บ้านและส่วนกลางต้องการพนักงานหรือบุคลากรมาช่วยงาน “ตาแสงเต่า” เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ ปู่จำสะเกย ในช่วงเวลานั้นมีคนมาทาบถามว่าลุงแมว “เจ้าเป็นหนุ่ม เจ้าได้หนังสือ เขาประกันบ่ให้ไปเป็นทหาร ลุงแมวเลยเป็นเสมียนเขา พอเขาแก่ชราข้อยก็เฮ็ดเวียกแทนเขา” ลุงแมวทำงานให้กับคุ้มบ้านลาดसान และช่วงหลังตามนโยบายรวมบ้านน้อยเป็นบ้านใหญ่ จึงกลายเป็น “บ้านลาดห่อ” ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ รวมระยะเวลาในการทำงานของลุงแมวเพื่อชาวบ้านลาดห่อตั้งแต่ปี ปี พ.ศ. 2520 (ค.ศ. 1977) จนกระทั่งปัจจุบัน

ชีวิตความเป็นอยู่ช่วงเรียนชั้นมูลอยู่ในป่า “มีความทุกข์หลาย บ่อยากว่า ทุกข์แต่บ่ตาย” ทุกข์กลางเวณเขียนหนังสือ กลางคืนนอนขม เพราะมียนต์ทิ้งบอมเต้ ถ่มระเบิดลงมา ตอนไปเรียนเวียดนาม หิวเค้อ อืดข้าว 6 เดือน ข้อยยังหนุ่ม กินข้าวจ้าว 2 ถ้วยน้อย ๆ ตอนนั้นเขาจ่ายเงินข้อยเดือนหนึ่ง 12 ค่อง เงินเวียดนาม หมด 200 - 300 ซ้อมันตัน เพราะว่าที่ปลูกไผ่มัดตัดทั้งหมด มันทิ้งปี 52 เพื่อล่าเสียงทัพ และเสียบึง จุดทางเดิมของลาวคือบ่อนสำคัญ คือทางลู่โฮ ที่มาจากคำม่วน อยู่ในป่านั้นกินอิมแทน บ่ออิมแทน ตอนนั้นยังไม่มีครอบครัว มีครอบครัว 1970 ไปเรียนเวียดแล้วกลับมาเมื่อปี ปี พ.ศ. 2517 (ค.ศ. 1974) แล้ว ปี พ.ศ. 2520 (ค.ศ. 1977) สร้างครอบครัว แต่งงานมีเมียบ้านปูนใต้ ชื่อ นางพู มีลูก 4 - 5 คน “เสียงบ่ได้ ยาก ตายหมด ยังผู้เดียวลูกชายตอนนี้ ตอนลูกออกมา 2 - 3 แล้วกะเสียง ไม่รู้ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ตอนนั้นมันไม่มียา กินแต่ฮากไม้ เหลือคนที่ 6 ผู้ชายชื่อ “กุ่ม” เกิดปี พ.ศ. 2519 (ค.ศ. 1996) อายุ 23 ปี มีเมียอยู่บ้านนาบัว เชียงสม ชื่อ นางอ้อย ลูก 3 คน เมียอายุ 22 ปี คนกกผู้ชาย ชื่อเอก อายุ 4 ปี คนที่สองเป็นยิงชื่อนางไธ่ อายุ 3 ปี คนที่สามเป็นหญิงชื่อนางเอื้อย อายุ 6 เดือน” ซึ่งลุงแมวต้องเสียค่าใช้จ่ายในการแต่งงานให้กับลูกชายเป็นเงินจำนวนมาก มีทั้งค่าทองและค่ากิน 42,000,000 เฉพาะค่าทอง 7 ล้าน ชื่อว่าตัวหนึ่ง 3 ล้าน เหล้า เปียร์ และแจกลูกหลาน ท้าวแมวเล่าให้ฟังว่าการแต่งงานสมัยนี้แพงกว่าสมัยก่อนมาก เดิมใช้เงินฮางเป็นค่าทอง แต่ปัจจุบันเวียดมีเงินฮางปลอม เขาเลยไม่เอาเงินฮาง ลุงแมวไปชอกหานางพู

ตอนแต่งงานท้าวแมวไปแต่งอยู่ห้วยปูนใต้ แล้วค่อยกลับมาส่งเจ้าสาวในวันรุ่งขึ้นที่บ้านลาดसानของลุงแมว เครื่องของแต่งงานตามฮืด หม้อทอง 1 หน่วย ง้าว 1

ดวง เงินฮาง 1 ฮางหมากบัดหิน 1 สาย ก่องแขนเงิน 1 อัน (เมื่อเสร็จพิธีแต่งงานแล้วของที่จัดไปตามฮีดคองประเพณีนี้เขาจะส่งคืนให้ฝ่ายชาย) หมู 2 โต (ใหญ่ 1 น้อย 1) ไก่ 8 ตัว (เอาไว้ฆ่าเลี้ยงแขกคนในงาน) เป็นไปตามคำเรียกร้องของฝ่ายแม่หญิง แล้วก็มียาคอง 2 ฮาง (จ่ายขาดแล้ว) อันนี้สำหรับผู้ “มี” ผู้ที่บ่มีกะ 7 – 8 กีบ กะได้เมียนั้น (ตามผู้มี ผู้บ่มี)” ประเพณีแห่งของไปแล้วญาติพี่น้องบ้านเฮากะไปนำกัน เฮากะฮับเป็นหมู เป็นไก่ เราต้องตระเตรียมให้เพียงพอกับแขก พอลุงแมวแหไปขอเจ้าสาวแล้ว มีอื่นเข้าญาติพี่น้องทางแม่หญิงกะลามาส่งเจ้าสาวให้ที่บ้านลุงแมว แหม่มาคนพวกนี้เขา “ฮ้องเงิน” คือจ้งมาหาคนที่มาจะพายกระหย่งเพื่อมารับเอาเงิน 100,000 กีบ คนที่ไม่พายกระหย่ง 20,000 – 30,000 กีบ เป็นไปตามฮีด แล้วนอนค่าง 1 คีน ผู้ชายรับเป็นเหล่าไท หรือเหล่าแก้ว ฆ่าหมู ลูกันกิน ดั้นเข้าสำรวจขาดตกบกพร่อง พอไม่มีอะไรแล้ว เขาก็เมื่อ (ผู้หญิงไปสู่ผู้ชาย)

พ่อของท้าวแมวชื่อ ท้าวฮ่วยเกิดอยู่ทางเหนือ (เวียดนาม) แม่เกิดอยู่ห้วยปูนใต้ ชื่อนางแกง ออกมาอยู่ที่นี่ ในช่วงเวลานั้นได้มีการหลบเข้าป่าหลายครั้ง และหลายที่ซึ่งคิดว่า จะมีความปลอดภัยกับชีวิตและครอบครัวชุดชุมอยู่ในป่ารวม 2 – 3 ครั้งเฮือน ” จน ปี พ.ศ. 2516 – 2517 (ค.ศ. 1973 – 1974) เสร็จสิ้นสงครามประชาชนจึงออกมาจากป่าและรวมกลุ่มกันตั้งบ้านเรือนรวมถึงอาศัยอยู่ที่บ้านลาดसान เมื่อมีคนอยู่เป็นจำนวนมากขึ้น จึงได้ขยายไปเป็นหมู่บ้านใหม่ชื่อ บ้านลาดห้อย มีลูก 8 ดาย 2 ที่แต่ยังเด็ก เหลือ 6 เอื้อย ฮ้อยเป็นลูกกก ชื่อนางฮ้อย (ตายแล้ว) ลุงแมว ลุงแวง นางดอ นางกอ ท้าวแซว

สมัยก่อนตอนที่พ่อของท้าวแมวอพยพมาจากเวียดนาม พ่อเล่าให้ฟังว่า “ดงทึบหนา ป่ามืด” คือดะฮอนที่จะเข้ามาทำมาหากิน มาอยู่ ตั้งบ้านเรือนเลย ต่ำฮิดบ่มีบ้านคน มีแต่ป่าไม้ ตอนที่ลุงแมวจำความได้ หากินได้สะดวก ไม่ฮีด สัตว์สิ่งมีแลน ลิน ไก่ ปลา กุ้ง ปัจจุบันไม่มีแล้ว คนเยอะ ทันสมัยเข้ามา บางคนก็ไม่ได้หากินอย่างเดียว หาไปขาย บางคนก็หาแนวมาเบือ เวาเรื่องกฎระเบียบกะอยู่ในพับในซอง เวาเรื่องกฎระเบียบของมนุษย์มันต่าง ตัวนี้แหละเฮ็ดแนวได้ จากนั้นการหากินเริ่มฝืดเคือง บ่เหมือนแต่ก่อนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) บ่ค่อยมีหยัง “ทรัพย์ในดิน ลินในน้ำกะหมัด” เขาหาแล้วเอาไปขาย แต่เก่ามีแต่หากินฮือ ฮู่ แต่ตอนนีหาขาย ใช้ทุกวิธีที่จะได้ บัดนี้ “ไม้ตอก คอกตา” การพัฒนาการเฮ็ดเฮือน พิลัง ๆ ๆ กะใช้แต่ไม้ จำนวนหนึ่งไม้เขาขายอีก แต่ก่อนยังไม่มีการระเบียบ ไม้ลือเอาเข้าเอาออกมาใช้ กะบ่มีไผ่ว่า บางคนก็เอาไปขาย หากว่ามีการพัฒนา ต้องมีผลกระทบ คนก็ตัดเอามาสร้างเฮือน มีทั้งบวก มีทั้งลบ เฮือนนี้ (บ้านพักครู) 80,000,000 กีบ ไม้กะจะ ปัจจุบันไม้กะยังตัดได้อยู่ แต่เป็นไปตามกฎระเบียบที่ได้วางเอาไว้ เฮ็ดเฮือน

เฮ็ดเล้าข้าว เจ้าเลื่อยได้ ขึ้นว่าเจ้าเลื่อยไปขายกะยัด บ่ให้ อย่างว่าเนาะคนเสามันหลายขึ้น
ไม้ตอก คอกตา กะสิหมัด

การชดเชยไม้ที่ตัดไปเพื่อทำประโยชน์แก่ครัวเรือนนั้น ปัจจุบันมีการปลูกเพิ่ม
ได้แก่ ไม้วัด ปลูกยางบง ทุกคนก็ปลูกเป็นการริเริ่ม ต้นที่ตัดแล้วยังไม่มีกฎระเบียบให้ปลูก
ทดแทน แล้วตอนนี้บ้านมีหลายแบบ สมัยเก่าเป็นไม้ไผ่สับฟาก แต่บ้านไม้ที่เห็นปนกันอยู่นี้
เป็นบ้านที่รัฐสร้างให้กับประชาชนที่อพยพมาจากเซบั้งเหียง ชื่อบ้านวังพ้าว จำนวน 20
หลัง สาเหตุที่ให้สร้างบ้านใหม่ให้อยู่เป็นไม้ เพราะต้องการ “เต้าโฮม บ้านน้อยให้เป็นบ้าน
ใหญ่” บ้านใหญ่ กับบ้านใหญ่ก็กลายเป็นหัวเมืองน้อยของชนบท ไผ่กะคือกัน บ้านนอก
หยับเข้าใกล้ตัวเมือง แต่บ่ได้ให้ไปอยู่ในเมือง ดินในเมืองราคาก็ 4 - 5 แสนบาทแล้ว
แต่การใช้จ่ายเหมือนกัน คือ เมืองมีโรงเรียนมัธยมเราก็มี เมืองมีโรงเรียนประถมเราก็มี
บัตในเมืองใช้ไฟฟ้า เฮากะใช้ไฟฟ้าคือกัน เขาเอ็นว่า “บ้านน้อยชอกหลิก หยับเข้าไปใกล้ตัว
เมือง” ให้ทันกับตัวเมือง บ้านวังพ้าวที่มาอยู่รวมกันแต่ละบ้านก็เอาผีเฮือนของตนเองมา
ด้วย ส่วนผีหมัดก็ตัด โดยเป็นผีใหญ่ที่เผ่าป่า ให้ความร่มเย็นของประชาชนที่อยู่อาศัยใน 1 ปี
จะเลี้ยง 2 ครั้ง โดยเครื่องเช่นไหว้ก็จะเป็น ไก่ (เท่านั้น) หมู (วิธีการถ้ามีเงินรวมไปซื้อหมู
300,000 กีบ) ซึ่งแล้วฮุดข้าวแล้ว ได้ข้าวใหม่ ทุกครัวเฮือนจะต้องเสียไก่ผู้ละโต ผู้มีกะออก
ผู้บ่มีกะอย่า บ่ได้บังคับกันหละ ลักโฮ (ชุดไร่นา) ส่วนเดือน 5 เดือน 6 จะเป็นการเลี้ยง
ด้วยหมู ถ้าว่า 2 - 3 ปีจะได้กินควาย (ถ้าลูกหลานบอกว่ากินควายเดี๋ยวนี้อ้อกินกะกิน)
7,000,000 กีบ นอกจากนี้ตามฮีตของเวลาจำควายกะมีขึ้น แพรว หล้า แล้วไปนอนป่า
มเหศักดิ์ ไปนอนงัน ตื่นเช้าก็ฆ่าควาย จากนั้นกะให้จำกิน กะบอกแหละบ้านได้บ้านเหนื่อ
นั้นหนา เวลาเฮ็ดบอหมดทุกหมู่บ้าน เพื่อให้เต้าโฮมความสามัคคี แต่ละบ้านก็มีมเหศักดิ์
ของใครของมัน เวลาเลี้ยงก็จะบอกข่าวกันไปทุกหมู่บ้าน เวลาที่เฮ็ดพิธีกรรมสมมติว่ามี
อื่นเฮาสีจ่า มีอนี้ตอนแลงเฮาเอาควายไปผูกอยู่ในป่ามเหศักดิ์ กิจกรรมตอนกลางคืนกะกิน
หล้า เต้าโฮมสามัคคี แล้วกะเวา พุดคุย ให้บ้านให้เมืองอุดมสมบูรณ์ บ่ให้ไฟได้เจ็บไข้
ได้พยาธิ จากนั้นทุกคนก็นอนในป่ามเหศักดิ์ ตื่นเช้ามาฆ่าควาย แล้วจากจำแล้วก็กิน เสริจ
แล้วกะหย่าไฟหย่ามัน

ความเป็นเผ่าตรี กับภาษาโล้ เหมือนกันแต่บางตอนกะต่าง เช่น กิน - จ้า
ไป - เปอะ แต่เขาเจริญมีวัดมีวา ตายแล้วกะเผาเหมือนแถวอาดสะพังทองที่เขาเจริญแล้ว
ปัจจุบันสภาแห่งชาติได้รวมเรียกพวก “ลาวเทิง” ว่า “บรู” แต่ในความเป็นบรูที่ถูกเรียน
ในภาพรวมนั้น ก็มีเผ่าย่อยที่อยู่รวมกันหลากหลาย อาทิ เผ่าตรี เผ่ามะกอง เผ่าตะโอย เผ่า

กะตาง เผ่าแงะ ชื่ออันนี้ชาวบ้านแบ่งกันเอง สมมุติเฮา (ตรี) เฮ็ดฮีตฮีตบุญแจก อยู่ท่าหน้า
 กะไต เฮ็ดอยู่ไสกะไต แต่มะกองเฮ็ดอยู่เทิงเฮือน เวลาจะไปขอลูกเมีย ถ้าเฮ็ดบุญเขาใหม่ได้
 ตรงป่าทางข้ามเหตักดี จะมีข้าวปลาอาหาร กระจ่าง บ้านน้อยมุงหลังคาฟาง แล้วมีตัว
 ลั้วเป็นไม้สาน “เฮ็ดว่าตั้งผามปัจจุบันลูกหลานชื่อหีบมา 5 ล้านกีบ แล้วเฮ็ดบุญแจก
 ตั้งธาตุ เป็นการเอาขวัญชื่อ ๆ แต่จริง ๆ แล้วท้าวละงะได้ถูกฝังไปแล้ว” ส่วนการแยกเรือน
 ของลูกหลานเพื่อปลูกบ้านใหม่นั้น “อิงตามการใช้ของพ่อของแม่กับลูก” “ถ้าบ่ถูกกันก็
 แยกกันไป” แต่เก่าอยู่น่ากันพ่อแม่เลี้ยงเจ้ามา แต่พอตอนใหญ่มันเปลี่ยนไปมีหลายอย่าง
 เฮาไปเว้าแล้วผลกระทบบเขา เขาได้ลูกได้เมียแล้วเขาจะอยากแยกออกไป ส่วนใหญ่ลูกอยู่
 กับพ่อแม่ เป็นครอบครัวใหญ่ น้อยทีसान และระงะ ถ้าตระกูลใหญ่ ๆ จะใช้ชื่อของปู่มาตั้ง
 เป็นนามสกุล แต่อันนี้ตระกูลเฮาบ่ใหญ่เลยใช้พ่อ หรือแม่กะไตมาตั้งเป็นนามสกุล

เซโปน เมืองนอง (โดนถล่มเยอะ) วิละบุรี เมืองตะโอย (แขวงสาละวัน) ในช่วง
 สงคราม ฝนเหลืองดับหมด มันเอายาฉีด เอายนตร์มาโปรยบักแตก ไม้ตัดให้ลากแล้วยังไม่
 เอา รัฐชุดค้นออกมาเอกชนยังไม่ซื้อ เลื่อยไม้ได้สายพานเลื่อยขาด เพราะลูกปืนฝังเต็ม
 ต้นไม้ แต่ตอนนี้เวียดนามมีเครื่องสำรวจ ตรวจโลหะในเนื้อไม้ พอพบแล้วก็เอาเลื่อยมา
 เลื่อนออก แล้วตัดเป็นท่อนสั้นๆ เพื่อขาย เป็นการแปรรูปที่แตกต่างออกไปจากคนลาว
 โดยสิ้นเชิง เพราะลาวจะนิยมแปรรูปเป็นไม้แผ่นใหญ่ตามความยาวของลำต้น วิถีชีวิต ดิน
 ต้นไม้ ลั้ว ดับหมด

ช่วงเปิดประเทศ หลังจากแล้วสงคราม ลูกหลานก็ตัดไม้เพื่อเป็นแหล่งทำมาหา
 กิน ทำไร่ ทำสวน นั่นคือผลกระทบในเวลาต่อมา เฮ็ดเฮือน เฮ็ดชาน ไม้กะเสียดตั้งแต่
 สงครามครั้งหนึ่งแล้ว บัดนี้มาพัฒนาเฮ็ดเฮือน เฮ็ดชาน ส่วนบ้านที่ไกลซอกหลัก กะตัดมา
 ขาย ในฐานะที่ลุงแมวเป็นคณะกรรมการในจุดสุ่ม ได้เรียกร้องให้บางพื้นที่ซึ่งมีการตัดไม้อยู่
 ว่าให้เพล่า ๆ กันลงแห่น บ่อนที่ไม้สักก็หมด ยาเกยหมองคักดีสิทธิ์มีแต่ไม้เปื่อย มี 5 - 6
 พันต้น การตัดไม้ในเขตพื้นที่ป่าคักดีสิทธิ์เดียวก็เลี่ยนอนาคต ตอนนี้มีคนตายแล้วในหมู่บ้าน
 นั้น อีกตัวอย่างหนึ่งคือมเหตักดีอยู่พระบาง ไม้หมดไป 1 แสนไร่ เกิดไม้ดูลายเป็นราคา
 ผู้บุคคลเกิดผูกคอตาย ผู้บุคคลนอนไหลตายผู้บุคคลยิงลูกยิงเมีย 7 - 8 ศพ สมัยก่อนไม่
 เคยมีใครบุกรุก อันนี้แหละทำให้ดับ ผู้บุคคลเป็นบ้า ถามว่าทำไมจึงเป็นแบบนี้ อันว่าผีปู่ผี
 ย่าเฮาเอาขวัญมัน นึกถึงบุญคุณของมัน เอาควาย วัว หมู เพื่อทดแทนบุญคุณ พวกหมู่บ้าน
 ที่กำลังทำอยู่นี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการนับถือศาสนาคริสต์ สูดท้ายหมองที่ปีศาจ
 นางร้ายอยู่ ผัดเยี่ยวใส่ เพาหมต หมดความนับถือผี แต่ไปนับถือพระเจ้า แต่ลุงแมวถามเขา

ว่า “อยู่ใต้อาณาจักร” เขาไปย้ายเขา ความจริงรัฐบาลไม่ได้ห้ามเรื่องการนับถือศาสนา แต่ที่ห้ามก็คือการมาทำแบบนี้เป็นการลบหลู่ความเชื่อดั้งเดิม “ขออนุญาตว่า หิ้งผียังเอาไปเหยยวไล” มันบ่ได้เฮ็ดแบบนี้หะ เจ้าไปลบหลู่บรรพบุรุษ เจ้าเดิบมาแต่ไสบ่คิด มาสอดมือนี้ เจ้าลิมาเฮ็ดแบบนี้ แล้วคนส่วนใหญ่เขาก็รับไม่ได้ที่มาทำแบบนี้ แต่ก่อนมีหมดทุกอย่าง ทรัพย์ในดิน สินในน้ำ ลูกกระบิตจนยัน เครื่องบินฮ้าง ลูกกระบิตเต็มไปหมด เคยมีเพื่อนเรียนโรงเรียนชั้นกลางเซโปน มาเก็บไปขาย แล้วเกิดระเบิด สาเหตุเนื่องจากเปิดโอกาสให้เวียดนามเข้ามาซื้อ ประชาชนก็เลยเก็บขาย ลูกกระบิตขนาดใหญ่เท่าที่วางอยู่ใต้ถุนนั้น แหละ ชุดไป ทูบไป ระเบิดตายเลย ไปหาเอาโลดขึ้นหะ แหลกบ่เหลือ แต่ก่อนไม่มีถนน ไม่มีรถโดยสารมีแต่รถขายแตนของพวกเวียดนาม รถแก่เครื่องขนส่ง เกบ่ฮินเก่า เกิดกระแสนิยมเกิดการไปลัก ไปตักกัน เพื่อลักเอาของที่เขาไปซื้อ ไปชุด ไปขาย จึงเกิดการตาย การพิการจำนวนมาก ต่อมาจึงรณรงค์ว่าห้ามบ่ให้ซื้อ บ่ให้ขาย เอาฝ่ายเก็บกู้ระเบิดมาทำหน้าที หากเขาเห็นว่าชาวบ้านไหนมี ก็จะไปขอซื้อเอามาทำลาย ต่อมาลือตลวง รัฐบาลเปิดโลกสู่ภายนอก ให้เวียดให้จีนเข้ามา มาเห็นไม้กฤษณา ไม้ตุ๋ลาย (คนลาวไม่รู้จักไม้ และไม่รู้จักมูลค่า อยู่แถวผาบ้งหนี เอามาเฮ็ดตั้งนั่ง เฮ็ดไม้ตีเข้า) บัดเวียดนามเขามาเห็น กะซื้อไปกิโลกรัมละ 2-3 ล้านกิบ ประชาชนเลยไปหาเก็บเอาตามภูตามผา บริษัทที่ถูกปิด สัมปทานก็เอาไปขาย เงินเขาเอามาซื้อแต่ละครั้ง 60 ล้านกิบ มันน้อยเบาะ ประชาชนไปเสาะหามาขาย เขามีเงิน เขาทุกซัยาก บัดนี้ฮากก็กันเอามาขาย ต่อมารัฐบาลมีนโยบายให้หาไม้บอน ขอนตาย โดยเฉพาะไม้ตุ๋ลาย มันอยู่ตามภูตามผา ฮีฮยังไม้ตุ๋ลาย เจ้าหน้าทีเราไม่รู้จักเลย ไก่ตาแตก เป็นหยังเวียดกับจีนมันคือมักและ ราคาถีบตัวสูงขึ้นเมตรกอนหนึ่งเป็น 10,000 เหรียญ (3 แสนปลายกว่าบาท) ต่อมา 20,000 เหรียญ ตอนนีฮากกะบ่มีขาย โบกะบ่มีขาย แต่ตอนนีรัฐบาลกล้าเบี่ยไม้ตุ๋ได้ แล้วกะเอามาให้ประชาชนปลูก นี่คือผลกระทบอันใหญ่หลวงอีกประการหนึ่ง

ช่วงที่มีโรงเลื่อยในหมู่บ้าน (โรงงานปรุ้งแต่งไม้) ทำให้ประชาชนไปแอบตัดไม้มาขายให้โรงเลื่อย ทั้งไม้ยาง ไม้กะจะ ในโรงงานปรุ้งแต่งไม้มีแต่เวียด ไม้ได้อะไรเลยจากการสัมปทานป่า ป่ากับคน “มันห่างกัน” แต่เก่า ป่ากับคน เป็นเพื่อนมิตรกัน ไปทางไหน อยู่ต่างได้ก็มีแต่แต่งแต่ป่า ผลกระทบสำคัญที่คนห่างป่า เพราะป่าไม้มันหมดแล้ว เวลาเจ้าเฮ็ดผลผลิต เฮ็ดหยัง ปลูกหยัง ดินกะจืด ไม้มีน้ำ ป่าหมด ปีนี้ 2561 ฝนปะตั้งแต่เดือน 10 ปี พ.ศ.2561 (ค.ศ. 2018) ข้าวกะลีบ ลุงแมวปลูกแซมไว้เก็บดอกเพื่อใช้ทำไม้กวาด 1 เฮกตาร์ตายหมด ฝนมาเดือน 5 ฝนตก ปลูกพิลังกะได้ มีฝนแทน แดดแทน ตอนนีฟ้าฝนไม่อำนวย

เราเลยหันมาใช้แอร์เย็นเบาะ พัดลมเบาะ ไม่มีอากาศสด หายใจลำบากเวลาที่จะต้องเข้าไปประชุมในตัวเมือง

ความคิดที่ว่าแมว คือ “อยากให้ลูกหลานเวลาใหญ่มา เต็บโตมา ทำการผลิตปลูกต้นไม้ ต้นดอกทดแทนส่วนที่ได้ตัดไปใช้งาน เพราะจะมีอากาศสะอาด ทำให้สะดวกเวลาหายใจ ถ้ามันแพนหมด หายใจได้แล้ว เคยไปอบรมที่สะพานนอนตามโรงแรม หายใจลำบากอยู่ยาก มีแต่แอร์เย็นหมดมือ อยู่ที่นี่เขาอยู่กับอากาศสด ลมหนีเย็นหมดมือ แอร์จะเย็นอยู่ แต่มันเห็นเขา บ่คืออากาศสด จึงอยากให้ปลูกทดแทน หากว่าปลูกแล้วมันใหญ่เสากะขายเอาเงิน สมมุติว่าเงินปลูกโรงงานไม้วิคหนี เสากะขายได้ แต่ปัจจุบันก็มีลักลอบโดยมีการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่พบว่า ในโรงงานจีนมีไม้ธรรมชาติ ที่ประชาชนลักลอบตัดเอาไปขายให้จีน อันนี้ต้องจับ ก็มีการโต้เถียงว่า ไม้ที่เอามาขายพวกชาวบ้านก็จะได้เงินไปพัฒนาหมู่บ้าน และคุณภาพชีวิตของตนเอง ทางฝ่ายเจ้าหน้าที่ก็เถียงว่า มันเป็นไม้ที่รัฐบาลไม่ได้อนุญาตให้ตัด หรือซื้อขายกัน เขาอาศัยเงิน และใช้มือประชาชนในการตัดไม้ เพราะว่าประชาชนยากจน มันเลยถือโอกาสเป็นเครื่องมือ และใช้เงินเป็นตัวล่อ เมืองนี้เด็ดสุด วิวตายน้ำเซบั้งเหียนเพราะโรงงานปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ”

3. วิธีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านลาดห้อยที่สัมพันธ์กับป่าชมใช้

ชุมชนบ้านลาดห้อยมีวิธีการดำรงชีวิตที่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำที่เป็นลำห้วย และป่าไม้ยังเป็นแหล่งปัจจัยสี่ของชุมชนในการใช้ชีวิตประจำวัน จากการบอกเล่าของผู้นำชุมชนที่มาบุกเบิกจัดตั้งบ้านลาดห้อยได้เล่าให้ฟัง “พวกเราได้อพยพกันมาเรื่อย ๆ จากแผ่นดินสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในสมัยสงครามและได้พากันมาปักหลักฐานอยู่บ้านประมาณ 50 ปีแล้ว โดยอาศัยป่าภูกะล้อยและภูมะต่าง รวมถึงห้วยน้ำค้างเป็นวิถีชีวิตดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การเก็บของป่าของดง หาปลา และล่าสัตว์มาเพื่อการอยู่กิน และยังบ่ได้มีอาชีพเป็นหลักเป็นแหล่ง พวกเราจึงอาศัยป่าธรรมชาติในการดำรงชีวิตใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาสร้างบ้าน อาหาร และยารักษาโรค เป็นต้น และพวกเราอยู่ห่างไกลความเจริญหรือเป็นทुरกันดารซึ่งยากต่อการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ เนื่องจากถนนหนทางยังไม่มี รถไม่สามารถเข้าถึงได้” สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมที่มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม และการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาช่วยอธิบายถึงลักษณะ ความสัมพันธ์ของวิธีการ

ดำรงชีวิตกับป่าชมใช้ในรูปแบบของปัจจัย 4 ประกอบไปด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม รวมถึงเครื่องมือ เครื่องใช้ในบ้านและครุภัณฑ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชาวบ้านลาดห้อย มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นมานานแสนนาน กับป่าซึ่งชาวบ้านอาศัยอยู่ในธรรมชาติ เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต ธรรมชาติจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชาวบ้านไม่อาจแยกตัวออกจากกันและกันได้ เมื่อใดที่มีเหตุมีผลกำหนดให้ต้องแยกจากกัน เมื่อนั้นย่อมมีวิญญูญได้ว่าทั้งมนุษย์และธรรมชาติกำลังมุ่งวิถีการเปลี่ยนแปลงสูญหายชะงัดด้วยกันทั้งสองฝ่ายเป็นที่แน่ชัดว่าปัจจัยทั้งสี่ของชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยวิัตถุ ย่อมได้มาจาก การแปรสภาพหรือการทำลายส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ในอดีตชาวบ้านลาดห้อยนั้นมีชีวิตอยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป จึงอยู่ในวิสัยที่ธรรมชาติจะปรับสมดุลในตัวของมันเองได้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจึงยังไม่ปรากฏให้เห็น แต่เมื่อประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น ธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายและรวดเร็วเพื่อสนองต่อความต้องการของมนุษย์และในปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้ามาสู่ยุคแห่งการแข่งขันกันพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการทำลายล้างธรรมชาติอย่างรุนแรงจนถึงระดับที่ธรรมชาติเริ่มเสียสมดุล และก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น ชาวบ้านถึงกับทำลายธรรมชาติที่ตนได้อาศัยเลี้ยงชีวิตมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ จนสุดท้ายชีวิตของชาวบ้านก็ต้องถูกทำลายตามไปด้วยความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับธรรมชาติ

เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่มนุษย์ถูกควบคุมโดยธรรมชาติ ความสัมพันธ์ในลักษณะที่มนุษย์ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ ด้วยการแสวงหาผลประโยชน์จากผลิตในป่าเพื่อนำมาอุปโภคบริโภค และจำหน่ายให้แก่ร้านค้าของพ่อค้าชาวเวียดนามที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน อาทิ กุ้งคอบเหลือง (จางอว) น้ำหนัก 1.7 กิโล ใช้หมาไล่อยู่ป่า 35,000 กีบ นอกจากนั้นก็มีการล่าสัตว์ป่า เช่น กวาง หมู กล้วยไม้ ดอกเข็ม เห็ดขาว เห็ดปลวก เห็ดเผาะ หน่อไม้ นกฮูก มีการล่าควายแล้วแบ่งพุดเป็นกอง ส่วนใหญ่ของป่าจะส่งไปเวียดนาม กูก็ใช้ของเหล่านี้เป็นยาอายุวัฒนะ แล้วก็มีฟานขนาดเท่าควายตัวเล็ก ราคาประมาณ 500,000 กีบ

อย่างไรก็ตามเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป จึงเกิดการปรับตัวของราษฎรที่อยู่อาศัย ซึ่งปราชญ์ชาวบ้านลาดห้อย ได้เล่าให้ฟังว่า “สมัยก่อนพื้นที่อุดมสมบูรณ์ แต่มีคนอาศัยอยู่น้อย สัตว์ป่า สัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ หากินได้ทุกแนว ขาแดง (ลิง ชะนี) หมู ฟาน กวาง หมู ลิ่น (ตัวนึ่ง) เม่น หมาใน เสือ แต่เก่ามีช้าง แต่ช้างไม่ได้ยิง ปัจจุบันมีแต่ส่วนน้อยในป่า ความอุดมสมบูรณ์หายไปเมื่อ 7 – 8 ปีมานี้ หายย่อนหยัง 1. แต่ก่อนเฮฮาหากิน

แต่ตอนนี้เอาไปขาย หาได้ 1 อยกได้ 2 อยกได้ 3 โดนี่แหละเส็ดให้ทรัพย์สินทั้งหมด (วัตถุประสงค์เปลี่ยนแปลงไปจากการทำมาหากิน เป็นไปเพื่อการทำมาหาขาย) 2. คนกะขยาย หลายออกไปอีก เวลาเอาไปขายก็ยาก กว่าลียงไปฮอดเซโปน หมัดมือ ภูกะล้อย อยู่ทางทิศใต้ ภูมะด่างอยู่ทางทิศเหนือ ปัจจุบันสัตว์ป่ายังเหลืออยู่ประเภท ลิง (แต่อยู่ไกล ในป่าลึก) หมู ไก่ กา (ส่วนใหญ่มันจะเป็นพยาธิ ใช้หัวดสัตว์ปีก ตายหมด) ส่วนพืชพันธุ์ ก็มีของป่าของดง หัวดาว (อินพลัม) เก็บกินได้ตลอด แต่ต้องเดินไกล ต้นสานหวาย หากิน ได้สบายมาก หน่อไม้เดือน 6 - 7 เห็ดขาว ไม่มีละโงก เห็ดปลวก เห็ดเผิง แมง ไม่มี แมง แดง แมงฆาง พวกนั้นอยู่โคก ไม่อยู่ดง สมัยก่อนมีไม้ยาง ไม้แคน ไม้คู้ ไม้ฮาว แต่ละไม้ใช้ ประโยชน์ต่างกัน ไม้ยางทำแป้นปู แป้นผา ไม้เนื้ออ่อน ส่วนไม้แคน ไม้หว่า ใช้ทำเส้า หรือ ไม้กะจะทำเส้า อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ตามผลกระทบ น้ำแห้ง ความคิดของลุงแมว เหื่อแสบกะหมด ถ้าลูกหลานเตรียมพร้อมหนี สมมุติว่า เฮาเดี๋ยวนี้นะฮืด เงินค่าเฮากะบ่มี เฮากะปลุก เฮ็ดคือลุงโฮ คือ “อยากกินหมากให้ปลุกต้น อยากเป็นคนให้เฮียนความรู้” ถ้ามีความรู้แล้วกะสะดวกสบายไป เฮาบเฮ็ดกะบ่ได้ ไม้คู้ไม้ตอก คอกตากะหมด หากิน บลุกเข้าไปยงบงบ ไม้คู้บ ครอบครวหนึ่งได้ 2 - 3 เฮกตาร์ บัดใหญ่มาเฮาดัดขาย ถ้าบได้ เฮ็ดไฮกะเอาโดนี่แทน เป็นอาชีพของลูกหลาน ถ้าเจ้าเฮ็ดไฮ ดินกะบ่ดี โกลกะไกล ซึ่งแนวคิดนี้รัฐบาลยังไม่ได้มาลงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ทลย. ของลาว กะอยากให้หลุดพ้นความทุกข์ยาก 1. ดุหมั่น 2. ประหยัด 3. อดทน เพื่อให้พ้นทุกข์ ซึ่งอันนี้ลุงแมวเห็นด้วย แต่ว่าก่อนที่จะพ้นทุกต้อง ดุหมั่น อดทน แดดก็ต้องทน แต่ถ้าเฮ็ดนำรัฐนำหลวง ต้องเติมเข้ามาอีก คือ 4. สัตย์ซื่อ (เพราะถ้าไม่ซื่อตรงกับหมู่พวก เพื่อนถูก ได้กินเหื่อเดี๋ยวลัวแล้ว) แต่ว่าถ้าคนเราอยู่บนพื้นฐาน ดุหมั่น ประหยัด อดทน ปัจจุบันนี้ลูกหลานว่าว่าเจริญ ๆ ซ้อยถามว่ามันคือหยัง ลูกหลานก็บ่ฮู้ว่าการพัฒนาคือ หยัง มันคือการเปลี่ยนแปลงจากอันเก่าสู่อันใหม่ อันใหม่สู่อันที่ทันสมัย เหมือนที่เราได้อยู่ ตอนนี้ โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม ตลาด แต่ข้อยว่าฮียังกะแล้วแต่บ่ฮู้การมีปัญญา คือผู้เฒ่าผู้แก่เห็นว่า เงินเต็มกระต่า บ่เท่าปัญญาเต็มท้อง”

ชีวิตที่สัมพันธ์กับปากก็คือ เมื่อก่อนประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปเอาไม้มาใช้ได้ อย่างเสรี ไม่มีกฎระเบียบอะไร และป่าไม้ยังสมบูรณ์อยู่ แต่ 7 ปีมานี้ทรัพย์สินลดลง จึงได้มีการตั้งกฎระเบียบปรับไหม ใช้โทษ สำหรับใครคือตั้ง กฎเกณฑ์เบื้องต้นที่สร้างกันมาเองคือยังงัย แต่ก่อนควบคุมกันโดยคณะบ้าน ไม่มีเอกสารหลักฐานอะไร “เว่กกันแต่ปาก ชื่อ ๆ” บ่ให้ซี้ลัก นักปล้น บ่ให้เสพยาบ้า (ผู้เสพได้ตาย ผู้ขายได้เงิน) แต่ปัจจุบัน “ผู้เสพได้

ตาย ผู้ชายติดคุก ผู้อีกแม่อนุญาตพี่น้อง” ทั้งญาติพี่น้องเดือดร้อนกันหมด ลูกหลานถูกคุก ข้อยกจะออก เสียเงินเสียค่าค่าไถ่ออกจากคุก 10 – 20 ล้าน เฮ็ดจั่งได้กะแล้วแต่ มนุษย์เรานี้ เหมือนกับสัตว์ หมูลิง พอห้ามกะอยากเฮ็ด เป็นบางคนบ่ได้หมดทุกคนหรอก คือ เฮาตอนนี้ คั้นเวาหลาย ลูกหลานที่อยู่นำกะอยากฮ้าย คนกะคือสัตว์ พอว่าห้ามกะอย่างเฮ็ด เหมือน ส่งเสริมให้ทำ ที่ไม่ต้องขออนุญาตได้แก๊ ไมไผ่ แคม กรรมการบ้านไม่มีกฎระเบียบ แต่ใช้ กฎหมายป่าไม้ทั่วไป ชาวบ้านบางครอบครัวยังใช้พื้นที่ป่าเป็นที่เลี้ยงสัตว์ โดยชาวบ้านคุ้ม วังพ้าวคนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “เคยไปนำพ่อนำแม่เพื่อนไปเลี้ยงควายอยู่ภู เพื่อนเอาสัตว์เพื่อน ไปปะไว้อยู่ แล้วกะไปจอบงัวควายอยู่ภูกับเพื่อนละ”

ท้าวแก้วบอกว่า ถ้าตัดป่าที่ห้ามตัดคือเขาจะปรับเป็นหมูเป็นควาย ไม้ที่มาทำ บ้านคือไม้ที่ภูเขาใครอยากได้ก็ไปตัดเอา แต่ต้องตัดเอามาทำบ้านเท่านั้น จะตัดขายไม่ได้ ถ้าจะตัดไม้ต้องแจ้ง 1. ป่าไม้หมู่บ้าน 2. นายบ้าน 3. หน่วยจู้ 4. เฒ่าแก่บ้าน 5. ป้องกัน บ้าน ต่อมาแล้วก็ปรึกษากันว่าบ้านหลังนี้ต้องใช้ไม้กี่ต้น ถ้าเหลือจากสร้างบ้านถ้าจะขาย ต้องบอกเจ้าบ้านว่าจะขาย กรณีที่จะขายต้องไม่มีดงค์หรือไม้สบาย เวลาจะตัดมีผู้จ้างตัด กับผู้รับจ้างตัด บ้านที่พอดีก็จะใช้ต้นไม้ 2 ต้นใหญ่ ความกว้าง 1 เมตร การตัดต้นไม้ผู้ตัด ต้องขอขมาต้นไม้ก่อนโดยมีหมู 1 ตัวหรือไก่ 1 ตัว เทียน 1 คู่ ข้าว น้ำ เพราะเขาเชื่อว่าต้นไม้ ต้องมีผี พูตว่า: ผู้ปกป้องรักษาไม้ต้นนี้ขอยขอตัดขอให้ไม้บ่ทับบ่ให้เป็นเป็นไข้ ปัจจุบันนี้ก็เอา ไม้ในป่า และเขตห้ามตัดไม้ คือ ป่ามเหศักดิ์ ป่าผิงคนตาย (ป่าช้า หรือชะลิ่งกะมุด) และป่า สงวน ถ้าตัดป่าที่ห้ามตัดเขาจะปรับเป็นหมูเป็นควาย ไม้ที่มาทำบ้านคือไม้ที่ภูเขาใครอยาก ได้ก็ไปตัดเอา แต่ต้องตัดเอามาทำบ้านเท่านั้น จะตัดขายไม่ได้ ถ้าจะตัดไม้ต้องแจ้ง 1. ป่าไม้ หมู่บ้าน 2. นายบ้าน 3. หน่วยจู้ 4. เฒ่าแก่บ้าน 5. ป้องกันบ้าน ต่อมาแล้วก็ปรึกษากันว่า บ้านหลังนี้ต้องใช้ไม้กี่ต้น ถ้าเหลือจากสร้างบ้านถ้าจะขายต้องบอกเจ้าบ้านว่าจะขาย กรณี ที่จะขายต้องไม่มีดงค์หรือไม้สบาย เวลาจะตัดมีผู้จ้างตัดกับผู้รับจ้างตัด บ้านที่พอดีก็จะใช้ ต้นไม้ 2 ต้นใหญ่ ความกว้าง 1 เมตร การตัดต้นไม้ผู้ตัดต้องขอขมาต้นไม้ก่อนโดยมีหมู 1 ตัวหรือไก่ 1 ตัว เทียน 1 คู่ ข้าว น้ำ เพราะเขาเชื่อว่าต้นไม้ต้องมีผี ผู้คนที่ไปตัดไม้ก็จะพูต เพื่อบอกกล่าวดวงวิญญาณของภูตผีและเทวดาอารักษ์ที่รักษาต้นไม้อยู่ว่า “ผู้ปกป้องรักษา ไม้ต้นนี้ขอยขอตัด ขอให้ไม้บ่ทับบ่ให้เป็นเป็นไข้”

ภาพประกอบ 32 ไม้เนื้อแข็งที่แปรรูปมาจากป่ากุ่มะต่าง ป่ากุ่มะลอยที่ได้ขออนุญาต
จากกรมการบ้าน

3.1 ด้านที่อยู่อาศัย

จากนโยบายแบ่งดิน แบ่งป่าเพื่อให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัย และมีที่ทำกินเป็นของตนเองภายใต้ข้อกำหนดของรัฐ โดยบริเวณพื้นที่สำหรับปลูกบ้านเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยแต่ละครัวเรือนจะได้รับการจัดสรร 400 ตารางวา และที่ดินเพื่อทำกินอีก จำนวน 3 ตารางวา/เฮกตาร์ สำหรับพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยชาวบ้านมักจะสร้างที่อยู่อาศัยด้วยการใช้ไม้ไผ่เป็นหลัก อย่างไรก็ตามมีที่อยู่อาศัยบางส่วนสร้างด้วยไม้กะจะ ไม้ยาง และอื่น ๆ ซึ่งจากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะของที่อยู่อาศัยของชาวบ้านลาดห้อยพบว่ามีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) บ้านที่สร้างจากไม้ไผ่ทั้งหลัง 2) บ้านที่สร้างจากไม้ทั้งโครงสร้างและองค์ประกอบของตัวบ้าน และ 3) บ้านไม้ใต้ถุนสูงที่สร้างในรูปแบบเดียวกัน จากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างที่อยู่อาศัยของประชาชนที่สอดคล้องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย งบประมาณ และกฎระเบียบในการดำรงอยู่ร่วมกันของผู้คนในชุมชน กล่าวคือ รัฐบาลได้ทำการแบ่งแยกป่าออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ป่าสงวน ป่าป้องกัน และป่าผลิต ซึ่งป่าประเภทสุดท้ายนี้เองที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในรูปแบบของการทำมาหากิน เก็บผลผลิตจากป่าทั้งพืช และสัตว์ นอกจากนี้ยังอนุญาตให้ชาวบ้านสามารถเข้าไปตัดไม้เพื่อประโยชน์ใช้สอยในการสร้างบ้านเรือน และที่อยู่อาศัยในรูปแบบอื่นได้ วัสดุสำหรับการเพาะปลูกและใช้ในการเกษตร คอกปุศุสัตว์ เล้าข้าว หากเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่สำหรับการสร้างบ้านจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอำนาจปกครองบ้านเป็นผู้อนุมัติในแต่ละครั้งว่าจะตัดต้นไม้ได้มากน้อยเพียงใด แต่หากเป็นไม้ไผ่ซึ่งเป็นไม้ที่ใช้ในชีวิตประจำวันอยู่แล้วก็ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตผู้ใด ซึ่งชาวบ้านลาดห้อยบางคนได้เล่าให้ฟังว่าสมัยก่อนมีไม้เป็น

จำนวนมาก และมีหลายชนิด เช่น ไม้ยาง ไม้คู้ ไม้กะจะ แต่ชาวบ้านก็ยังไม่สร้างบ้านด้วยไม้ เหล่านั้นเนื่องจากสนนราคาค่าจ้างแรงงานในการตัด เลื่อย และลากลงมาจากภูเขาสูงนั้นมีราคาแพง ดังข้อความที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังตอนหนึ่งว่า “คนเลื่อยไม้กะจะเป็นไทบ้านเฮาหนีละ เลื่อยมือหนีละ ราคาแพงหันแล้วกว่าลิได้เฮือนหลังหนึ่ง คั้นผู้ได้มีเฮือนไม้กะแสดงว่าผู้นั้น มีเงิน แต่ผู้ได้บ่มีกะอยู่เฮือนมุงหญ้า ผาไม้เฮี้ยไปก่อน” ดังนั้น ลักษณะของโครงสร้าง ที่อยู่อาศัย บ้านเรือน จึงมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ในป่าชุมชน รวมถึงสภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละครัวเรือนมีผลต่อลักษณะของที่อยู่อาศัยในรูปแบบที่แตกต่าง กันออกไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. บ้านที่สร้างจากไม้ไผ่ทั้งหมด เป็นบ้านที่มีลักษณะดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มมีผู้คน มาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน มีลักษณะเป็นบ้านใต้ถุนสูง หลังคามุงหญ้า เสาเรือนอาจเป็นไม้ไผ่ ขนาดใหญ่ หรือไม้ก็ไม้เนื้อแข็งอย่างไม้กะจะ ส่วนด้านบนของตัวบ้านแยกพื้นที่การใช้สอย ออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย พื้นที่โล่งสำหรับใช้เป็นที่พักนอน และทำกิจกรรมต่าง ๆ ของ เด็กเล็ก และสมาชิกทุกคนที่อยู่ในบ้าน บ้านบางหลังที่มีผู้อยู่ร่วมกันหลายคนทั้งพ่อแม่ลูก และปู่ย่า จะกั้นห้องออกเป็นสองส่วนด้วยไม้ไผ่สานเพื่อแบ่งเป็นห้องนอน อีกส่วนหนึ่งเป็น เรือนครัว หรือ ครัวไฟ ใช้สำหรับหุงหา และปรุงอาหาร โดยในห้องจะประกอบไปด้วย อูปรกรณ์ เครื่องครัว และเครื่องใช้อื่น ๆ อาทิ เต้าไฟ หม้อหนึ่ง หวด หอม กระเทียม กระบุง ตะกร้าที่แขวนไว้ใต้เต้าไฟเพื่อให้ควันไฟทำหน้าที่ในการไล่ปลวก มด ที่จะมาเจาะไม้ของ อูปรกรณ์ต่าง ๆ บริเวณใต้ถุนสูงซึ่งทำให้โล่งชาวบ้านใช้เป็นสถานที่สำหรับซักล้าง ผูกเป็ด เลี้ยงเด็กเล็ก คอกปศุสัตว์ทั้งไก่ เป็ด หมู และแพะ รวมถึงเป็นที่เก็บไม้แผ่น และไม้ท่อน วัสดุอุปกรณ์ทางการเกษตร รถไถ เครื่องสีข้าวขนาดเล็ก เป็นต้น ซึ่งเจ้าของบ้านซื้อเก็บ สะสมเอาไว้เพื่อสร้างบ้านไม้ในอนาคต อาจกล่าวได้ว่าบ้านทุกหลังเรือนจะต้องมีไม้ที่เก็บ สะสมไว้ไม่มาก ก็น้อยตามฐานะทางเศรษฐกิจ ชาวบ้านบอกว่า “มันเป็นการสะสม ที่ละ เล็กละน้อย เพราะว่าเฮาบ่มีเงิน แต่ละเทื่อก็ 7-8 แสนกิบที่ซื้อสะสมเอาไว้ บ้านไม้ใหญ่หลัง หนึ่งบ่ได้สร้างง่าย ตกหลังหนึ่งกะประมาณ 2 ล้านกิบ) บางบ้านกะซื้อได้ที่ละน้อย แล้วแต่มี เงิน” ซึ่งนี่เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ผู้วิจัยได้พบเห็นไม้แผ่นที่สะสมไว้ตามใต้ถุนบ้านทุกหลัง และ สภาพภายในหมู่บ้านปัจจุบันนี้ยังพบบ้านในลักษณะนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ลักษณะของบ้าน ไม้ไผ่แบบนี้เกิดจากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นบนภูเขาใกล้หมู่บ้านอันถูกระบุให้เป็น พื้นที่ป่าชุมชนทั้งพื้นที่ของภูกะลอย และภูมะด่าง ทั้งนี้เพราะไม้ไผ่หางหาได้ง่าย และยังคงมี

อยู่เป็นจำนวนมากบนภูเขาทั้งสองลูก การตัดไม้ไผ่มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันที่มีใช้ การซื้อขายก็สามารถทำได้ทันทีโดยไม่ต้องขออนุญาตใคร

ภาพประกอบ 33 บ้านที่ทำด้วยไม้เนื้อแข็งและไม้ไผ่ผสมผสานกันของ ท้าวน้อย คุ่มบ้านกะลุ

ภาพประกอบ 34 ภายในครัวบ้านที่ทำด้วยไม้ไผ่ เรียบง่าย สะดวกสบาย

2. บ้านที่สร้างจากไม้ทั้งโครงสร้างและองค์ประกอบของตัวบ้าน ลักษณะเป็น เรือนใต้ถุนสูง บางหลังสร้างรูปทรงเลียนแบบบ้านไม้ไผ่ซึ่งเป็นแบบดั้งเดิม แต่ต่างกัน เพียงแต่เปลี่ยนวัสดุที่เป็นไม้ไผ่มาเป็นไม้จริงทั้งหมดที่เป็นองค์ประกอบของบ้าน รวมถึงเสา โครงสร้าง ฝา พื้น และองค์ประกอบทุกส่วนของบ้าน หลังคามุงด้วยสังกะสี ผู้คนที่อาศัย อยู่ในบ้านแบบนี้บางหลังอยู่กันมา 2 ชั่วอายุคนแล้ว นับได้ว่าเป็นลักษณะของบ้านที่มีความ เก่าแก่ทั้งในแง่ของรูปแบบ เครื่องตกแต่งซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยของตัวบ้าน สำหรับการ

จัดสรรพื้นที่ชั้นบนของบ้านก็มีการใช้งานและประโยชน์ใช้สอยเหมือนบ้านไม้ไผ่ตนเอง แต่บ้านบางหลังใช้ไม้กั้นห้องเมื่อเป็นครัวเรือนที่มีผู้อยู่อาศัยเป็นครอบครัวใหญ่ พื้นที่บนบ้านยังมีส่วนที่เป็นเรือนไฟ (ห้องครัว) บางครัวเรือนกั้นห้องบางส่วนไว้ทำเป็นยุงข้าว ส่วนใต้ถุนบ้านที่โปร่งโล่งเอาไว้เก็บวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ และพืชผลทางการเกษตร รวมทั้งเป็นคอกวัวด้วย จากการสัมภาษณ์พบว่า เจ้าของบ้านไม้เหล่านี้ซึ่งมีเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น เป็นผู้มีฐานะ มีรายได้ดีจากการขายผลผลิตทางการเกษตร อาทิ มันสำปะหลัง ดอกแขม รับประทาน หรือเป็นเจ้าของโรงงานปรุงแต่งไม้ ซึ่งเป็นบ้านของลุงละงะ ปรากฏ และผู้นำชาวบ้านลาดห้อย จากการสำรวจบริเวณบ้านพบว่าคอกวัวปศุสัตว์สร้างจากเปลือกไม้ท่อนขนาดเล็กถึงขนาดกลางที่ตัดเป็นท่อน ๆ รถลาก-ชนไม้ (.....) รวมถึงมีกิจกรรมการเผาถ่านเพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายด้วย ซึ่งลุงละงะเล่าว่า “เผื่อจะมีบ้านเป็นแบบที่เป็นอยู่นี้ได้ก็ต้องใช้ระยะเวลา อายุปาเข้าไป 55 ปีขึ้นไปแล้วถึงมีได้ เพราะต้องสะสมไม้สำหรับปลูกบ้านไปเรื่อย ๆ ตามกำลังทรัพย์”

ภาพประกอบ 35 ท้าวสอวิเสด พิมมะเกย์ รองนายบ้านลาดห้อย ปลูกบ้านไม้ที่มีฐานะ

3. บ้านไม้ใต้ถุนสูงที่สร้างในรูปแบบเดียวกัน ลักษณะของบ้านคล้ายคลึงกับประเภท ที่ 2 เนื่องจากมีโครงสร้าง และองค์ประกอบเป็นไม้ทั้งหมด หลังคามุงด้วยสังกะสี ออกแบบเป็นจั่วสามเหลี่ยม เป็นบ้านที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับราษฎรที่อพยพโยกย้ายจากบ้านเล็กมารวมเป็นบ้านใหญ่ เพื่อให้เป็น “หมู่บ้านลาดห้อย” ทั้งนี้บ้านรูปแบบนี้มีเพียง 20 หลังเท่านั้น โดย 18 หลังเป็นของประชาชนบ้านวังพ้าวที่มา “ตุ้มโฮม” กับบ้านลาดห้อย ส่วนอีก 2 หลังเป็นการสร้างให้กับราษฎรคุ้มลาดห้อยที่มีฐานะยากจนอย่างไรก็ตาม

การสร้างบ้านในลักษณะดังกล่าวของ “ผู้มาอยู่ใหม่” อยู่ภายใต้โครงการของรัฐบาล เนื่องจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยพรรคและรัฐมีนโยบายเพื่อให้ประชาชนหลุดพ้นความทุกข์ยากในปี พ.ศ.2573 (ค.ศ. 2030) ได้มอบหมายให้แผนกพัฒนาชนบทของแต่ละแขวงนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติดังสโลแกนว่า “การพัฒนาเมือง 3 สร้าง ประกอบด้วย สร้างที่ 1 คือ สร้างแขวงให้เป็นหน่วยงานยุทธศาสตร์ สร้างที่ 2 คือ สร้างเมืองให้เป็นหน่วยงานแผนการและสร้างที่ 3 คือ สร้างบ้านให้เป็นหน่วยงานจัดตั้งปฏิบัติของแขวง”

ดังนั้น ประชาชนที่อาศัยอยู่ตามภูเขาหรือป่าเขาจะต้องกลับเข้ามาอาศัยอยู่ตามที่ภาครัฐจัดสรรให้เพื่อเร่งต่อการพัฒนา เช่น สถิติประชากรครอบครัว อาชีพ พื้นฐานโครงสร้างและรายได้ เป็นต้น เพื่อตอบสนองให้เป็นหมู่บ้านพัฒนาและลบล้างความทุกข์ยากของประชาชนในชุมชนด้วย ดังนั้นการบริหารการพัฒนาจึงเป็นการสร้างกลไกเพื่อการวางแผนดำเนินการ วิธีการหรือแนวทางการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาหรือการบริหารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน การปรับปรุงการบริหารของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นหรือเจริญขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ของชุมชนในการเปลี่ยนแปลงที่ได้วางแผนหรือกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นกระบวนการ ได้แก่ มีการดำเนินงานหรือมีกิจกรรม มีระบบและถูกต้องตามกฎหมาย เน้นให้ชุมชนได้ลงมือปฏิบัติจริงหรือเน้นกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ เป็นการบริหารงานชุมชนทั้งภายในและภายนอก ในการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผน แผนงานและโครงการต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่ได้กำหนดไว้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ สปป.ลาว ยังสอดคล้องกับ Merle Fainsod (1966, unpagged) กล่าวไว้ว่า การบริหารการพัฒนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการสร้างกลไกเพื่อการวางแผนให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การระดมและจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดการแผ่ขยายรายได้ของชาติจะเห็นได้ว่า การบริหารการพัฒนาตามความคิดของเขามุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และในส่วนทัศนะของ Paul (1978, unpagged) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการพัฒนา เป็นการจัดการทางภาครัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ที่เกี่ยวข้องกับการนำการเปลี่ยนแปลง

ท้าวแมว ปราชญ์ชาวบ้านลาดसानได้เล่าให้ฟังว่า “การย้ายหมู่บ้านเข้ามาอยู่ใหม่กับประชาชนที่อาศัยอยู่แล้วในบ้านลาดห้อย รวมถึงสวัสดิการในการสร้างบ้านด้วยไม้

ให้แก่ชาวบ้านวังพ้าว ซึ่งแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงกับที่สร้างจากบ้านไม้ไผ่ของชาวบ้านลาด
 สาน และบ้านลาดห้อยที่อยู่แต่เดิม ชาวบ้านลาดสานและลาดห้อยมีความรู้สึกและความ
 คิดเห็นที่แตกต่างกันไป ดังคำพูดที่ว่า “คนที่อยู่เก่าบ่ได้คิดหยังหลาย เขาบ่ได้จ่ม เพราะถือ
 ว่าเป็นนโยบายการเต้าโฮม แล้วคิดว่าพวกเราย่อยสุขสบายบ่ได้ป่วยได้ไข้ บ่ได้เจ็บเป็นเอ็นอ่อน
 เฮากะสร้างเอง เฮ็ดเอา สร้างเอา แปะเอา บางคนกะจ่ม กะว่าเขามาที่หลังเขาได้เฮือนได้
 ซาน บางคนกะว่ากฎเกณฑ์ นโยบายภาครัฐ กะมีหลายส่วนหลายเสียงคิดเห็น”

ในเรื่องการโยกย้ายและอพยพราษฎรบ้านวังพ้าวมาอยู่ร่วมกับหมู่บ้านลาดห้อยนี้
 ผู้วิจัยได้รับมอบหมายจากหน่วยงานให้เป็นกรรมการเรื่องการโยกย้ายบ้าน กล่าวคือ
 “ตอนที่เหตุพยาธิระบู่ ระบาด ถอกท้องมีคนตายนั้น บ่ได้มีถนนเข้าไปในหมู่บ้าน ย่างเอา
 กว่าสิล้าเสียงคนป่วย ถุงยาที่สิล้าเสียงไปกะยากลำบาก อยู่ห่างไกลตอนนั้น โทรศัพท์กะบ่
 มีอาศัยคนหนีแล่นไปบอกการนำว่าบ้านนั้นเกิดวิบัติ จนคนตายไป 5 - 6 คน จึงได้แล่นลง
 ไปบอกทางจุดสุขุม บัดมันมาอย่างรวดเร็วแล้วความเสียหายก็เกิดขึ้นแล้วบัดหนี มันบ่ทันแล้ว
 บาดหนี กะเลยได้ขยนาใส่รถยีนรถ 31 เอาคนใส่รถมาอยู่สุขศาลาในเบื้องต้น ปลูกตูปอยู่
 หลังจากนั้นก็เลยเรียกป่าไม้ไปว่า สิเฮ็ดจั่งได้ประชาชนทุกซี่ยากปากหมอง ก็เลยเกิดการ
 โยกย้ายมาอยู่บ้านนี้ แล้วจะโยกย้ายยังงัย แล้วจะมาอยู่แบบไหน กะเลยให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้
 เฮาหนีเฮ็ดบทวิพากษ์ว่าขอแห่นไม้หนี 500 ไม้ก่อน เฝินจึงได้ขายแล้วเอามาเฮ็ดเฮือนให้เขา
 บ่แมนงบรัฐบาลเป็นการขายของกลาง ผู้วิจัยเขียนบทรายงานให้แล้วรัฐบาลก็เห็นดี แล้ว
 ขายให้โรงงานที่เข้ามานั้นไปเส้อยไม้ ส่วนหนึ่งไปซื้อสังกะสี ตั้งกรรมการ แล้วส่วนที่เป็นไม้
 ก็เอามาทำบ้านใน 20 หลังหนี ฉะนั้นประชาชนบ้านลาดห้อยได้คล้อยใจ อันนี้เขาลำบาก
 อีหลี บ่ได้อัจฉา ดังนั้น ทางกรจึงต้องสื่อสารเพื่อให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่เดิมได้เข้าใจ
 เจตนาารมณและความเป็นไปเป็นมา ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการหวนคินของพยาธิ และถือ
 เป็นนโยบายเต้าโฮม บัจจุบันบ้านเดิมกลายเป็นบ้านร้างไปแล้ว ไม่มีผู้อยู่อาศัย หนาคาร
 ส่งเสริมก็ไปช่วยคุดไฮ้ คุดนาให้ จักหน้อยกะสิเป็นหน้อยอยู่กะบ่จัก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 (ค.ศ.
 1993) พวกเราลงมาแบ่งดินแบ่งป่า แล้วพวกนี้มาปี พ.ศ. 2544 (ค.ศ. 2001) แล้วก็มาแบ่ง
 ให้คนที่มาใหม่เพื่อทำกิน เพราะมีดินที่วางแผนเอาไว้แล้วว่ามีกรเต้าโฮมจะแบ่งปันให้เพื่อ
 ทำกิน” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 (ค.ศ. 2000) ราษฎรเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และมีการขยาย
 ครอบครัวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ไม้ในการสร้างบ้านเรือน ดังคำสัมภาษณ์ปราชญ์
 ชาวบ้านคนหนึ่งที่ว่า “ป่าบ่ค่อยมีหยัง การพัฒนา การเฮ็ดเฮือน พิสัง ๆ ๆ กะใช้แต่ไม้
 จำนวนหนึ่งเขาตัดไม้ไปขายอีก แต่ก่อนยังไม่มีกฎระเบียบ ไม้สิเอาเข้าเอาออกมาใช้ กะบ่มี

ไผ่ว่า บางคนก็เอาไปขาย หากว่ามีการพัฒนา ต้องมีผลกระทบ คนก็ตัดเอามาสร้างเฮือน มีทั้งบวก มีทั้งลบ เฮือนนี้ (บ้านพักครู) 80,000,000 กีบ ใช้ไม้กะจะทั้งหมดในการสร้าง ปัจจุบันไม้กะจะยังตัดได้อยู่ แต่เป็นไปตามกฎระเบียบที่ได้วางเอาไว้ เฮ็ดเฮือน เฮ็ดเล้าข้าว เจ้าเลื่อยได้ ชื่นว่าเจ้าเลื่อยไปขายกะยี้ด บ่ให้ อย่างว่าเนาะคนเฮามันหลายขึ้น ไม้ดอก ดอกตา กะสิหมัด”

ภาพประกอบ 36 สภาพทั่วไปของบ้านจัดสรรลาดห้อย

3.2 ด้านอาหาร

วิถีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านลาดห้อยที่สัมพันธ์กับป่าชุมชนในอดีตที่ผ่านมา มีความใกล้ชิดและพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก ต่อมาจึงได้ทำการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอยด้วยการถากถางป่าเพื่อการเพาะปลูกทั้งข้าวไร่ ข้าวดอก ข้าวโพด มันสำปะหลัง รวมถึงสัตว์ป่า และผลผลิตอื่น ๆ ที่จะได้จากป่า อย่างไรก็ตามกฎหมายของบรรพบุรุษ และสัญญาตัญญาณาการเอาตัวรอดได้รับการถ่ายทอด เรียนรู้ต่อ ๆ กันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวบ้านลาดห้อยได้เล่าให้ฟังถึงวิถีการดำเนินชีวิตในสมัยก่อนว่า “แต่ก่อนป่าไม้อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าและของป่าก็หาได้สะดวก ไม่ต้องเดินทางขึ้นภูไปทีไกล ๆ หรือสูงไปยั้งที่สูงๆ เหมือนทุกวันนี้ เก้ง กวาง ฟาน กระต่าย กระแต หมู บ่าง อ้น ภูมีหมัด หากินง่าย โดยเฉพาะหน่อไม้มีอยู่เป็นจำนวนมาก อาศัยการกินหน่อ และตัดไม้ไผ่มาสร้างบ้าน และเอามาสานเพื่อเป็นส่วนประกอบต่าง ๆ ของบ้าน อาทิ ฝาบ้าน เพดาน ฝาอกปูพื้น เฮ็ดฮั่ว ดอกปศุสัตว์ เฮ็ดค่างฝัก ค่างพู แล้วกะเฮ็ดฮั่วอ้อมกันพีชฝักจากหมูดุด” จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่เคยมีประสบการณ์ในการหากิน และหาผลผลิตที่ได้จากป่าชุมชนพบว่า นอกจากหน่อไม้แล้วยังมีหน่อसान ซึ่งมีลักษณะคล้ายหน่อหวาย รวมถึงเห็ดต่าง ๆ

ที่สามารถเก็บมาแกลงได้ตามฤดูกาล ส่วนในสภาวะที่อยู่ในช่วงสงครามประชาชนอาศัยเผือก มัน กลอย เป็นอาหารเพื่อประทังชีวิตเมื่อหลบภัยอยู่ในป่า เมื่อเวลาจะปรุงหรือหุงหาอาหารก็กระทำกันในหลุมหลบภัย ซึ่งต่อระบายควันจะต้องขุดเป็นแนวขนานไปกับพื้นดินเพื่อระบายควันในการก่อไฟและการหุงต้มไกลออกไปประมาณ 100 เมตร หรือมากกว่านั้นจึงขุดขึ้นไปทำเป็นปล่องไฟ ทั้งนี้ต่อระบายควันจะยาวมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของระเบิดที่ทิ้งอยู่ในป่าบริเวณนั้นเพื่อไม่ให้รัศมีของระเบิดมาทำลายรูหรือหลุมหลบภัยได้นั่นเอง

ภายหลังสงครามเสร็จสิ้นสภาพของป่าที่อยู่ตามภูเขาได้รับความเสียหายจากการทิ้งระเบิด และประชาชนออกจากป่ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ในบริเวณภูเขาเพียง (พื้นราบ) และเริ่มต้นสร้างบ้านเรือน ครอบครัวยุคใหม่ และเครือข่ายสังคมอันส่งผลต่อวิถีและแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างออกไปไม่เหมือนในช่วงระยะเวลาที่หลบภัยสงครามอยู่ในป่า เมื่อก่อสร้างสร้างครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน หมู่บ้าน ก็ส่งผลทำให้มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ราษฎรต่างก็ต้องการขยายพื้นที่ในการทำมาหากิน จึงต้องทำการหักร้างถางพงบุกเบิกพื้นที่ใหม่ในการทำกิน การปรับพื้นที่เพื่อขยายขอบเขตในการเพิ่มผลผลิตในการทำไร่ ทำนา ปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืชเศรษฐกิจ อาทิ ต้นแซมหรือดอกพอยมันต์ลำปะหลัง ไม้ยูคาลิปตัส นอกจากนี้การหากินทางน้ำ ก็เช่นเดียวกัน จากอดีตที่มีสัตว์น้ำ ปลา กุ้ง หอย เป็นจำนวนมาก รวมถึงป่าไม้ซึ่งเป็นต้นน้ำของห้วย หลุม อ่างเก็บน้ำ รวมถึงการทำน้าริน (ประปาภูเขา) ก็มีความอุดมสมบูรณ์และชาวบ้านก็พึ่งพาอาศัยป่าไม้และต้นน้ำลำธารเหล่านี้ในการดำรงชีพ รวมถึงการปลูกพืชตามริมห้วยน้ำค้าง และห้วยลาดอน ซึ่งเป็นสายน้ำหลักในการอุปโภคและบริโภคของชาวบ้านลาดห้อย

ผลผลิตจากป่าประกอบไปด้วย พืชพันธุ์นานาชนิดที่เป็นของป่าของดงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่สามารถนำมารับประทานได้ เช่น มะม่วงแมงวัน ไผ่ไร่ ไผ่แสนพัน มะกอกเกลี๋ย (เลื่อม) มะพอก มัน กลอย มะขามป้อม ตีวเกลี๋ย กระบก กระโดน คุณ แดง ประดู่ กะท้อน ส้มกบ ตะคร้อ อีลอก ส้มโอง (ส้มโองป่า) และหมักม่อ หน่อไม้ ผักกูด หน่อसान หน่อหวาย หมากแง่ง ยอดดอคนแค่น หน่อเสลา และ ผักหวานป่า เป็นต้น ส่วนประเภทสัตว์จากการสำรวจและสอบถามประชาชนในชุมชนบ้านลาดห้อย พบว่า มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชน ส่วนมากเป็นสัตว์ขนาดเล็กเกือบทั้งสิ้น เพราะว่าป่าไม้ได้ถูกทำลายจากการถากถางพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร ทำให้ป่าที่อยู่รอบ ๆ ชุมชนไม่มีสัตว์ที่ขนาดใหญ่มีแต่มีสัตว์ที่มีขนาดเล็กดำรงชีวิตอยู่ได้บางชนิดเท่านั้น สามารถแบ่งแยกออกได้ดังนี้ สัตว์บก

ที่พบเห็นในป่าชุมชนบ้านลาดห้อย ได้แก่ กระบอก หมูป่า เสือดาว ไก่ป่า กระต่าย เต่า กระต่าย เต่า เสือไฟ ลิ่น แล่น ไก่ขาว ปลาผา และชะนิ/ ลิง เป็นต้น และสัตว์น้ำ ได้แก่ ปูหินดำ ปลาช่อกั้ง ปลาชิว และตะพาบน้ำ (ปลาผา) เป็นต้น นกที่พบเห็นในป่าชุมชนบ้านลาดห้อย ได้แก่ นกแก้ว นกหัวจุก นกเค้า และนกกระแต เป็นต้น และแมลงชนิดต่าง ๆ ได้แก่ จักจั่น แมลงปอ ต่อ แตน และแมงป่อง เป็นต้น และเห็ดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่อยู่ในป่าชุมชน ได้แก่ เห็ดหน้าแดง เห็ดน้ำหมาก เห็ดโคน เห็ดปลวกจิก เห็ดปลวกขาว เห็ดปลวกตาบ เห็ดถ่านใหญ่ เห็ดปลวกไก่อ้อย เห็ดหูหนู และเห็ดผึ้ง เห็ดตีนช้าง และเห็ดคบ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคม โครงสร้างองค์กร วิธีการผลิตและวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ชาวบ้านที่เคยทำมาหากินตามแหล่งทรัพยากรดังกล่าวไม่ได้ตัดวงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นเพื่อความอยู่รอดของครอบครัวเท่านั้น แต่เจตนาารมณ์ในการพึ่งพาได้เปลี่ยนแปลงไปจากการ “หากิน” เป็นการ “หาขาย” อันเป็นสาเหตุหลักอีกประการหนึ่งนอกเหนือจากการมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดเหตุการณ์ “แย่งที่อยู่ แย่งที่กิน” เกิดขึ้นในสังคมบ้านลาดห้อย อาทิ การใช้ไฟฟ้าช่อดปลาในแหล่งน้ำเพื่อให้ได้ปริมาณมาก ๆ แล้วนำไปจำหน่าย ดังคำสัมภาษณ์ของชาวบ้านคนหนึ่งที่ว่า “บางคนก็ไม่ได้หากินอย่างเดียว หากไปขาย บางคนก็หาแนวมาเปื้อน เว้าเรื่องกฎระเบียบกะប់อยู่ในช่อง”

ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวบ้านลาดห้อย ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพของการทำมาหากินที่สัมพันธ์กับป่าไว้ว่า “ดงที่บหนา ป่ามีด” พื้นที่บริเวณนี้เต็มไปด้วยป่าไม้ ไม่มีบ้านคน ทรัพยากรธรรมชาติมีจำนวนมากและมีความหลากหลายทั้งสัตว์ป่า สัตว์น้ำ แต่ปัจจุบันความทันสมัย และนโยบายการพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาแทนที่วิถีการดำเนินชีวิตแบบเดิม ๆ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต รูปแบบการทำมาหากิน และเทคโนโลยีการผลิตเปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้ทรัพยากรต่าง ๆ หหมดไปตามสภาพและระยะเวลา ชาวบ้านบางคนได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ทรัพยากรในดิน ลินในน้ำกะหมด เขาหาแล้วเอาไปขาย แต่เก่ามีแต่หากินซื่อ ๆ แต่ตอนนี้หาขาย ใช้ทุกวิธีที่จะได้”

ภาพประกอบ 37 สภาพป่าภูมิต่าง ภูกะล้อยที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์

ภาพประกอบ 38 ชาวบ้านคุ้มกะล้อยออกหาเก็บพืชของป่ามาทำอาหาร

ภาพประกอบ 39 การเกิดเห็ดหูหนูหรือเห็ดกะตันในผืนป่าภูมิต่าง ภูกะล้อย

3.3 ด้านยารักษาโรค

ภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพร และพืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ในการรักษาโรคมีมาช้านาน ชาวบ้านลาดห่อเคยมี “หมอยาพื้นบ้าน” แต่ปัจจุบันนี้บุคคลเหล่านั้นได้สิ้นอายุขัยไปหมดแล้ว ประกอบกับวิทยาการด้านการรักษาโรคมีความทันสมัยจึงทำให้เกิดสถานบริการสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ สถานีอนามัย (สุกสาธา) โรงพยาบาล (โรงหมอ) อย่างไรก็ตามวิธีการรักษาด้วย “หมอยาพื้นบ้าน” ก็คงหลงเหลืออยู่ในรูปแบบของ “หอยยาสมุนไพร” ที่ตกทอดจากรุ่นปู่ย่ามาสู่ลูกหลานในปัจจุบัน บรรพบุรุษใช้สมุนไพรในป่าชมใช้เพื่อการรักษา และบรรเทาอาการของโรคซึ่งได้ผลแตกต่างกันไป อาทิ

เครือเขาหอ ใช้ทั้งต้นนำมาต้มกับน้ำดื่มเป็นยาบำรุงกำลัง แก้อาการอ่อนเพลีย หรือจะใช้รากตากแห้งดองกับเหล้าหรือบดให้เป็นผงทำเป็นยาลูกกลอนกินบำรุงกำลัง บำรุงเลือด ทำให้ร่างกายแข็งแรง กำลังเสียใคร่จะใช้บำรุงร่างกาย ความดันโลหิตสูง เครือหมาน้อย เป็นยาแก้ร้อนใน แก้โรคตับ ราก มีกลิ่นหอม ใช้แก้ไข้ แก้ดีรั่ว ดีสั้น ดีชาน ใช้เป็นยาขับปัสสาวะ ยาถ่าย แก้ไข้มาลาเรีย เจริญอาหาร ยาอายุวัฒนะ ยาช่วยย่อย แก้อท้องร่วง บวมน้ำ แก้ไอ ขับเบา

เครือขานาง ช่วยบำรุงหัวใจ แก้โรคหัวใจบวม ใช้เป็นยาแก้พิษทั้งปวง แก้พิษเบื่อเมา พิษเบื่อเมาของเห็ด ถอนพิษยาเมา แก้เมาสุรา แก้กยาเบื่อ ยาสั่ง ถอนพิษผิดสำแดง โดยใช้เหง้านำมาฝนกับน้ำหรือน้ำซาวข้าว หรือจะต้มกับน้ำใช้ดื่มเป็นยาก็ได้

“เฒ่าโท” ราษฎรคุ้มกะลู่ อดีตเคยเป็น “หมอยาหาร” ชาวเวียงตนาม ซึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในลาวตั้งแต่สมัยเกิดสงครามระหว่างลาว เวียงตนาม และสหรัฐอเมริกา ปฏิบัติหน้าที่เป็นแพทย์แผนปัจจุบันในการรักษาทหารที่บาดเจ็บในสงคราม ปัจจุบันอายุ 80 กว่าปี ทำหน้าที่หมอยาคนป่วยในหมู่บ้านตนเองและหมู่บ้านใกล้เคียงที่ทราบถึงกิตติศัพท์ของ “เฒ่าโท” แตกต่างจากในอดีตตรงที่หมอยาคนนี้ไม่สามารถจับเข็มฉีดยาได้เหมือนเมื่อก่อนเพราะอาการโรคชรา และ “มือไม่เที่ยง” ทำให้เกิดความผิดพลาดในการแทงเข็มฉีดยา จึงได้ผันตัวเองมาเป็นหมอยาโรคด้วยยาสมุนไพรทั้งแบบต้มน้ำเพื่อดื่ม บรรเทา แบบฝนทาตามบาดแผลหรือบริเวณที่เจ็บปวดแสบ และแบบเคี้ยว ซึ่งเฒ่าโทไม่ทำให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้มากนัก แต่ในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลนั้นก็มิได้ใช้จากหมู่บ้านใกล้เคียง แถบจุดสุ่มผาบั้งมานอนเพื่อรักษาตัวที่บ้านของเฒ่าโท โดยยาที่ใช้รักษาเป็นแบบต้มเพื่อกินตอนเช้า และแบบทา โดยคนป่วยมีอาการคอบวมเลยขึ้นไปจนถึงบิหน้าและหัว ทำให้มีอาการปวดทรมาน ซึ่งทำการรักษาผ่านมาแล้ว 7 วัน และคาดว่า

รักษาต่อไปอีก 7 วัน หากอาการไม่ดีขึ้นจึงจะเดินทางกลับบ้านไป อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์คนป่วยทราบว่าไปรักษามาแล้วหลายหมอ ทั้งหมอพื้นบ้านและหมอที่โรงพยาบาลของรัฐแต่ก็ไม่หาย จึงได้เดินทางทางมารักษาที่แม่ทัพหมอยาพื้นบ้านแห่งคุ้มกะลู่

ภาพประกอบ 40 เครือกอฮ้อ หรือเครือบระเพ็ด

ภาพประกอบ 41 ต้นและใบ กำล้างเสื่อโคร่ง

สรุปได้ว่า ด้านยารักษาโรค ประกอบด้วย เครือเขาฮ้อ เครือยานาง ต้นและใบกำล้างเสื่อโคร่ง

3.4 ด้านเครื่องนุ่งห่ม

อดีตที่ผ่านมาของชาวบ้านลาดห่อ พบว่าได้ใช้เปลือกไม้ ใบไม้ และต้นไม้อ่างชนิดที่ให้สีเพื่อย้อมผ้า แต่มีการใช้ไม่มากนัก ไม่แพร่หลาย และไม่นิยมหาวัสดุในป่าชมเข้ามาใช้เพื่อการนี้ ส่วนเสื่อผ้า และเครื่องแต่งกายเป็นไปตามสมัยนิยมมีการซื้อหาจากตลาดนัดหรือร้านค้าของชาวเวียดนาม ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของสิ่งแวดล้อมและบริบทในการอยู่

อาศัยเป็นป่าไม้ เป็นพื้นที่สูง ชาวบ้านจึงมุ่งเน้นที่การถากถางป่าไม้เพื่อให้พื้นที่ในการเพาะปลูกและทำกิน และใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในการดำรงชีพและการบริโภคมากกว่า อาทิจากการหาของป่าของดงมาเพื่อการบริโภค และนำมาแปรรูปเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีพประเภท เครื่องจักสานหาปลา อุปกรณ์และเครื่องใช้ในครัวเรือนมากกว่าการให้ความสำคัญกับการนำมาใช้ในการแต่งกายและเครื่องนุ่งห่ม ภูมิปัญญาการจักสานวัสดุสิ่งของเครื่องใช้จากไม้ และพืชที่มีอยู่ในป่าชมใช้ อาทิ ไม้พาง มีลักษณะคล้ายกับลำไม้ไผ่ (ไม้พาง) นำมาสานเป็นเครื่องใช้ประเภท ตุ่มโก๋ เสื่อ ผาบ้าน และกระดังข้าว

สรุปได้ว่า พัฒนาการตั้งถิ่นฐาน และวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนบ้านลาดห้อยเมืองเซโปน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 (ค.ศ. 1883) เริ่มต้นโดยหมู่บ้านลาดสานซึ่งประชาชนอยู่อาศัย และทำมาหากินในพื้นที่ใกล้เคียงกับภูมิด่าง และภูกระละฮอย ซึ่งภูเขาทั้งสองลูกดังกล่าวนี้นอกจากจะใช้เป็นพื้นที่เพื่อหลบภัย โดยการ “ขุดรู” อยู่ใต้พื้นดิน อาศัยต้นไม้ในป่าเป็นที่กำบัง เพาะปลูก และเก็บพืชผัก รวมถึงล่าสัตว์ในป่าเป็นอาหารมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วยป่าไม้ที่บ ทรัพยากรธรรมชาติ และพืชผัก รวมถึงสัตว์ป่าต่าง ๆ มากมาย ภายหลังสงครามอินโดจีนสงบลง รัฐบาลได้กำหนดให้พื้นที่บริเวณป่าของภูเขาสองลูกดังกล่าวเป็นพื้นที่ “ป่าชมใช้” เพื่อให้ประชาชนได้มีพื้นที่ทำมาหากิน และทำการ “แบ่งดิน แบ่งป่า” เพื่อกำหนดเขตในการอนุรักษ์ เขตหวงห้าม และเขตที่อนุญาตให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากป่าซึ่งแต่เดิมยังคงมีความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก ต่อมารัฐบาลได้กำหนดให้มีนโยบาย “ตุ้มโฮม” เป็นการรวมเอาหมู่บ้านที่มีขนาดเล็กโยกย้ายมาอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่ เพื่อให้เกิดความสะดวก ง่ายต่อการเข้าถึง และการนำไปสู่การพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยรวมเอาหมู่บ้านขนาดเล็ก 5 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านห้วยปูนเหนือ บ้านกะลุ บ้านลาดสาน บ้านลาดห้อย และบ้านวังพ้าว มารวมกันให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และรวมเรียกชื่อหมู่บ้านทั้งห้าแห่งใหม่ว่า “บ้านลาดห้อย” ทั้งนี้บ้านลาดห้อย ได้ถูกกำหนดให้เป็นหมู่บ้านนำร่องในการพัฒนาเพื่อให้ “หลุดพ้นจากความทุกข์ยาก” ดังนั้น รูปแบบและแนวทางในการบริหารจัดการโครงสร้างองค์กรของหมู่บ้านจึงมีความจำเป็น รวมถึงงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ยังได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย อาทิ การจัดตั้งโครงสร้างการบริหารหมู่บ้าน การสร้างสุกสภา ห้องการ ตลาด และโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่ตัวอย่างของการพัฒนาให้หมู่บ้านอื่น ๆ ถอดบทเรียน และนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาในพื้นที่อื่นต่อไป

สำหรับบริบทของหมู่บ้านลาดห้อยในด้านเศรษฐกิจพบว่า มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การทำอะไรเลือนลอย ทำนา ทำสวน เก็บของป่าของดง และล่าสัตว์เพื่อการยังชีพ ปัจจุบันประชาชนบางส่วนทำกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นเพื่อการยังชีพและเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันเองภายในชุมชน กับผู้คนนอกชุมชน และพ่อค้าคนกลางซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวเวียดนาม อย่างไรก็ตามทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิมและก่อให้เกิดรายได้จากการแลกเปลี่ยนนั้นลดน้อยลงไปตามลำดับ ส่งผลให้รัฐบาลมีนโยบายการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนโดยการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงสัตว์ และปลูกไม้เศรษฐกิจ อาทิ ยางพารา ยางบง ยูคาลิปตัส และมันสำปะหลัง ซึ่งมีการประกันราคาเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ประชาชนยังมีรายได้จากการจำหน่ายวัว ควาย หมู และแพะ ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงของทุกครัวเรือน นอกจากนี้ประชาชนบ้านลาดห้อยซึ่งเป็นเผ่า “บรู” นับถือผีเป็นใหญ่ยังมีกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่น่าใจ ได้แก่ การเลี้ยงผี การเลี้ยงจิ้ง การเหยา โดยเป็นทั้งการรักษาโรค การเรียกขวัญกำลังใจ การร้องขอให้ผีคุ้มครอง ดูแลรักษา เรือกสวน ไร่นา และผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ระบบสุขภาพของชุมชนมีทั้งการรักษาด้วยวิธีทางการแพทย์แผนปัจจุบันที่ “สุกสาลา” และการรักษาด้วยภูมิปัญญาที่ได้รับการส่งต่อและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ คือ การเหยา และยังมีการรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยยาสมุนไพรที่เก็บได้จากป่าเขาที่อยู่บริเวณโดยรอบหมู่บ้าน ส่วน “หมอจอด” พบว่ายังคงมีการถ่ายทอดและส่งต่อ “วิชา” ให้แก่บุตรหลานซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้สืบทอดวิชาภูมิปัญญาของครอบครัว นอกจากนี้ปราชญ์ชาวบ้านลาดห้อยที่มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการแต่ถือได้ว่ามีอิทธิพลต่อจิตใจ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ได้แก่ ท้าวละงะ และท้าวแมว นุ้ยทิสาน ซึ่งประวัติความเป็นมาของปราชญ์ทั้งสองท่านนี้ทำให้เห็นพัฒนาการต่าง ๆ ของหมู่บ้านลาดห้อยอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบริบทของชุมชนทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง วิถีชีวิตและสภาพของการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงเวลาของผู้คนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน

ชุมชนบ้านลาดห้อยมีวิถีการดำรงชีวิตที่สัมพันธ์กับป่าชุมชน ผลการศึกษาประเด็น พบว่า ปัจจัย 4 นั้นคือ การนำไม้มาใช้สร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัย ทั้งไม้ท่อนที่มีขนาดใหญ่เพื่อใช้เป็นโครงสร้าง ไม้ไผ่ที่นำมาสานเพื่อทำฝา และตีฟาก รวมถึงการอาศัยพื้นที่ป่าชุมชนเป็นแหล่งหาอาหารและเก็บเกี่ยวผลผลิตจากธรรมชาติเพื่อใช้เป็นอาหาร ทั้งพืชผัก ผลไม้ สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ส่วนการรักษาโรคที่พึ่งพาอาศัยและเก็บเกี่ยว

จากป่าชมใช้อยู่ในรูปแบบของสมุนไพรที่ใช้หัวใต้ดิน ใช้เปลือกไม้ ใช้ดอก ใช้ผล บางชนิดใช้ รากในการรักษาโรค ส่วนเครื่องนุ่งห่มกับการพึ่งพาผลิตผลจากป่าชมใช้นั้นไม่ได้เกิดจาก การใช้โดยตรง เพราะพื้นที่ป่าชมใช้มีต้นไม้สูงใหญ่ ลักษณะเป็นป่าแบบเขตร้อน

ดังนั้น ชาวบ้านจึงพึ่งพาป่าชมใช้ในประเด็นนี้เพียงทางอ้อม โดยการเก็บผลผลิตจากป่าไป ขาย อาทิ หน่อไม้ เห็ด มัน กลอย และอื่น ๆ เมื่อได้เงินมาแล้วชาวบ้านจึงนำไปซื้อเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และเครื่องนุ่งห่มสมัยใหม่มาใช้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนพคุณต์ ด้วงวิเศษ (2560) ได้กล่าวถึงการปรับตัวของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ สังคม ซึ่งรวมถึงกระบวนการที่มนุษย์ปรับสภาพร่างกาย การดำรงชีวิต และสังคม วัฒนธรรมเพื่อที่จะให้มีชีวิตรอดภายใต้สภาพแวดล้อมอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือจะเป็น การศึกษาลักษณะของการใช้เทคโนโลยี ระบบเศรษฐกิจ และการจัดระเบียบทางสังคม ภายใต้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่กำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยอาจทำการศึกษาในมิติประวัติศาสตร์หรือปรากฏการณ์ปัจจุบัน ข้อถกเถียงสำคัญ คือ สังคมของมนุษย์ดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างไร และสภาพแวดล้อม ส่งผลต่อการจัดรูปแบบและระเบียบทางสังคมของมนุษย์อย่างไร ปัจจุบันการวิจัยในเรื่อง นิเวศวิทยาวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปหลายส่วน การวิจัยได้สะท้อนภาพความสำคัญ ของความรู้ด้านภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา การบริโภค มานุษยวิทยานิเวศน์ และทฤษฎี ที่อธิบายโครงสร้างระบบ อนุภูมิตันสุพล (2559) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับนิเวศวิทยา วัฒนธรรม ในฐานะที่เป็นกุญแจอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ข้อค้นพบที่สำคัญอัน เป็นพื้นฐานของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าจะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ปัจจัย คือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพิจารณาถึงความยั่งยืนมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับ ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการพัฒนาระบบเศรษฐกิจตามแนวคิดระบบทุนนิยม เชื่อว่าเมื่อแก้ปัญหาได้ก็สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามเหตุปัจจัยสำคัญ อีกประการหนึ่ง คือ วัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นกรอบที่ดีสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน มีสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละ ท้องถิ่นเป็นหลัก แม้ว่าจะได้นำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นส่วนประกอบของความยั่งยืน แล้วกลับ พบว่ายังไม่ครอบคลุม เนื่องจากวัฒนธรรมเกี่ยวโยงอยู่กับคน และคนผูกติดอยู่กับพื้นที่ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิณณา เพ็ญนางและคณะ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่องการปรับตัวของชุมชนไทคอนสารในที่ราบเชิงเขาหินปูนและความหลากหลายของพืช พรรณ พบว่า สภาพระบบนิเวศของพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของคนใน

อดีต นับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยพักพิง อยู่ตามเพิง ผาเขาหินปูน และใช้เป็น
สถานที่สื่อถึงความหมายสำคัญที่อยู่รอบตัว โดยเฉพาะเมื่อมีวัฒนธรรมการเพาะปลูก
พร้อมกับความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติต่อมาในบริเวณพื้นที่โดยรอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร